

POUTNÍ MÍSTO : ANEŽSKÝ KLÁŠTER

Diplomová práce

Autor: Bc. Kristýna Rožánková

Vedoucí práce: prof. ing. arch. Irena Šestáková

Odborný asistent: ing.arch. Ondřej Dvořák

Ústav Nauky o budovách

FA ČVUT

AR 2014/2015

letní semestr

Obsah:

část I. - analýzy

1. Historický vývoj
2. Staré Město
3. Anežský klášter
4. sv.Anežka
5. Řád Křižovníků
6. Poutí + poutní místa
7. Místo
8. Analýzy
9. Veřejný prostor

část II. - návrh

1. Zadání a anotace
2. Text
3. Poutní cesta
4. Poutní dům
5. Kaple sv.Anežky
6. Zahrady Anežského kláštera
7. Zdroje
8. Poděkování

část I. - Analýzy

1. historický vývoj

Plán Prahy a okolí zachycující obléhání pruskými vojsky v září 1744

Plán Prahy vydaný roku 1787

Plán Prahy vydaný kolem roku 1800

Císařské otisky

Plán Prahy z roku 1835

Plán Prahy z roku 1858

Plán Prahy z roku 1869

Plán Prahy K. Kořistky 1875

Polohopisný a výškopisný plán Prahy z roku 1889

Plán Prahy před rokem 1900

Plán Prahy po roce 1900

Plán Prahy z let 1909 -1914

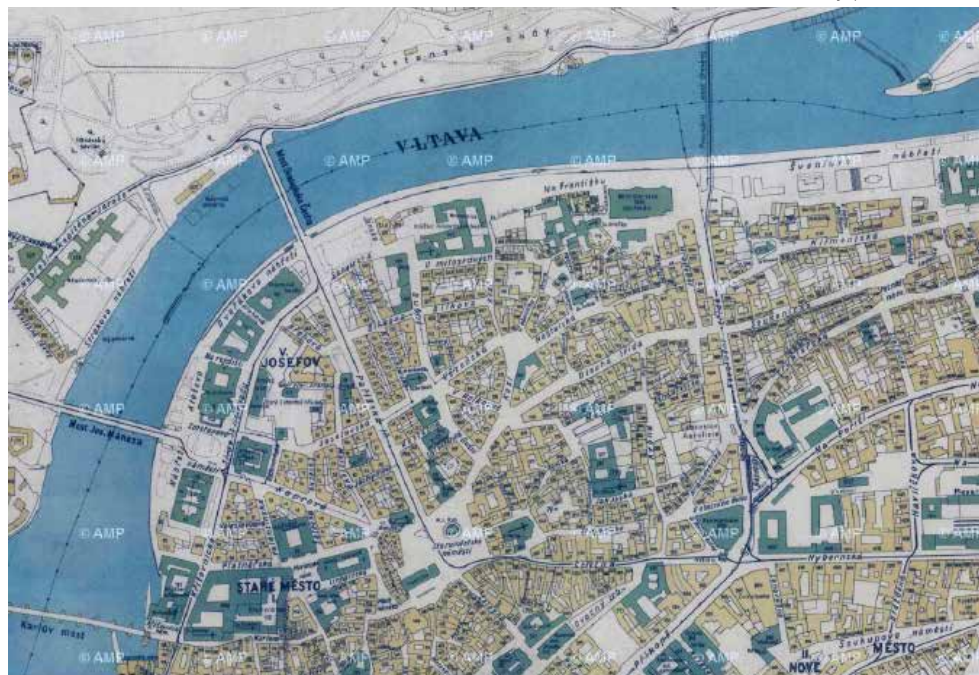
Plán Prahy po roce 1920

Pohled z ptačí perspektivy na Prahu roku 1923

Plán Prahy z roku 1938

Plán Prahy z roku 1948

Foto Langweilova modelu Prahy - část Na Františku

2. Staré Město - Na Františku

STAROMĚSTSKÁ ČTVRŤ NA FRANTIŠKU

- tak se odpradáвна nazývala nejsevernější část Starého Města kolem Anežského kláštera, ohraničená (dle názvů na mapě z roku 1891) na západě židovským ghettem a spojkou mezi Sanytrovou ulicí a Janským náměstím, na jihu linií ulic Bílkova - Kozí - Kozí plácek - Haštalská a na východě Eliščinou třídou. Přirozenou severní hranici tvořila řeka Vltava. Toto území, výhodně položené podél prastaré cesty spojující brod u ostrova Štvanice s brody na Malou Stranu a pokračujícími cestami na Pražský hrad, bylo koncem 12. století jen řídce osídlené. Z té doby se připomíná osada (nebo možná již vesnice) Újezd v místech, kde od roku 1190 stojí kostel sv. Haštala, jeden z nejstarších v Praze. V roce 1233 zde král Václav I. na popud své sestry Anežky založil klášter klarisek s kostelem sv. Františka a o něco později v jeho těsném sousedství také klášter minoritů. Další významnou církevní stavbou v tomto prostoru byl klášter cyriaků, založený v roce 1256, s kostelem ze 70. let 13. století. O 100 let později pak vznikl při špitále měšťana Bohuslava kostelík sv. Šimona a Judy, jehož význam stoupl až jeho rozšířením a barokní přestavbou v návaznosti na klášter milosrdných bratří s nemocnicí.

Anežský klášter měl mezi vzpomínanými církevními enklávami od počátku dominantní postavení. Celá tato část Starého Města, na které se kromě klášterních budov a kostelů nacházela již i přidružená hospodářská stavení s domky čeledínů a řemeslníků, patřila pod jeho jurisdikci. Klášter obehnaný silnou ohradní zdí měl ve 14. a 15. století podobu středověké pevnosti, do které se v případě nebezpečí mohli uchýlit lidé z celého okolí. Husitské bouře ale neušetřily ani tuto oblast Prahy - mniši a jeptišky uprchli a vydrancované kostely a kláštery byly proměněny v prachárny, zbrojnice a obydlí chudiny. Do tohoto časového úseku lze klást počátek pozvolného a dlouhotrvajícího chátrání objektů Anežského kláštera, přerušovaného jen občas stavebními aktivitami dílčího významu, které rozsahem ani kvalitou už nikdy nedosáhly úrovně jeho raně gotické výstavby.

Do zdevastovaných prostor Anežského kláštera se v roce 1556 nastěhovali dominikáni. Ti, vedeni snahou získat prostředky na nutné opravy, provedli jeden z nejvýznamnějších urbanistických počínů renesančního období na Starém Městě (D. Líbal, J. Muk) -rozparcelovali a následně prodali okolní pozemky patřící ke klášteru a umožnili tím vznik zástavby asi 50 domů, tvořících základ pozdější uliční sítě. Na rozdíl od podobných parcelací, např. na Malé Straně, zde ovšem nebyly vystavěny honosné paláce šlechty, ale nanejvýš domy řemeslníků nevalné architektonické hodnoty. Vznikla tak nová drobná čtvrť obývaná již tehdy převážně chudinou, jejímž živobytím se stala řeka. Klášter (do kterého se po roce 1626 vrátili klarisky) a celé okolí postihl koncem 17. století ničivý požár. V té době mnoho domů v rámci obnovy bylo zvýšeno o patro a dostalo novou, barokní fasádu. Z požáru se klášter ještě vzpamatoval, ale jeho zrušení v roce 1783 Josefem II. znamenalo začátek toho nejhoršího - zřízena v něm káznice a věznice, později stáje a skladiště, a nakonec celý areál pronajat dílem řemeslníkům, dílem chudině jako obydlí.

V 90. letech 19. století je čtvrť Na Františku pestrým konglomerátem všech profesí spojených s řekou, ale i typů z periferie lidské společnosti. A všichni ti plavci z vorů a pramic, pískaři, dřevaři a dělníci z pil, hlídači z jezů a rybáři, řemeslníci, uhlíři a nádeníci, ale i zloději, karbaníci a flákači, žebráci, opilci a věčně nezaměstnaní, prodejné ženštiny i ječivé babice z pavlačí obývají plavecké domky na nábreží anebo bydlí v okolí Anežského kláštera v nízkých, tmavých, úzkých a nezdravých domech bez slunce, bez vody a kanalizace, plných hmyzu a myší, nad nimiž se věčně vznáší zápach po spáleném omastku a kyselém zelí, smíšený s pachem stok (L. K. Žižka) a permanentním vrískotem nepřehledného houfu ne zřídka rachitických dětí.

A ty domy jsou většinou v uličkách, z nichž každá druhá je uličkou lásky, rovněž tmavých a úzkých, prošpikovaných hospodami, dupárnami a vinopalnami. Je to čtvrť v čtvrti, lišící se od ostatní Prahy nejen povahou a zájmy, ale také mluvou. Kanton se svérázným nářečím, vyznačujícím se ostrými sykavkami, protahovanými slabikami a bez gramatického skladu (L. K. Žižka), kde pokojný chodec, zvláště za soumraku, si není jist svou bezpečností. A to vše jen pár desítek metrů od nově vznikající moderní Mikulášské třídy a necelý kilometr od velkoměstských bulvárů Na Příkopě a Václavského náměstí.

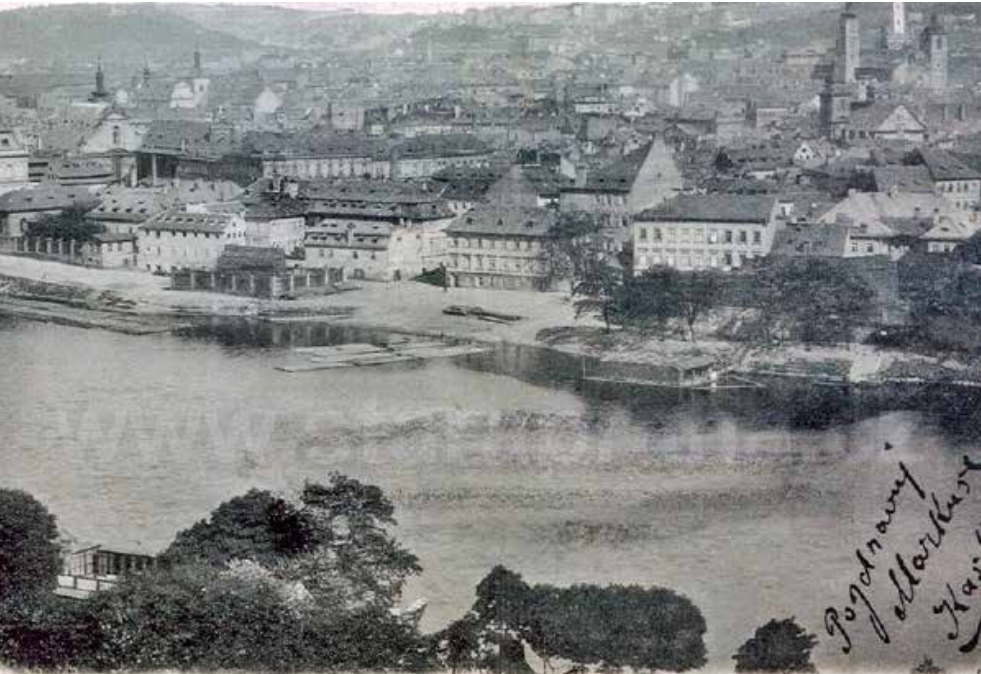
Nebylo překvapením, když asanační zákon z roku 1893 se stejnou argumentací jako v případě Josefova odsoudil k zániku i tuto čtvrť. Její větší část byla pak v letech 1896 - 1976 zbořena, a na upraveném a zvýšeném nábreží postupně vystavěny hotely, obytné a administrativní budovy. Bývalý klášter milosrdných na svou renovaci teprve čeká, zato Anežský klášter byl vzorně zrestaurován. K němu se přimykající ostrůvek staré zástavby, postupně opravovaný, dodnes okouzluje návštěvníky vstupující do těch několika uliček svou zvláštní atmosférou a přetrvávající tajemnou záhadností.

Pohled na Anežský klášter s panoramatem Pražského Hradu

Severozápadní část Janského náměstí, K. Bellmann, 1902

Celkový pohled na západní část čtvrti Na Františku, K. Bellmann 1899

Historické pohledy ulic Na Františku

Sverozápadní část Janského náměstí (obr. předchozí strana uprostřed)
V pohledu od kostela sv. Kříže Většího. Zprava, na parcele čp. 873, stála až do roku 1880 skupina mlýnských budov s barokními štíty. Na jejich místě postavili novorenesanční německo-židovskou školu, zbořenou v roce 1913. Naproti v rohovém domě čp. 874 je vykřičená hospoda U Lišků, nechvalně známá častými výtržnostmi. Celý blok, včetně dalších dvou domů, bude zbořen v letech 1905 - 1907. U objektu v pozadí, čp. 265 (na území ghetta), už začali s demoličními pracemi, aby uvolnili místo pro vyústění Mikulášské třídy na nábreží. Zcela vlevo, kde stával až do roku 1890 klášter cyriaků, vidíme část novostavby, čp. 1033. Barokní socha sv. Jana Nepomuckého bude po roce 1913 přemístěna ke kostelu sv. Ducha.

Pohled z jižní části Kozí ulice na Kozí náměstí
Původně Kozí plácek, do kterého ústí čtyři ulice, s průhledem do ulice U Obecního dvora. Na náměstí se od středověku konaly trhy na živé kozy, kůzlečí maso a boty z kozinek. Obuvnické řemeslo zde přetrvávalo v kotcích a krámcích až do 30. let. Prodávaly se v nich boty pevné, ručně zpracované. Jeden z těchto krámků vidíme v přízemí nájemného domu čp. 916. Řada domů po levé straně byla zbořena v roce 1904. Nárožní dům na náměstí (ve středu záběru) je z roku 1852. Na protilehlém nároží byly již domy čp. 792-794, v rámci asanace zbořené, nahrazeny novostavbou. Zcela vpravo, na zvýšeném terénu se zábradlím, vidíme rovněž novostavbu. Předtím zde stál dům čp. 748, zvaný Nový Ungelt. Sem byl přenesen v roce 1779 celní úřad ze starého Ungeltu - Týna. Později, až do jeho zboření v roce 1898, v něm působil Loterijní úřad.

Anežská ulička s vchodem do bývalého kláštera - v pohledu od Haštalského náměstí

Po zrušení kláštera se tudy chodívalo na plácek zvaný Na Františku (později, od roku 1891, také předmostí provizorního mostu na druhý břeh - na Cestu pod Letnou). Jde o jednu z pěti ulic v této čtvrti, které unikly asanační horlivosti a dodnes zůstaly zachovány v té podobě, jak vypadaly na přelomu století. Zleva vidíme část zdi velké zahrady, dům čp. 807 z roku 1878 (nejvýstavnější v ulici) a čp. 806 na nároží ulice U Obecního dvora z roku 1843. Za vysokou klášterní zdí se tyčí věž na vstupním nádvoří, vpravo od vchodu, za uliční čarou a za domem čp. 986, vestavěným do klášterní zahrady v roce 1844, se nachází bývalá kaple sv. Michala, v té době sklad i prodejna uhlí a dříví. Další dva domy vpravo byly klasicistně přestavěny kolem roku 1840, přičemž u čp. 809 byl zachován barokní portál. Tento dům, zvaný U černé ruky, patřil kdysi Veronice, manželce malíře K. Škréty.

Ulice U Obecního dvora s původně středověkými domy.

Později přestavěnými do barokní a klasicistní podoby, patřila v 15. století soukeníkům. Díváme se na ní z Haštalské ulice (resp. Kozího náměstí). Levá část ulice jakoby zázrakem nebyla v rámci asanace zbořena a stojí dodnes. Zleva vidíme část nárožního domu U Zahrádků, čp. 796, z roku 1852, na místě původního objektu ze 17. století. Holičství se nachází v domě U bílé labutě, čp. 797, v němž žil v 17. století koželužský mistr S. Engel, který vynálezem silných podrážek na boty zbohatl natolik, že si mohl koupit šlechtický titul. Pozoruhodný je objekt s věžičkou, zvaný U cenzorů, čp. 798. Po požáru byl v roce 1793 klasicistně přestavěn a prodán F. Mayerovi, pražskému císařskému cenzorovi. Další, třípatrový mansardní trojdům, čp. 799, průchozí do Kozí ulice, patřil v 15. století soukeníkovi Kussenpfenikovi, který mu dal své jméno. Na přelomu 18. a 19. století v něm bydlel malíř A. Mánes se svou rodinou. Poslední dům v řadě s bránou do dvora je Obecní dvůr, čp. 800, v té době spolu s částí sousedního domu hasičské kasárny. Vpravo, na již zvýšeném terénu, jsou novostavby postavené po roce 1895.

Průhled Kozí ulicí od Haštalské (resp. Kozího náměstí) k severu.

Tato klikatá ulice byla ve čtvrti nejdelší a spojovala Dlouhou třídu s pláckem Na Františku. Spolu s malířem se díváme na stav po roce 1901, kdy původně souvislá zástavba po levé straně byla zbořením domů čp. 855, 856 a 857 narušena, čímž se protáhla do té doby slepá Bílkova ulice do Kozí (vlevo). Za dřevěným plotem nahlížíme do dvora vzdálenějšího domu čp. 852 s pavlačí (zcela vlevo), jehož průčelí je obráceno do ulice U milosrdných. Vlevo ještě stojí domy čp. 854 a 853, které budou v roce 1907 rovněž zbořeny. Celá levá strana ulice bude pak na zvýšeném terénu zastavěna novostavbami. Řada domů na protější straně se zachovala dodnes. Nízký objekt vpravo, čp. 795, patří k třípatrovému domu na Kozím náměstí (viz obr. 140 - v pozadí vlevo). Za dalšími objekty, čp. 1002 a 799, vidíme boční stěnu třípatrového domu z roku 1889, na jehož místě jsou dnes novostavby z 30. let (n.čp. 803 a 804, přenesená sem ze zbořených domů z ulice U Obecního dvora).

Východní část ulice U milosrdných.

Zvaná též Vrabčírna (podle někdejšího majitele jednoho ze zdejších domů - Vrabce), v pohledu od nároží Kozí ulice. Jednopatrové domy po levé straně se štíty, čp. 820-817, byly postaveny na pozemcích odprodáných v 16. století z bývalé zahrady Anežského kláštera a zbořeny v roce 1955. V témže roce byl odstraněn i novější šestý dům v řadě, zvaný Husákovský, čp. 816. Dvoupatrový objekt vlevo, U černého orla, čp. 821, z roku 1880, byl zbořen až v roce 1976. Byla tu ulička lásky, kde našminkované slečinky i obstarožní babice (G. Včelička) postávaly ve dveřích, anebo z oken s oranžovými a červenými záclonami (které zde nahrazovaly červenou lucernu) vyhlížely zákazníci - stálou klientelu sousedních hospod, muže všech zdejších plaveckých profesí, ale i hasiče z protějších kasáren. Ty hezčí a mladší brávaly v té době za jedno „pomazlení“ 1-2 koruny, starší se spokojily i s menším obnosem.

Jeden z dvorů bývalého Anežského kláštera.

Ženský klášter, včetně kostela sv. Františka, založil v roce 1233 král Václav I. na popud své sestry Anežky Přemyslovny, která se stala jeho první abatyší. Kolem roku 1240 byl klášter rozšířen o mužskou část. První etapa výstavby v raně gotickém slohu byla dokončena v roce 1260. Avšak pozdější výstavbou i dostavbami ztrácel tento klenot gotické architektury na stylové jednotě. Největší nebezpečí mu hrozilo po zrušení kláštera Josefem II. v roce 1783, kdy se stal útočištěm chudiny a začal chátrat, ale zejména v 90. letech 19. století, kdy měl být v rámci asanace zbořen. Naštěstí se tak nestalo. V údobí 1892-1986 byl klášterní areál po důkladném archeologickém výzkumu a projekční přípravě v několika etapách postupně zrekonstruován. V areálu, od roku 1978 prohlášeném za kulturní památku, je expozice Národní galerie. V době pořízení snímku byly v klášteře byty chudiny, sklady uhlí a dříví, kovárny, dílny a provozny truhlářské, zámečnické a sklenářské. Také zvonař Depolt měl zde výrobu zvonů.

Vnitřek a severní křídlo Obecního dvora.

Čp. 800, - v té době hasičské kasárny. Ty se nacházely nejen v této rozlehlé budově, ale i v části sousedního Kussenpfenikova domu, čp. 799. Uprostřed v pozadí vyčnívá střecha dvoupatrového domu, zvaného Husákovský, čp. 816, v ulici U milosrdných. Fotograf zachytil staroměstské hasiče při kontrole a obvyklé údržbě vozového parku. Zleva vidíme již motorizovaný vůz na dopravu mužstva, vedle něj tzv. parničku, tj. stříkačku na parní pohon s nablýskaným komínem a další vůz na dopravu obsluhy (výrobky anglické firmy W. A. Stone). Snímek pochází z doby, kdy před pojízdnou výzbroj byli ještě převážně zapřaháni koně, jejichž stáje patřily ke kasárnám. V té době se na Starém Městě ještě na mnoha místech svítilo petrolejem, a tak hasiči v modrých stejnokrojích, s černými přilbicemi a sekýrami u širokých opasků, poměrně často vyjížděli k požárům. Ve slavnostní uniformě pak byli vítanou okrasou všech veřejných akcí, průvodů a slavností

3. Anežský klášter

ZALOŽENÍ ANEŽSKÉHO KLÁŠTERA

Anežský klášter, zvaný na Františku, se nachází na pravém břehu Vltavy v historické oblasti Starého Města pražského. Dvojkláster ženského řádu klarisek a mužského řádu menších bratří byl založen pravděpodobně roku 1231 Anežkou Přemyslovnou, která se stala zároveň jeho abatyší.

ŘÁD MINORITŮ A KLARISEK

V důsledku rozmachu měst napříč střední a západní Evropou ve 12. a 13. století, vznikala potřeba péče o bližní právě ve městském prostředí. František z Assisi založil řád menších bratří na principu mravní obrody a života bez hmotného zaopatření s důrazem kladeným na kazatelskou a misionářskou činnost. Ženská odnož řádu byla založena svatou Klárou, z Assiského šlechtického rodu, která žila v kostele sv. Damiána u Assisi. Filosofie klarisek byla obdobná jako u menších bratří a řádové sestry se věnovaly péči o nemocné. Ideje sv. Františka se dostaly i k nám a původně lidový řád začal pronikat i ke dvoru. První oddanou stoupenkou u nás byla Anežčina sestřenice Alžběta Durynská, která se, stejně jako později Anežka, zřekla svého společenského postavení. Řád františkánů a klarisek se v této době, tedy krátce po založení Anežského kláštera, ještě formoval a jak řeholní, tak stavební pravidla byla předmětem sporu nového řádu s papežskou kurií.

PRVNÍ STAVEBNÍ OBDOBÍ, ŠPITÁL A KLÁŠTER KLARISEK

Přesné datum založení kláštera není známo, ale pravděpodobné je datum 1231, kdy byla ukončena všechna jednání ohledně Anežčina sňatku. Anežčin bratr Václav I. klášteru věnoval pozemek na pravém břehu Vltavy, výhodný polohou zejména pro špitál, v okolí obydlený převážně řemeslníky a taviči železa. Zároveň klášteru Václav udělil veškerá privilegia a svobody.

Jednou z nejstarších částí kláštera byl hlavní sakrální prostor – kostel sv. Františka, který byl v první fázi ještě bez presbytáře. Současně s kostelem bylo vybudováno i rozměrné východní křídlo konventu rozpínající se severně od kostela sv. Františka až k severní zdi kláštera u břehu Vltavy. Stavba probíhala poměrně rychle, už v roce 1234 byl klášter vysvěcen. Roku 1233 na Anežčinu žádost přišlo nejdříve pět italských sester z Tridentu, zřejmě z kláštera sv. Kláry, a poté se připojilo 7 dalších urozených dívek z českého království. Konvent klarisek a kostel sv. Františka byly otevřeny v den Anežčina vstupu do řádu 25. března 1234. V letech 1234 - 1238 je doložena korespondence mezi Anežkou a sv. Klárou a papežem Řehořem IX. V roce 1237 udělil papež klášteru řadu významných privilegií.

DRUHÉ STAVEBNÍ OBDOBÍ, DOSTAVBA KLÁŠTERA A PŘIPOJENÍ KONVENTU MENŠÍCH BRATRŮ

V další stavební etapě byla budována mužská část kláštera - konvent na místě dřívějšího špitálu a kaple sv. Barbory spojená s boční lodí kostela sv. Františka. K severní zdi presbytáře kostela byla přistavena patrová

obytná budova o třech klenebních polích, avšak vzápětí přestavěná na kapli Panny Marie. Severně od ní byla umístěna Anežčina soukromá kaple a v patře její vlastní obydlí. Postaven byl zároveň i ambit klarisek, ovšem oproti původnímu plánu zmenšený z 8 na 6 klenebních polí v každém rameni. V 50. letech 13. století byla připojena ještě kuchyně. Václav I. Anežku do své smrti podporoval finančně i mocensky a po své smrti roku 1253 byl v kostele sv. Františka pohřben do opukové hrobky v ose presbytáře. V podobné hrobce v ose proti oltáři Panny Marie byla uložena i jeho manželka Kunhuta Štaufská. V nově postaveném presbytáři sv. Františka byly nalezeny odlišné kamenické značky od první etapy, které dokládají příchod nové huti do Prahy v této fázi výstavby.

TŘETÍ STAVEBNÍ OBDOBÍ

Po smrti bratra zahájila Anežka se svým synovcem Přemyslem Otakarem II. stavbu mauzolea při příležitosti jeho korunovace českým králem 26. prosince 1261. Pro stavbu takového významu byl pozván francouzský mistr neznámého jména. Postavena byla loď o dvou klenebních polích křížových žebrových kleneb zakončená pětibokým závěrem. Během stavby se živě reagovalo na nové stavební podněty ze západní Evropy - například hlavice přípor vyzdobené přírodními motivy rostlin, rozmístěné v různých výškách. Jako poslední v této stavební fázi byl postaven triumfální oblouk spojující loď s kaplí Panny Marie. Uplatnění složité symboliky v architektuře a výzdobě kostela sv. Salvátora kromě významu poukazuje na dohodu stavebníka s architektem, který v té době už byl uznáván a měl vyšší společenské postavení. Kaple se stala (po vzoru pařížské Saint-Chapel) schránkou nejvýznamnějších relikvií Českého království, z nichž nejcennější byl zřejmě kříž Přemysla Otakara II. s ostatkem sv. Kříže (dnes v katedrálním pokladu v Řezně). Se stavbou pohřebiště úzce souvisí i vznik celé řady iluminovaných rukopisů a mobiliáře, jejichž umělecká úroveň odpovídá tehdejšímu kulturnímu a politickému vzestupu českého státu.

KLÁŠTER PO SMRTI ZAKLADATELKY

Roku 1277 přijala Anežka do kláštera dceru Přemysla Otakara II. Kunhutu. Ale o rok později, po smrti Přemysla Otakara II. se sedmiletým dědicem trůnu Václavem II., v Čechách nastala doba zmatků a hladomoru. Anežka stále věřila v nový vzestup přemyslovského rodu a tak aktivně předávala veškeré své zkušenosti Přemyslově dceři Kunhutě. Roku 1282 Anežka zemřela a paradoxně, ačkoliv byla celý život uctívána jako světice, byla svatořečena až několik set let po své smrti. Dokonce se po její smrti nenašel kněz, který by ji pohřbil a tak byla podle legendy 14 dní vystavena v mauzoleu. Byla pro ní připravena kamenná nika s náhrobní deskou podle francouzských vzorů, založená u paty triumfální brány proti vstupu z její soukromé oratoře. V čele klarisek tak zůstala osmnáctiletá Kunhuta, kterou ale po svém návratu Václav II. provdal a získal tak Krakovské dědictví, ve snaze znovu proměnit české země v mocné království. Po smrti Anežky už klášter stál mimo hlavní zájem královské rodiny. Václav II. navázal na otcův církevně politický program a tak den po své korunovaci roku 1297 založil cisterciácký klášter na Zbraslavi, zasvěcený Kristu a Panně Marii, který se měl stát novým královským pohřebištěm. Záhy po korunovaci byla v kryptě

ve sv. Salvátorovi uložena Václavova nejmladší dcera Guta. Smrtí Václava II. a záhy poté i Václava III. skončilo nejslavnější období dějin Anežského kláštera.

14.STOLETÍ

Od 14. století byl klášter klarisek mimo hlavní proud politického dění i výtvarného umění. Až s nástupem Karla IV. na trůn a následným rozkvětem města a stavební činnosti se uskutečnila rozsáhlá přestavba obou částí kláštera. Nově byl zaklenut dormitář (dochované jsou však jen pateční výběhy) a původní okna byla snížena a nahrazena novými s trojlístem. Dřevěná tribuna v hlavní lodi sv. Františka byla nahrazena kamennou a osazen byl profilovaný portál v západním průčelí. K nejkvalitnějším detailům patří štíhlý portál v jižní stěně presbytáře kostela s plným tympanonem, na kterém se dochovaly stopy původní červené a modré polychromie. Úprava malířské výzdoby proběhla i v kostele sv. Salvátora, jinak byly sakrální prostory téměř nedotčeny. Vyvrcholením byla přestavba kaple sv.Barbory, původně pohřební kaple klarisek, na větší kapli pro minority na obdélném půdoryse, se dvěma podélnými sloupy v ose a zaklenutou hvězdovou klenbou. Součástí Karlovy politiky byla sbírka ostatků, které sháněl po celé říši a do Anežského kláštera si přišel pro ostatek sv. Mikuláše. Členkami Anežského kláštera byly v té době většinou dcery nejvýznamnějších šlechtických rodů, ale postupně ženský klášter vymíral.

OD HUSITSKÝCH VÁLEK

Dobu husitských válek přečkal klášter, oproti jiným, v dobrém stavu, sloužil jako zbrojnice a mincovna. Klášterní budovy byly víceméně ušetřeny, ale všechno vybavení bylo zničeno. S nástupem Habsburků byli do již prázdného kláštera klarisek přesídleni dominikáni, kteří obývali ženskou část kláštera a druhou část dvojkláštera začali parcelovat a rozprodávat, a tak na místě mužského konventu vznikala nová čtvrť dodnes zvaná Na Františku.

V 17. století bylo v rámci náboženských změn byl klášter opět navrácen bratrům františkánům a byly tam přesídleny klarisky z Panenského Týnce. Avšak stav kláštera ani po další léta nezlepšila ekonomická situace a tak dál chátral. Před rokem 1611 došlo k propadu kleneb nad dvoulodím kostela sv. Františka a od té doby sloužil jako hřbitov. V roce 1782 byl klášter v době vlády Josefa II. zrušen a prodán. Noví vlastníci budovy přestavěli na malé chudinské byty, skladiště a dílny.

Ve 2. polovině 19. století vznikla Jednota pro obnovu kláštera blahoslavené Anežky a po několika průzkumech vzniklo i několik plánů na rekonstrukci, například od J. Mockera a A. Cechnera či od J. Kouly. Obnova byla zahájena na přelomu století a probíhala až do roku 1914. Po asanaci Starého Města, od roku 1939 probíhal v klášteře stavebně historický průzkum pod vedením profesora Oldřicha Stefana a archeologický průzkum vedený I. Borkovským.

SOUČASNOST

V roce 1963 se majitelem kláštera stala Národní galerie a následovala závěrečná etapa obnovy jejíž vyvrcholením bylo vypsání soutěže na rekonstrukce a zastřešení kostela sv. Františka podle vítězného návrhu architektů J. Hlavatého a K. Kunce. Od roku 1978 je klášter národní kulturní památkou a pod záštitou Národní galerie, která zde původně vystavovala českého umění z 19. a přelomu 20. století. Dnes je zde umístěna stálá expozice Středověké umění v Čechách a střední Evropě, přesunutá z Jiřského kláštera, a hmatová expozice českého středověkého umění. Ambit a přilehlé prostory slouží pro krátkodobější výstavy. V roce 2013 později odvolaný ředitel NG Vladimír Rösler chystal přesun expozice středověkého umění do Salmovského paláce a do Anežského kláštera se mělo přestěhovat umění 19. století.

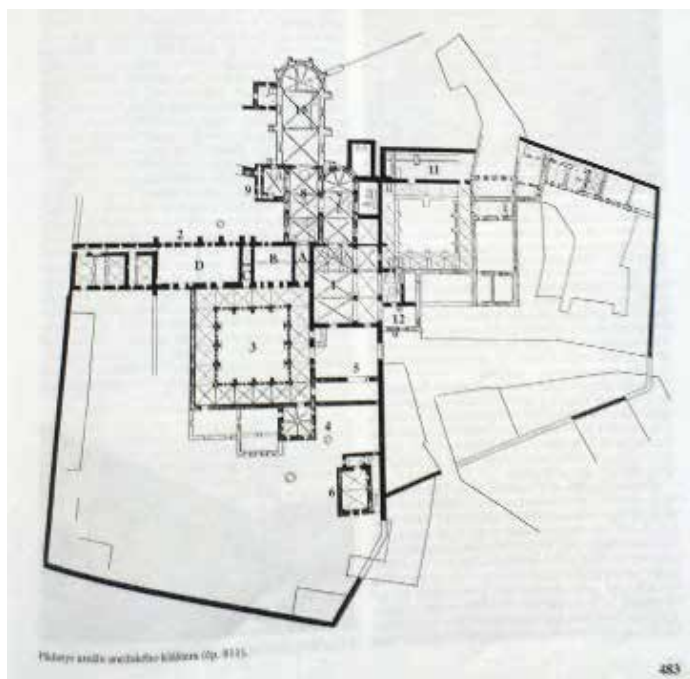
PŘEDPOKLADY

Architekturu kláštera ovlivnily především dvě okolnosti. Za prvé to, že jeho zakladatelka byla z královského rodu, a měla tak k dispozici nemalé finanční prostředky i politický vliv a zadruhé to, že ona sama byla vychovávána v klášterech, takže měla možnost důvěrně poznat tento způsob života a znala i souvislosti s praktickým využitím staveb. Vlivem těchto okolností vznikl od počátku klášter nápadně velkorysá koncepce. Založen byl v již existující struktuře Starého Města a to v době rozkvětu, hospodářského a kulturního vzestupu českého státu a v počátcích gotické kultury u nás.

Vzájemná skladba klášterních budov ukazuje vliv dispozic cisterciácké burgundské architektury, která byla před polovinou 13. století rozšířena v celé střední Evropě. Protože tehdy ani stavební předpisy františkánské architektury nebyly jasně dané, jde o stavbu z doby velkých dispozičních pokusů. Zároveň je pro první etapu typické míšení pozdně románských a gotických prvků především v kostele sv. Františka.

Anežský klášter, Mikovec, kolor. oceloryt 1860

Půdorys areálu Anežského kláštera

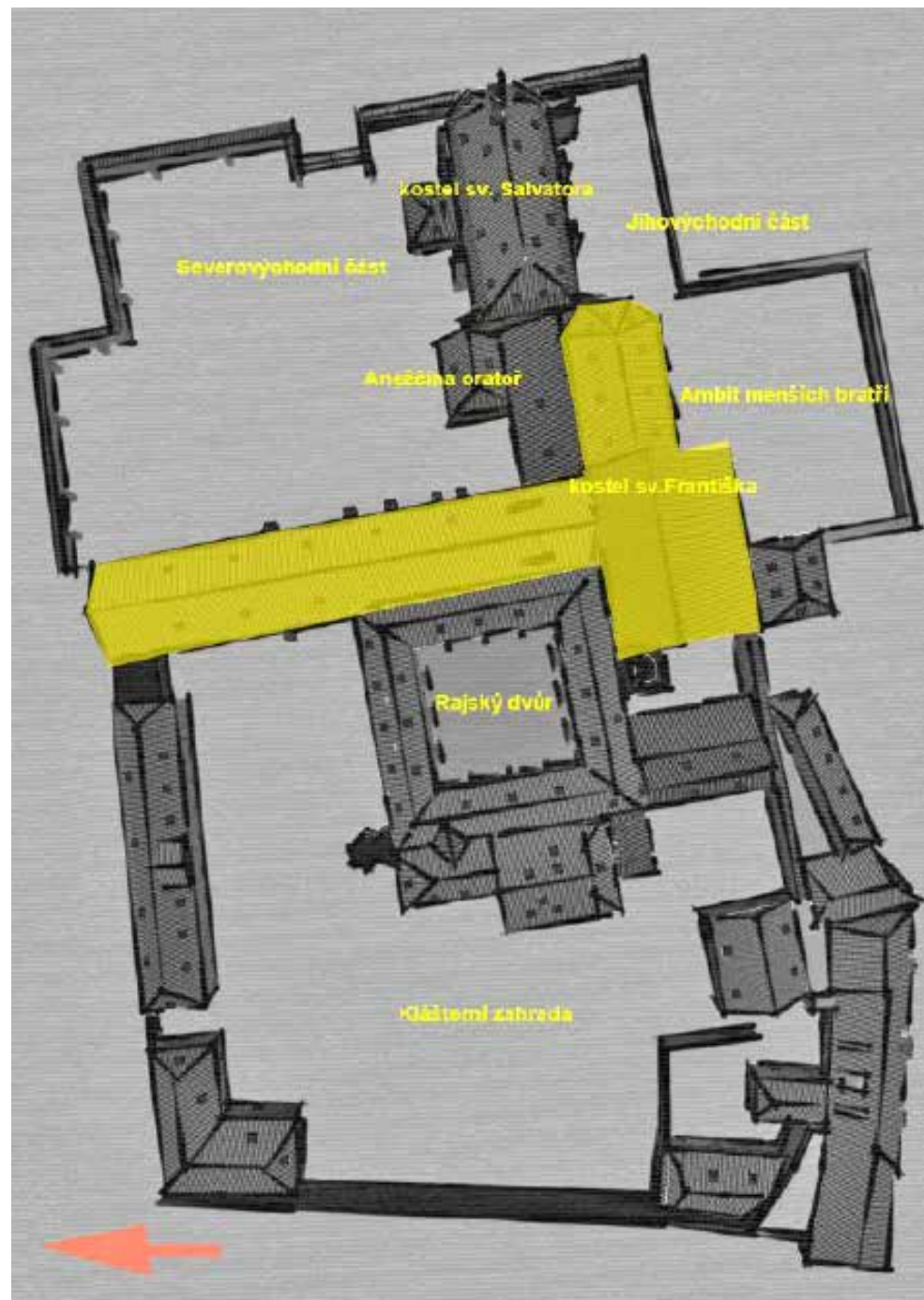
Rajský dvůr

Pohled na Anežský klášter s panoramatem Letné, 19. století

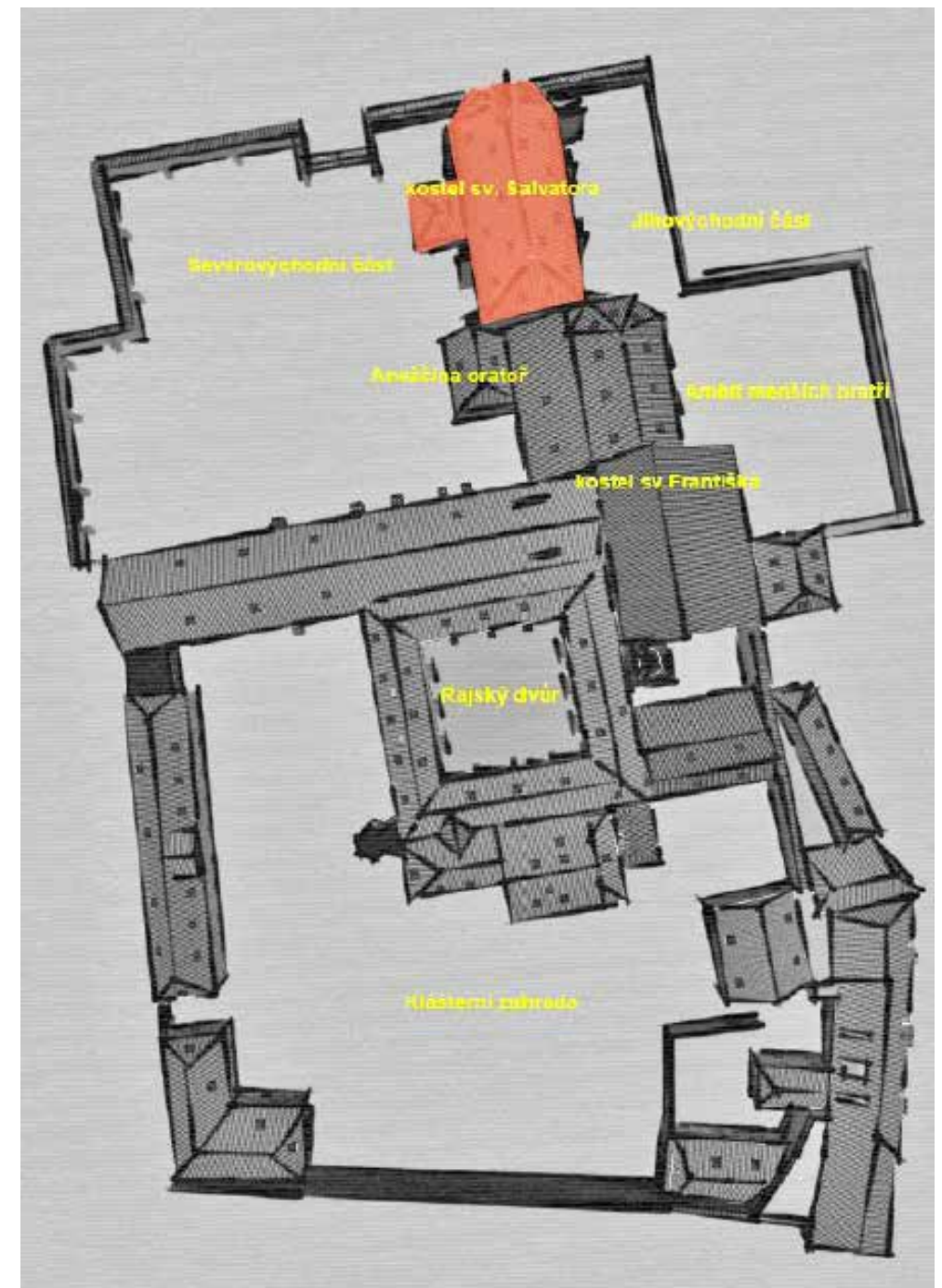
Vítězná brána z roku 1265, 1943

1. etapa stavby Anežského kláštera

2. etapa stavby Anežského kláštera

3. etapa stavby Anežského kláštera

Pohled na Anežský klášter a část Na Františku z Letné

Roh ulic Klášterská a Na Františku

Kostel sv. Františka, západní průčelí po rekonstrukci

4. Osobnosti světců spjatých s místem

SVATÁ ANEŽKA ČESKÁ

Anežka Česká (1211– 2. března 1282) se narodila mezi roky 1205 a 1211 okolo 21. ledna, na svátek sv. Anežky Římské, po které dostala jméno, jako česká princezna, pravděpodobně nejmladší dcera českého krále Přemysla Otakara I. a královny Konstancie Uherské. Patřila k nejvýznamnějším představitelkám panovnické dynastie Přemyslovců. Působila jako řeholnice – abatyše kláštera Na Františku a byla také výraznou osobností politického, kulturního a společenského života.

Anežka byla ve třech letech (spolu se sestrou Annou) dána na výchovu do cisterciáckého kláštera v Třebnici a dále k premonstrátkám do Doksan, kde získala rozsáhlé vzdělání. V té době byla pravděpodobně zasnoubena se slezským princem Konrádem, synem Jindřicha Brada-tého a vévodkyně Hedviky. Konrád však zemřel a obě sestry se vrátily na Pražský hrad. Poté byla Anežka ještě na dva roky poslána k řeholnicím do Doksan.

Přemysl Otakar I. začal usilovat o spojení se Štaufy a zaslíbil Anežku devítiletému synovi císaře Fridricha II., budoucímu Jindřichovi VII. Místem výchovy a vzdělání budoucí císařovny se na šest let stal rakouský dvůr Leopolda VI., respektive rodový klášter Babenberků v Klosterneuburgu poblíž Vídně. Vévoda Leopold ale nakonec Jindřicha oženil se svou dcerou Markétou Babenberskou. (Ta se později podruhé provdala, za Anežčinu synovce Přemysla Otakara II.)

V roce 1225 se tedy čtrnáctiletá Anežka opět vrátila do Prahy. Následujícího roku přijelo na pražský dvůr poselstvo anglického krále Jindřicha III. Plantageneta. Zasnoubení s Anežkou proběhlo, ovšem v roce 1229 ho Jindřich zrušil. O Anežku se znovu začal zajímat Jindřich VII., nyní již ženatý s Markétou Babenberskou. Posledním nápadníkem byl Jindřichův otec Fridrich II. (Bedřich II.). V té době už ale nežil Anežčin otec a Václav I. nechal své oblíbené sestře svobodu rozhodnutí. Anežka se již vdát nechtěla a rozhodla se pro duchovní dráhu.

V církevní ctižádosti a charitativní činnosti Anežku ovlivnily její příbuzné: teta, svatojiřská abatyše Anežka (†1228), sestřenice sv. Alžběta Uherská a sv. Hedvika Slezská. Anežka společně s bratrem Václavem I., založila roku 1232 v Praze na Starém Městě špitál, jenž byl rozšířen na základě řehole sv. Augustina na řád a jehož stanovy roku 1252 papež potvrdil jako mužský špitální a rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, dále se sídlem při kostele sv. Františka u mostu. Je jediným původem českým řeholním řádem. Jeho členy směli být pouze Češi rodem po otci i po matce. Řád brzy získal velkou popularitu a jeho kláštery se rozšířily v Čechách až po Chlum sv. Máří a Cheb, na Moravě až po Hradiště u Znojma, v Dolním Slezsku až do Vratislavi a od počátku 18. století dodnes působí také ve Vídni při kostele sv. Karla Boromejského (Karlskirche). Roku 1234 Anežka opět se svým bratrem založila na severovýchodním okraji tehdejšího města, v místě později zvaném „Na Františku“, nový podvojný klášter žen a mužů řehole sv. Františka, později nazývaných klarisky a minorité. Stavbu osobně vedla a klariskám se stala první představenou.

Roku 1237 se Anežka neúspěšně pokusila o ustavení vlastního řádu, založeného na přísném dodržování řádových regulí františkánského řádu. V roce 1238 se postavení abatyše i titulu vzdala, úřad zůstal neobsazen až do její smrti. Po zbytek života se nechala titulovat jako starší sestra. Anežka Přemyslovna sama usilovala o osobní a nezištnou sva-

tost s pokorou a láskou ve službě nemocným, chudým i spolusestrám. Kromě toho tato vysoce vzdělaná a moudrá žena psala a četla v češtině, latině, němčině a italštině. Dopisovala si s papežem i se svatou Klárou. Z let 1235 až 1254 známe více než dvacet listin psaných papežům Řehoři IX. a Inocenci IV., ve kterých jsou dotazy, prosby a náměty k praktickým i teologickým aspektům vedení kláštera či celého řádu. Sv. Kláře Anežka adresovala nejméně tři dopisy.

Jako významná vůdčí osobnost a energická organizátorka sv. Anežka Česká (Přemyslovna) působila nejen v náboženském, ale i v kulturním, politickém a společenském životě. Vynikala diplomatickými schopnostmi. Tak se roku 1249 výrazně podílela na usmíření svého bratra s jeho synem, pozdějším králem Přemyslem Otakarem II. V Přemyslově sporu s chráněncem papežské kurie, římsko-německým králem Rudolfem I. Habsburským, obhajovala zájmy svého rodu. V roce 1277 přijala do kláštera svou praneteř, Přemyslovu dceru Kunhutu. Ačkoliv byl Přemysl v církevní klatbě, během jeho válečného tažení před bitvou na Moravském poli se za něj v jejím klášteře konaly modlitby. Klášterní kostel Nejsvětějšího Salvátora byl zvolen za rodovou nekropoli Přemyslovců a Anežka si v něm dala zřídit soukromou ložnici a oratoř, kde mohla být nepozorována přítomna každé bohoslužbě a modlit se tam také o samotě. Dále vybavila klášter a kostel drahocennými preciosy a paramenty; také ovlivňovala činnost skriptoria v sousedním klášteře cyriaků u kostela sv. Kříže většího na Novém Městě. Byla průkopnicí v organizování chudinské a nemocniční péče na české půdě.

Veškeré aktivity konala tato svatá Přemyslovna s plným nasazením, a přitom se dožila úctyhodných 71 let. Její pravomoci v klášteře Na Františku po ní převzala její praneteř Kunhuta, než se roku 1291 provdala do Mazovska. Legendy o Anežce Přemyslovně, proslulé vzdělaností, dobročinností, milosrdenstvím i zájmem o státní reprezentaci královské dynastie, se začaly tradovat vzápětí po její smrti.

O kanonizaci Anežky České usilovala již její prapraneteř, královna Eliška Přemyslovna; z jejího podnětu byl mezi léty 1316–1328 sepsán latinsky Anežčin životopis (přeložený do češtiny roku 1932). Na lokální oslavu Anežky navázal také císař Karel IV., ale ani jeho snaha nebyla dovršena procesem papežské kurie.

Také v době baroka, již od konce třicetileté války byla Anežka oslavována, nejprve jezuity (Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi, Jan Tanner, Bohuslav Balbín), a dále členy řádu křižovníků s červenou hvězdou, z nichž Jan František Beckovský sepsal českou legendu. Teprve roku 1874 byla Anežka z podnětu pražského arcibiskupa a kardinála Bedřicha Josefa Schwarzenberga papežem Piem IX. prohlášena za blahoslavenou. Po dalším úsilí ji 12. listopadu 1989 papež Jan Pavel II. svatořečil.

Sv. Anežka Česká se stala postavou hudebních i literárních děl. V poslední době se objevila mezi postavami historického románu Dítě z Apulie od spisovatelky Ludmily Vaňkové.

Svatý František

latinsky: Franciscus Assisiensis

svátek: 4. říjen

vyobrazení/ atribut: františkánský hábit, stigmata, krucifix, umrlčí lebka, zeměkoule, bořící se dům, jehně a vlk
patron: Itálie, ekologie, vlčat, Katolické akce, Filipín

Svatý František, detail z fresky v bazilice sv. Kláry v Assisi

Svatý František z Assisi (vlastním jménem Giovanni Battista Bernardone), zvaný někdy též sv. František Serafinský, (c. 5. července 1182 [1] Assisi, Itálie – 3. října 1226 Assisi) byl mnich, zakladatel žebravého řádu františkánů a mystik.

Svatý František se narodil 5. července 1182 v Assisi, asi 25 km východně od Perugia, dnešního hlavního města stejnojmenné provincie v oblasti Umbria. Františkův otec, Pietro Bernardone, byl bohatý obchodník s látkami. Matka Jana Picaová pocházela z Francie, patrně z Provence. Při křtu dostal jméno Giovanni (Jan). Protože od matky uměl francouzsky, dali mu kamarádi přezdívku malý Francouzek (Francesco). Toto jméno později použil jako své jméno v řádu.

Za téměř tisíc let od jeho narození nakupili životopisci pro Františkovu slávu bezpočet historek, které jsou z větší části pouhé legendy. Např. není pravda, že se narodil ve stáji. V mládí se František nijak nevymykal ze společnosti bohatých mladíků, kteří by se dnes označili za zlatou mládež. Stejně jako ostatní miloval truvérské písně a hodlal se stát udatným rytířem. Daleko od pravdy nejsou ani zmínky o jeho bezstarostnosti a marnotratnosti. Aby svou touhu uskutečnil, zúčastnil se František v roce 1201 výpravy proti Perugii. Assisi však bylo poraženo a František strávil celý rok v zajetí než byl dojednán mír a zajatci propuštěni. V zajetí trpěl vážnou chorobou, která mu také zabránila, aby se v roce 1205 zúčastnil tažení proti císaři Filipu Švábskému.

V průběhu vojenského tažení a nemoci měl František četné sny a vidění, ve kterých mu Bůh sdělil, že jeho posláním bude chudoba a služba Ježíši Kristu. V mladickém nadšení se rozhodl vykonat pouť do Říma. Tam jej však čekalo obrovské zklamání nad bohatstvím církve a chudobou lidí. Zahodil peníze, vyměnil si oděv s nejbližším žebrákem a žebрал u vchodu do baziliky. Po této příhodě putoval po kraji, pomáhal chudým, rozdával svůj majetek, až otci došla trpělivost a vydědil ho. František nějaký čas pobýval v klášteře v Gubbio, kde pracoval jako umývač nádobí, opravoval kostely v Porziuncule a pomáhal malomocným. Hlásal absolutní chudobu a úplné odevzdání do vůle Boží.

Bonaventura Berlinghieri: Svatý František zobrazený se stigmaty na rukou i nohou

V té době se okolo něj shromáždili první žáci. V roce 1209 František sepsal jednoduchá řeholní pravidla a vydal se do Říma k papeži Inocencovi III. Ten zprvu jejich schválení odmítl, ale posléze je přece schválil a tak umožnil vznik Řádu menších bratří. Doplněnou řeholi pak potvrdil papež Honorius III.

Je pochopitelné, že hlásání absolutní chudoby nebylo ani v té době nikterak populární a lidé se zrovna na jeho kázání nehrnuli. Odtud pochází známá legenda, že když nenalezl posluchače mezi lidmi, odešel do lesa a kázal lesní zvěři, která mu pozorně naslouchala.

Nicméně postupně jeho příznivců a následovníků přibývalo. V roce 1212 projevila zájem o následování Františka první žena, Klára. František nejdříve poslal Kláru do benediktinského kláštera, teprve později se

rozhodl společně s ní založit Řád svaté Kláry (Ordo Sanctae Clarae, jinak známé jako Klarisky nebo Řád chudých paní). Členkou tohoto řádu byla svatá Anežka Česká.

V roce 1218 pak založil tak zvaný třetí řád pro věřící, kteří by ho chtěli následovat, ale nemohou nebo nechtějí se vzdát světského života (terciáti, dnes terciáři). Mezi jeho příslušníky patřil např. francouzský král Ludvík IX. nebo německá šlechtična Alžběta Durynská.

František toužil hlásat slovo boží po celém světě a nabádal k tomu i své následovníky. Stal se tak vlastně zakladatelem organizované misijní činnosti. Toužil prý i po mučednické smrti a cílevědomě vyhledával nebezpečí. S křížovou výpravou se dostal do Egypta a vypráví se, že se dostal až k tureckému sultánovi a hlásal mu evangelium. Ten byl Františkem tak zaujat, že ho navzdory všem zvyklostem nenechal ani mučit ani popravit, ale v pokoji ho propustil.

Jeho fyzický stav se však neustále zhoršoval. Podle legendy se 17. září 1224 na jeho těle objevila stigmata, tj. rány na rukou a boku, identické s těmi, které utrpěl Ježíš na kříži. Na sklonku života i oslepl. Zemřel 3. října 1226 v Porciunkuli, v chatrči na zemi přikryt vypůjčeným pláštěm.

Literární dílo Františka s Assisi je na dobu, kdy naprostá většina lidí neuměla ani psát, ani číst, relativně rozsáhlé. Většinu tvoří dopisy obsahující rady a napomenutí různým skupinám svých bratří psané ve stylu Listů svatých apoštolů a jsou psána latinsky. Řada z nich se nedochovala a sporné je i to které z nich jsou autentické a jak velký podíl mají ostatní členové řádu. Spolehlivě je autorství prokázáno u třech verzí řehole Řádu menších bratří, řehole klarisek, Testamentum a báseň Píseň tvorstva.

Řehole pro první řád byla sepsána roku 1209, kdy se František vydal se svými bratry do Říma za papežem Inocencem III. Jedná se o velmi krátkou řeholi, postavenou pravděpodobně na citátech z evangelií, nicméně se nám nedochovala. Druhá řehole (regula non bullata) je mnohem delší, je opět protkaná citáty z Písma a nejde jen o právní text. Někdy i celé kapitoly jsou duchovními zpěvy bez vážných právních důsledků.

Třetí řehole prvního řádu, která byla schválena papežem Honoriem III. (Regula bullata), je konečnou verzí františkánské řehole. Má 12 kapitol a její platnost a nabádání k jejímu dodržování jsou obsahem i posledního Františkova díla, - Závěti (Testamentum). Tu František napsal těsně před smrtí a obrací se v ní k bratrům s prosbou, aby jej následovali a vytrvali v jeho původních záměrech.

Nejslavnějším Františkovým dílem je báseň Píseň tvorstva (Laudes creaturarum). Ta není napsána latinsky, ale v umberském dialektu, dialektu, kterým se hovořilo v okolí Assisi. Píseň byla napsána postupně, na sklonku Františkova života. Mnozí badatelé se totiž domnívají, že na její konečné podobě pracoval bratr Pacifik. Jedná se o zcela zásadní text v literární historii Itálie, neboť není jen jednou z nejstarších dochovaných básní psaných v některém z italských dialektů, ale i vůbec první básní s nespornými uměleckými kvalitami.

Málo známým dědictvím po svatém Františkovi je vánoční zvyk stavění betlémů. On byl totiž patrně první, který v roce 1223 v Grecciu na Vánoce zinscenoval scénu narození Páně v chlévě s živými zvířaty.

František z Assisi patří mezi nejvýznamnější, nejznámější a nejoblíbenější svaté. Nejdůležitějšími prvky jeho víry byla chudoba a láska ke Kristu. Svým upřímným životem se zasadil o upevnění těchto hodnot, které ve středověké církvi prožívaly krizi.

Svatá Klára

latinsky: Clara

svátek: 12. srpen

vyobrazení/ atribut: černý hábit, kniha řehole, monstrance, kříž, ciborium, lilie
patron: klarisek, Assisi, televize, pradlen, sklenářů; proti horečce a chorobám očí, slepých

Svatá Klára, detail z fresky v bazilice sv. Kláry v Assisi

Svatá Klára (16. července 1194 Assisi, Itálie – 11. srpna 1253 tamtéž), byla významná italská řeholnice, zakladatelka řádu chudých paní od sv. Damiana v Assisi, nazývaných podle ní klarisky. Je uctívána jako první světice velmi přísného kontemplativního a mendikantského řádu klarisek.

Svatá Klára, detail z fresky v bazilice sv. Kláry v Assisi

Svatá Klára, vlastním jménem Chiara Offreducio di Favarone, se narodila 16. července 1194 v Assisi jako nejstarší ze tří dcer Favorina Scifi, vévody Sasso-Rosso a jeho manželky Ortolany. Matka Ortolana byla velmi zbožná žena, vykonala poutě do Říma, Santiaga di Compostella i do Palestiny, brala s sebou dcery Kláru a Anežku.

Svatá Klára, detail z fresky v bazilice sv. Kláry v Assisi

Klára byla silně ovlivněna osobností svého současníka sv. Františka. V devatenácti letech vstoupila do benediktinského kláštera. Když pak sv. František získal v Assisi opuštěný chrám sv. Damiána se sousedním domem, shromáždil v něm nové řeholní společenství žen a (v roce 1215 jim sepsal pravidla podobná řeholi Menších bratří). První představenou této komunity byla zvolena Klára. Do kláštera ji následovaly také matka Ortolana a sestra Anežka. Řeholnice žily v úplné chudobě, poslušnosti, odříkání a klauzuře. Nazývaly se damianitkami. Roku 1241 papež Řehoř IX. potvrdil pravidla řádu sepsaná sv. Františkem, a dva dny před Klářinou smrtí (zemřela 11. srpna 1253) schválil upravená pravidla řádu.15. srpna 1255 papež Alexandr IV. Kláru svatořečil jako svatou Kláru z Assisi. Sv. Klára byla nejdříve pochována v Assisi po boku sv. Františka v kostele sv. Jiří. Bazilika sv. Kláry byla při klášteře v Assisi dostavěna roku 1260, 3. října téhož roku do ní byly přeneseny Klářiny ostatky a uloženy před hlavní oltář. Po 600 letech, roku 1872, byly Klářiny ostatky přemístěny do nové schránky a přeneseny do nově vybudované krypty téže bazi- liky, kde zůstávají dodnes. Papež Urban IV. roku 1263 oficiálně změnil název řádu na řád sv. Kláry, zkráceně klarisky. Klářino učení a věhlas se postupně šířily za hranice Itálie. Svatá Anežka Česká patřila k prvním následovnicím, které podle jejího vzoru v celé Evropě zakládaly kláštery. Spolu se svým bratrem, králem Václavem I., založila v Praze na Starém Městě panenský klášter sv. Františka, do kterého brzy sama vstoupila. K zázrakům sv. Kláry patřilo odvrácení pohanských Saracénů znamením eucharistie v monstranci, která je jejím poznávacím atributem, stejně jako bílá lilie. Klarisky chodí bosa, nejedí maso a nemají žádný majetek.

Svatá Klára, detail z fresky v bazilice sv. Kláry v Assisi

Papež Pavel VI. prohlásil sv. Kláru za patronku televize.

Svatá Klára, detail z fresky v bazilice sv. Kláry v Assisi

5. řád Křižovníků

ŘÁD KŘÍŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU

Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, jediný řád českého původu, se vyvinul z laického špitálního bratrstva, založeného roku 1233 sv. Anežkou Přemyslovnou (1211 - 1282) u kostela sv. Haštala v Praze. Roku 1237 povýšil papež Řehoř IX. bratrstvo na řád s řeholními pravidly. Od roku 1238 měl Řád již vlastní samosprávu. Po kratším pobytu u kostela sv. Petra na Poříčí se roku 1252 Křižovníci trvale usídlují u Juditina mostu, kde byl záhy vybudován klášter, špitál Svatého Ducha s kostelem sv. Františka. Z výhodné polohy konventu při důležité obchodní trase vyplývaly řeholníkům i jisté povinnosti (opevňovací práce, údržba mostu aj.). Pražský konvent se stal hlavním sídlem nejvyššího představeného. Po svém vzniku se řád rychle rozšířil na území Moravy, Slezska, Polska i Uher.

*CONCORDIA RES PARVA CRESCUNT. DISCORDIA RES
MAXIMA DILABUNTUR.*

SVORNOSTÍ NEPATRNÉ VĚCI ROSTOU. NESVORNOSTÍ SE I NEJVĚTŠÍ
VĚCI ROZPADAJÍ.

Hlavní řádové heslo vyryté na meči generála a velmistra Řádu.

Název řádu

*Ordo militaris Crucigerorum cum rubea stella in pede pontis
Pragensis*

Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou u paty pražského mostu

Ordo sacrorum ac militarium Crucigerorum cum rubea stella
Posvátný a rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou

Canonici Regulares Sanctissimae Crucis a stella rubea
Řeholní kanovníci Nejsvětějšího Kříže od červené hvězdy

Crucigeri cum rubea stella
Křižovníci s červenou hvězdou

Crucigeri stellati
Křižovníci s hvězdou

Zkratky
O. Cr., O. Crucig.

Řehole
Sv. Augustina.

Patroni řádu
Sv. Anežka Česká, sv. Augustin, sv. Jan Nepomucký i ostatní patroni země české.

Spiritualita a zaměření

Hlavní patronkou řádu je jeho zakladatelka sv. Anežka Přemyslovna, jejíž liturgický kult byl křížovníkům povolen Svatým stol-cem již ve středověku, tedy dávno před jejím blahořečením (3. 12. 1874) a svatořečením (12. 11. 1989). Vedle sv. Augustina, jehož řeholí se řád řídí, se zvláštní úctě těší tajemství utrpení Krista a dále úcta ke sv. Kříži, zejména jeho Nalezení a Povýšení. Proto je také ctěna sv. Helena, (sv.) Konstantin Veliký a císař Heraklios, jakož pak i sv. Florian, sv. Jan Nepo-mucký i ostatní čeští patroni jako zvláštní ochránci ryze českého řádu. Křížovníci, kteří vznikli ze špitálního bratrstva, se starali o nemocné chu-dé i poutníky, avšak většina jejich špitálů a hospiců zanikla za husitských válek.

V souvislosti s relativním poklesem počtu duchovenstva, došlo k postupnému přetvoření špitálního řádu v řád řeholních kanovníků, jejichž hlavní činností je duchovní správa v inkorporovaných farách. Řád však dodnes finančně podporuje činnost řady nemocnic, ačkoliv sám žádnou nespravuje.

Znak

Původně rovnoramenný červený kříž na černém plášti, od roku 1252 doplněný dole o červenou hvězdu. Objevuje se i kříž tlapatý. V průběhu 17. století převládal kříž kotvicový a teprve počátkem a hlavně v průběhu 18. století převládl kříž osmihrotý, obecně zvaný maltézský. Dříve byl řádový kříž převýšen černým kloboukem, zpravidla se čtyřmi střapci, ale od roku 1701 začal velmistr Franchimont užívat na jeho místě infuli a berlu. Baroko obohatilo řádový znak ještě o další honosné kusy, a to o velmistrovský klobouk, zvaný galerus (bílý se zlatou stuhou), o meč a šíp, které jsou umístěny na horní hraně štítu, nebo je jimi štít podložen. Štítonoši se staly postavy sv. Heleny a (sv.) Konstantina (právoplatně svatořečen pravoslávím, ale v katolické církvi nebyl nikdy oficiálně kanon-izován). Snad i proto bývá tento štítonoš někdy interpretován jako císař Herakleios.

Oděv

Původně černá kápě, škapulíř, surcot (tj. svrchní sukně) a pláš zdobený červeným rovnoramenným křížem, od roku 1252 doplněný dole o červenou hvězdu. V roce 1292 povolil papež Mikuláš IV. křížovníkům nosit i meč, který však při příchodu do konventu museli odevzdávat představenému.

Dnes se řeholní oděv křížovníků skládá z černého taláru, zdo-beného dvěma bílými jazýčky na kolárku, jaké dříve nosívalo i světské duchovenstvo, a osmihrotým červeným křížem, dole provázeným šestihrotou červenou hvězdou, která je vyšita i na levé straně černého řádového pláště.

Velmistr si od dob baroka obléká drahocenný sobolí plášť, kolem šíje kolanu s řádovým odznakem, u boku nosí skvostný meč a hlavu má pokrytou velmistrovským bílým hedvábným kloboukem, zvaným galerus.

Historie řádu

Rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou je jediný mužský řád, který má výlučně český původ a který měl své centrum vždy v Praze. Vznikl z laického špitálního bratrstva, u jehož zrodu však byly vedle zásad sv. Augustina přítomny i ideje sv. Františka z Assisi a také výjimečná os-obnost sv. Anežky Přemyslovny.

Tato vznešená dcera českého krále Přemysla I. Otakara a jeho druhé manželky královny Konstancie, se podle tradice narodila v Praze dne 20. 1. 1211. Již ve třech letech byla zasnoubena se synem (snad Břetislav) slezského knížete Jindřicha a jeho choti sv. Hedviky, později (v osmi letech) pak byla vyhlédnuta pro Jindřicha, syna císaře Friedricha II. V letech 1226-1228 se o její ruku ucházel i anglický král Jindřich III. Planta-genet a v letech 1228-1231 dokonce i ovdovělý císař Friedrich II. Roku 1231 se však rozhodla pro duchovní život a ze svého věna zahájila na, břehu Vltavy na Starém Městě pražském výstavbu velkolepě pojatého kláštera minoritů, nejenom mužské, ale i ženské řehole. Dne 11. 6. 1234 vstoupila do tohoto kláštera a z rozhodnutí papeže Řehoře IX. se stala abatyší (v této funkci zůstala až do své smrti dne 2. 3. 1282).

V roce 1233 založila Anežka podle vzoru sv. Hedviky, kterou osobně vídala v dětství ve slezské Třebnici ošetřovat nemocné, zestárlé, chudé a opuštěné, a podle příkladu své sestřenice sv. Alžběty Duryňské, sv. Františka z Assisi a sv. Kláry, špitál u kostela sv. Haštala na Starém Městě pražském, tedy v těsném sousedství jí založeného a budovaného dvojkláštera. Špitální bratrstvo bylo původně finančně závislé na klášteře Chudých panen sv. Kláry. Téhož roku 1233 odkoupila Anežčina matka od řádu Německých rytířů kostel sv. Petra Na Poříčí se dvorem a vsi Ryb-níky, Hloubětín a Borotice, dne 6. 2. téhož roku vše darovala špitálnímu bratrstvu sv. Františka. Brzy se stali členy bratrstva i kněží. V roce 1235 získalo toto bratrstvo i ves Ďáblice a špitál se přestěhoval ke sv. Petru za městské hradby (extra muros).

Na Anežčinu prosbu vzal papež Řehoř IX. bullou Omnipotens Deus ze dne 14. 4. 1237 špitál a bratrstvo v ochranu a pod přímou pravomoc Svatého stolce. Přitom přetvořil původní špitální bratrstvo na samostat-ný řád, potvrdil vlastnictví jeho statků, osvobodil nový řád od placení papežských desátků, povolil jeho členům případně přejít jen k přísnějším řeholím, udělil jim imunitu vůči obecným interdiktům a biskupským

exkomunikacím a zaručil jim svobodnou volbu představených. Tím sice došlo k vytvoření řádu po právní stránce, ale fakticky zůstával i nadále závislý na klášteře Na Františku. Proto se Anežka zřekla listinou ze dne 15. 4. 1238 statků i příjmů hospitálu ve prospěch Svatého otce. Papež Řehoř IX. téměř obratem vydal 27. 4. 1238 bullu, jíž odevzdal mistru a bratřím nového řádu špitál se vším majetkem. Tím bylo osamostatnění řádu dokončeno.

Roku 1240 se řád rozšířil na Moravu (Hradiště sv. Hypolita nad Zno-jmem), kolem roku 1245 do Slezska (Vratislav, Kluczborek).

Dne 21. 5. 1252 Sv. Anežka slavnostně položila základní kámen ke stavbě nového špitálu a chrámu na staroměstské straně Juditina mostu. Kostel byl zasvěcen sv. Duchu a dosud se nachází v podzemí- Popis: Velmistrovský zámek v Dobřichovicích (KLIKNI PRO ZVĚTŠENÍ) dnešního chrámu sv. Františka ze 17. století. Špitálu se i nadále říkalo “u sv. Františka” s přídavkem “u paty pražského mostu” (ad pedem pontis pragensis). Poloha nového sídla vynesla řádu v letech 1252-1342 privile-gium vybírat clo a mýtné, ale také povinnost udržovat a opravovat most. V roce 1253 se řádový majetek rozrostl o Dobřichovice, Tursko, Slivenec a Holyň. Anežka Česká požádala již v roce 1250 papeže Innocence IV., aby udělil řádu zvláštní rozlišovací znamení. Papež pověřil tímto úkolem pražského biskupa Mikuláše, který listinou ze dne 17. 6. 1252 přidal pro rozlišení k dosud užívanému červenému kříži na černém plášti červenou hvězdu. Ke slavnostnímu předání nového řádového znamení došlo v kostele sv. Petra Na Poříčí a od té doby se řád nazývá řádem křížovníků s červenou hvězdou. Nový znak potvrdil bullou ze dne 20. 6. 1256 papež Alexander IV. Tím byl počáteční vývoj řádu uzavřen.

V roce 1243 byl řádu svěřen špitál sv. Alžběty ve Stříbře, v roce 1253 v Mostě a roku 1271 V Chebu. Téhož roku 1271 získal řád darem od královny Kunhuty ves Živohošť spolu s kostely v Řevnicích a Vladislavicích. Ve Slezsku pak řád získal roku 1260 hospitál v Boleslavci s proboštstvím sv. Quirina a roku 1273 faru v nedalekých Boleslavicích. Nově pak byly zřízeny špitály v Zembici (1282), ve Svídnici (1283) a Lehnici (1288). V sousedním Velkopolsku řád spravoval špitály v Inowrocławu (1268), v Brześci (1294) a dále v Krakově a v Sandoměři (1294). V Čechách řád rozšířil svou působnost i do špitálu v Klatovech (1288).

Dne 27. 6. 1292 byla na základě provedené vizitace z nařízení Apoštolského stolce vydána Decreta Reformationis per Visitatores Ap-ostolicos, která představují nejstarší řádové stanovy (Statuta antiquissi-ma), jimiž se řád zřekl služeb sester, které až dosud spolu s bratry tvořily laický personál ve špitálech.

Od roku 1305 se v listinách objevuje pro představeného titul “su-premus magister” (t.j. nejvyšší mistr). Na přelomu 13. a 14. století přišel řád i na pozdější slavné poutní místo sv. Máří v Chlumu (Maria Kulm) u Sokolova. Přibyly i další špitály - v Litoměřicích, v Ústí nad Labem (1327) a také v Kouřimi (1338). O rozkvětu řádu svědčí skutečnosti, že zatímco v roce 1257 potvrzuje pražský biskup Mikuláš řádu podací právo k 16 kostelům, přibylo do roku 1329 postupně dalších 12 kostelů.

Po založení Nového Města pražského museli křížovníci postoupit své pozemky mezi sv. Petrem a Rybníčkem, za což dostali náhradou du-chovní správu při nových farních kostelech sv. Jindřicha a sv. Štěpána. V roce 1351 založil řád nový špitál v Písku a od Karla IV. získal špitál v Českých Budějovicích. Roku 1352 při-byl i špitál v Sušici.

Dne 29. 11. 1378, v den úmrtí Karla IV., vypukl ve špitále křížovníků u sv. Františka požár, který zničil i kostel a konvent se všemi cennostmi,

listinami i privilegií. Listinou ze dne 6. 1. 1381 dostal řádový mistr na znamení samostatné duchovní pravomoci od kardinála Pilea Ravennského, papežského legáta u dvora Václava IV., právo nosit prsten. V této listině je řádový představený poprvé nazýván “mistr generál”. Za nepořádků v průběhu vlády Václava IV. řád hodně utrpěl poklesem zákonnosti a morálky. Husitské bouře a války vypudily křížovníky z Prahy do diaspory na Plzeňsku, Loketsku a Chebsku. Řádový majetek byl vydán v plen a jeho rozchvácení se zúčastnil kde kdo. Navždy zanikly špitály v Sušici, Klatovech, Českých Budějovicích a v Litoměřicích, jakož i komendy ve Stříbře, Písku a Ústí nad Labem. Řád si však udržel konvent ve Vratislavi a na Hradišti sv. Hypolita, dále Cheb, Most, Karlovy Vary, Locket, Kynšperk nad Ohří, Chlum sv. Máří, Tachov a částečně i špitál v Praze. Zotavování řádu z následků husitských válek probíhalo pomalu a trvalo téměř sto let. Václav z Hradešína je jako nejvyšší představený řádu poprvé nazýván velmistrem v listině krále Ferdinanda I. ze dne 1. 10. 1535 a je řazen na čtvrté mís-to mezi zemskými preláty. Tou dobou ztrácejí křížovníci vlivem šířícího se luteránství ve Slezsku Boleslavec, Boleslavice, Kluczborek a také patronát nad kostelem sv. Alžběty ve Vratislavi.

Pro řád nejvýznamnější období nastává v letech 1561-1694, kdy řádoví velmistři byli zároveň i pražskými arcibiskupy s výjimkou arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenbergu (10. 6. 1668 - 29. 4. 1675), který nebyl postulován na generála a velmistra řádu. Spojení velmistrovství křížovníků s červenou hvězdou, jejichž řádové statky byly téměř všechny vykoupeny a úspěšně spravovány, takže velmistr byl finančně zcela nezávislý, s obnoveným arcibiskupstvím, které bylo beze statků a bez peněz, bylo tehdy jediným možným řešením neutěšené situace církve v českém království. Řád také proto mohl velkoryse nabídnout pohostinství prvním jezuitům na čele se sv. Petrem Canisiem (1555) a později i prvním kapucínům na čele se sv. Vavřincem z Brindisi (1599) ve svém pražském konventu. Tam byl rovněž roku 1581 zřízen provizorní kněžský seminář.

Za stavovské rebelie byla řádu většina statků znovu rozchvácena, ale záhy po bělohorské bitvě je získal opětovně zpět. Při vpádu Švédů roku 1648 proměnili křížovníci svůj konvent v pevnost, kterou hájili studenti, měšťanstvo i řeholníci, včetně křížovníků, z nichž Mitis (Mitius) byl při obraně mostu dokonce zraněn. Konvent byl za bojů značně poškozen. O prestiži řádu křížovníků svědčí i skutečnost, že uherský primas a ostríhomský arcibiskup Jiří Szecsényi svěřil řádu špitály v Pozsony-Bratislavě a Pešti (1692). Baroko přineslo velkorysé stavební podniky řádu křížovníků nejen v Praze (generalát a chrám sv. Františka), ale také v Chlumu sv. Máří 1687 povýšen na proboštství) i jinde. Při nedostatku kněží vypomáhali křížovníci i na cizích farách. Počet farností, které řád spravoval, překročil číslo 140 a v západních Čechách se dokonce utvořila jakási “křížovnická diecéze”.

Postulace znamenala pro pražské arcibiskupství existenční jistotu a řádu přinesla věhlas a obrovské zásluhy nejen v materiální podpoře arcibiskupství, ale zejména v pastoraci. Ohrožovala však řád v jeho podstatě, zejména odporovala právu na svobodnou volbu představených a na svobodnou samosprávu (ordo exemptis). Velmistr-arcibiskup byl sice formální hlavou, ale řád fakticky administrovali generální převorové. Od postulace osvobodil řád křížovníků Jiří Ignác Pospíchal, kterému se později dostalo čestného označení restaurator vel secundus fundator ordinis (tj. obnovitel nebo druhý zakladatel řádu). V roce 1675 byl řádu potvrzen papežem Klementem X. rytířský titul, který je však třeba chápat

jako titul čestný. Velmistr Pospíchal dal rovněž vystavět špitál ve Starém Kníně a také v Praze (v prostoru dnešního Národního divadla a paláce hrabat Lažanských).

Pospíchalův nástupce, velmistr Franchimont, získal v roce 1701 od papeže Klementa XI. pro sebe i své následníky právo užívat při mši svaté pontifikálie a roku 1705 i právo opatské benedikce (benedictio abbatialis) a tím i opatskou důstojnost. Od té doby má nejvyšší představený řádu titul generál a velmistr řádu a je osločován “Vaše Milosti” jako kterýkoliv jiný opat. Téhož roku (1705) uvedl velmistr Franchimont do Prahy řád trinitářů. Hostil jejich představeného a dohodl s ním vzájemnou filiaci mezi křížovníky a trinitáři.

Do 18. století měl řád kromě kněží i laické bratry, potom již jen kněze, kteří nikdy neužívali řeholních jmen. V roce 1709 získali probošti na Hradišti sv. Hypolita nad Znojmem právo pontifikálií a stali se infulovanými moravskými zemskými preláty. V roce 1723 vznikla komenda u sv. Martina v Pozsony-Bratislavě (existovala do roku 1786) a v roce 1733 zřídil císař Karel VI. komendu u nového velkolepého chrámu sv. Karla Boromejského ve Vídni a odevzdal ji křížovníkům, kteří tam později postavili i špitál. Bullou papeže Klementa XII. ze dne 5. 10. 1738 získali právo pontifikálií i vratislavští mistři. Krátkodobě v letech 1770-1782 řád administroval svými probošty i královskou hradní faru u sv. Zikmunda v Budíně. Řád se ocitl v ohrožení za vlády “osvíceného” císaře Josefa II., který uvažoval o jeho zrušení, avšak zemřel dříve, než mohl tento záměr uskutečnit. Roku 1784 ale zrušil řádový špitál sv. Anežky na Novém Městě pražském a na Starém Městě pak kostel sv. Valentina. Další pohromu pro řád představovala ztráta celé slezské větve, když dekretem ze dne 19. 11. 1810 zrušil pruský král Friedrich Wilhelm III. řád křížovníků na svém území.

Roku 1832 založil řád na takzvaném Špitálském poli v Karlíně dětskou opatrovnu, první svého druhu v Čechách. V letech 1910-1912 došlo v Praze k velkorysé přestavbě celého konventu, čímž byl stavební vývoj této lokality uzavřen.

Pozemková reforma po vzniku republiky jen řád přinutila omezit své charitativní a špitální aktivity a položit ještě větší důraz na svou činnost v oblasti duchovní správy. Za nacistické okupace byly budovy pražského řádového centra zabrány pro potřeby protektorátních úřadů a gestapa. V roce 1950 pak komunistický režim křížovníky znovu vyhnal a do jejich pražského areálu nastěhoval část ministerstva vnitra. Obdobně byli zbaveni i ostatních nemovitostí a majetku. Nejhůře dopadly komenda a špitál v Mostě, které byly v rámci rozšíření Mostecké uhelné pánve, spolu s celým městem, zbořeny a zcela odstraněny. Jediná komenda, která přežila komunistickou likvidaci řeholí v Československu, byla vídeňská komenda u sv. Karla Boromejského (Karlskirche), která de facto začala suplovat potlačené pražské centrum řádu. Tam řád pomáhal i tisícům českých a slovenských uprchlíků v prvních dnech jejich exilu.

Ještě před pádem komunismu došlo v Římě ke kanonizaci sv. Anežky a všichni poutníci z Čech a Moravy byli označeni křížovnickými symboly - křížem a hvězdou. Tajně zvolený řádový generála velmistr Sirový se po listopadu 1989 energicky pustil do díla obnovy řádu a restituce jeho majetku, avšak tragicky zemřel dne 12. 2. 1992 na následky autonehody. Protože řád nedisponoval dostatečným počtem členů, byla z rozhodnutí Svatého stolce ustavena řádová delegátská správa, do jejíhož čela byl dne 21. 2. 1992 postaven jako apoštolský delegát světící biskup pražské arcidiecéze (dnes sídelní biskup ostravsko-opavský)

Msgre František Václav Lobkowicz, O.Praem. Delegátská správa přinesla řádu hmotnou, duchovní i personální stabilizaci a rozvoj. Řád postupně opravuje zdevastovaný majetek a kostely (sv. Petr Na Poříčí, Chlum sv. Máří, Hradiště sv. Hypolita, Dobřichovice ap.), své kulturní bohatství zpřístupňuje veřejnosti (obrazová galerie, řádový poklad) a poskytuje své prostory pro chvályhodné účely (například církevní dívčí škole, slepecké knihovně ap.). Řád roste i početně. Zatímco k 19. 10. 1991 měl jen 13 členů (6 kněží, 5 kleriků a 2 novice), k 1. 1. 2001 měl již 21 členů (16 kněží, 4 kleriky a 1 novice). Řád přispívá na různé sociální programy a na provoz nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.

Kulturní a historický přínos

Řád křížovníků s červenou hvězdou je jediným mužským řádem, který vznikl na českém území a v Praze měl vždy své hlavní sídlo. Ve středověku vynikal na poli charitativně-špitálním, po husitských válkách začala převládat v činnosti řádu pastorage. V dobách postulace poskytoval materiální zabezpečení obnovenému arcibiskupství pražskému, které by v té době bez řádu křížovníků nemohlo vůbec existovat. Řád otevřel i první, byť provizorní, seminář pro přípravu a výchovu kněžského dorostu. Materiální podporou a přístřeším v počátečních fázích přispěli křížovníci i při uvádění dalších řádů (jezuitů, kapucínů, trinitářů) do českých zemí. V 19. století se pak mnozí členové uplatnili jako učitelé na středních a vysokých školách, přičemž velmistřům byl svěřován i dozor nad výukou na gymnáziích v celém království. V řádu křížovníků působili nejen Češi, Moravané a Slezané, ale i Lužici, Poláci, Jihoslované, Valoni a Němci. Nebyl tedy svým složením ani působištem ryze českým řádem, jak se někdy nesprávně proklamuje, ale měl výrazně středoevropský charakter. Řád sice nedal církvi žádného svatého či blahoslaveného, ale přesto vyoral hlubokou a nesmazatelnou brázdu v oblasti kultury a vzdělanosti, jakož i na poli duchovním a charitativním, a to nejen v českých zemích, ale i všude tam, kam až jeho vliv dosahal.

6. pout' + poutní místa

POUTNÍ MÍSTA

Poutní místo je místo, které se, zpravidla díky určitému tradovanému zázraku nebo uchovávané relikvii, stalo cílem poutí. Smyslem pouti je zpravidla uctít stopy zázraku, který se zde udál, poprosit Boha či světce o uzdravení (pokud bylo zázrakem uzdravení), případně za takové zázračné uzdravení poděkovat nebo skrze namáhavou cestu provést pokání či obětovat tuto námahu Bohu. Poutě jsou běžné v řadě náboženství, např. v křesťanství a islámu, kde je pouť do Mekky, tzv. hadždž, přímo jednou z náboženských povinností muslima a jedním z tzv. Pěti sloupů islámu.

Na místě zázraku bývá zpravidla postaven kostelem či kaplí s ambity. Příkladem takového poutního místa je např. Svatá hora u Příbrami nebo kostel svatého Jana Nepomuckého u Žďáru nad Sázavou. Mezi nejvýznamnější katolická poutní místa Evropy patří Santiago de Compostela ve španělské Galicii, Lourdy v podhůří francouzských Pyrenejí, Fátima v Portugalsku, Jasná Hora u Čenstochové v Polsku a Mariázel v rakouském Štýrsku; mimo Evropu pak Guadalupe a řada míst ve Svaté zemi (Betlém, Jeruzalém atd.). Po údajných zjeveních Panny Marie se stala poutním místem i Turzovka (hora Živčáková) na severozápadním Slovensku.

Ne zcela oficiálním katolickým poutním místem je Medžugorje v Hercegovině (tamější zjevení Panny Marie nejsou katolickou církví oficiálně uznána za pravá). Poutními místy svého druhu se stávají i rodné domy papežů, zejména Jana Pavla II. (Wadowice u Krakova) a Benedikta XVI. (hornobavorský Marktl am Inn). Některá křesťanská poutní místa vznikala v místech poustev, kam lidé zpočátku chodili na kázání či pro radu k poustevníkovi a tradice shromažďování poustevníka přežila, případně se v místě usadila řeholní komunita – takovým místem je třeba Svatý Jan pod Skalou.

V Českých zemích je řada poutních míst navštěvovaných katolíky. Katolické poutě se zde rozšířily především v baroku, v období protireformace. Na konci 18. století byly Josefem II. zakázány, zákaz ale nevydržel dlouho. Znovu byly poutě zakázány na počátku komunistického režimu, který řadu poutních míst přímo zlikvidoval, nechal zchátrat (např. nyní již obnovený areál Skalka u Mníšku pod Brdy – zchátralá podoba památky je k vidění ve 4. epizodě seriálu 30 případů majora Zemana Rubínové kříže) nebo znepřístupnil. Nejvýznamnější poutní místa Česka jsou na Moravě Velehrad, Svatý Hostýn a Svatý Kopeček u Olomouce a Svatá Hora a Stará Boleslav v Čechách.

Pouť

Pouť (ze stčes. pút, staroindické panthás cesta) je cesta za účelem návštěvy určitého poutního místa, které má náboženskývýznam.

V symbolickém smyslu je pouť zároveň iniciačním aktem a úko-nem odevzdání. Vyskytuje se v náboženských vírách, které přiznávají zvláštní nadpřirozenou moc či sílu určitým místům.

V hinduismu představuje hlavní poutní místa tzv. čardham, židé putovali do Síló a později doJeruzaléma, kde byla Hospodinova svatyně a archa úmluvy. V buddhismu jsou významnými místy ta, která jsou spo-jena s životem Gautamy Buddha, v křesťanství s životem Ježíše Kris-ta nebo některého ze svatých, v islámu je tímto místem Mekka, rodné město Mohamedovo. Vzdálenéchrámy a svatyně navštěvovali též staří Řekové a Římané, podobně i Germáni.

V křesťanské Evropě se k cílům náboženských poutí, zejména výročním poutím k místním kostelům v den jejich zasvěcení nebo v den svátku jejich patrona, soustředil společenský život včetně komediantů. S postupnou ateizací se tento zvyk osamostatnil od náboženského původu a pouť se tak v profánním světě stala synonymem zábavního parku.

Judaismus

Starý i Nový zákon představuje židy putující každoročně třikrát o velkých svátcích do Jeruzaléma. Několik proroků podniká také svou osobní pouť na horu Sinaj, kde se setkávají s Hospodinem. I dnes jsou některá místa pro židy velmi významná – známá je např. praxe modlitby u Zdi nárků – zbytku západní strany jeruzalémského chrámu definitivně zničeného roku 70.

Křesťanství

Starověk:

Křesťané měli již od 2. století v úctě hroby mučedníků, k nim přicházeli a u nich se také modlili. Od 4. století začínají poutníci puto-vat do Svaté země na místa spojená s životem Ježíše Krista – rozmach těchto putování je jednak spojen s uznáním křesťanství coby povoleného náboženství, jednak také nálezem kříže, na němž Ježíš zemřel, sv. Hele-nou. Vzorem pro křesťanské pouti do Jeruzaléma byla putování Izraelců do jeruzalémského chrámu. Pouť křesťané podnikali jako pokání za hřích, v touze po očištění a posvěcení.

Středověk:

Ve středověku se křesťanská pouť stává zážitkem víry, ces-ta na poutní místa je často dlouhá, namáhavá a nebezpečná. Mezi nejoblíbenější poutní místa se vedle Jeruzaléma řadí Řím, místo umučení apoštolů Petra a Pavla a mnoha starokřesťanských mučedníků, a San-tiago de Compostela,(do objevu Ameriky zde byl zeměpisně “konec světa”), místo nálezu ostatků apoštola Jakuba Staršího, němuž vedla proslavená svatojakubská cesta (Camino de Santiago). Poskytnutí no-clehu poutníkům platilo jako jeden ze skutků milosrdenství a tvořilo součást požehnání spojeného s poutí. Nejvýznamnějším středověkým poutním místem na

území Česka byla Praha, zvláště pak chrám sv. Víta, místo spojené se zemskými patrony a především svatým Václavem.

V raném středověku patřila stále k nejdůležitějším poutním místům místa spojená s životem Ježíše Krista ve Svaté zemi. Po dobytí Jeru-zaléma roku 1078 Seldžuckými Turkypřestala být pouť do Svaté země pro křesťany bezpečná, to vedlo i ke snaze křesťanstva získat Svatou zemi nazpět do svých rukou. Roku 1095 svolává papež Urban II. první křížovou výpravu za účelem získání svatých míst. Roku 1099 je dobyt Jeruzalém a vzniká řada křesťanských státeků. K ochraně poutníků a jejich ubytování vznikají rytířské řády. Toto období ovšem netrvá příliš dlouho; roku 1187 sultán Saladin dobývá Jeruzalém a roku 1291 padne poslední křížácká pevnost ve Svaté zemi, Akkon.

Poutními místy se zvláštním významem jsou tzv. mariánská poutní místa. Ta nejsou spojena s životem Panny Marie, ale pouť zde směřuje na místa jejího zjevení či k jejímuobrazu či soše, které je obvykle přikládána nadpřirozená moc. Mezi významná mariánská poutní místa patří např. Lurdy (ročně je navštíví sedm miliónů poutníků), Mariazell,Čenstochová, Fatima (ročně ji navštíví 4,5 miliónu poutníků), Loreto, La Saletta, v Česku např. Stará Boleslav, Svatá Hora u Příbrami, Hostýn či (Mariánské) Skoky.

Každoročně se konávaly poutní slavnosti v místních kostelích ve výroční den vysvěcení kostela (posvěcení) nebo v den svátku patrona, jemuž je zasvěcen. K takovému místu se soustředil život celé oblasti. I tehdy, když zrovna žádní návštěvníci z jiných farností nedoputují, se obřad přizpůsobí tomuto dni, poutní slavnosti.

Významným poutním místem anglikánské církve je hrob Thom-ase Becketa v Canterbury. Většina jiných protestantských církví poutě oficiálně neuznává, avšak pro luterány hrají významnou úlohu místa spo-jená s životem Martina Luthera, např. Wittenberg nebo hrad Wartburg, a tato místa také navštěvují.

Islám

V islámu je pouť, hadždž, jedním z pěti nejdůležitějších sloupů. Hadždž označuje povinnost každého muslima, pokud mu to zdraví a finanční možnosti dovolí, alespoň jednou za svůj život navštívit Mekku. Tato pouť bývá často spojována také s návštěvou Mohamedova hro-bu v Medině. Šíté krom toho uznávají také pravidelné pouti k místům působení svých imámů. Do Mekky lze vykonat pouť i mimo ramadán, ale pak se nejedná o hadždž a není tak splněním jednoho z pilířů islámu. Nicméně obřady při této pouti jsou prakticky totožné jako při pouti hadždž. Taková pouť se pak nazývá ‘umra.

Hinduismus a další

Hinduisté putují na vícero míst – Badrináthu, Kedarnathu, Gan-gotri, Jamunotri, Rišíkeše, Haridváru, Váránasí, Mandhradevi, Vrinda-vanu či Majapuru. První čtyři místa tvoří tzv.čardham. Hinduisté věří, že cesta na tato místa vede k mokše, vysvobození ze samsáry (cyklu zno-vuzrození).

Gautama Buddha dal svým věřícím podobně čtyři svatá místa v Indii coby cíle poutí. Patří k nim Lumbiní, kde se narodil, Bódhgaja, místo jeho osvícení, Sárnáth, kde poprvé kázal, a místo jeho úmrtí, Kušinagara (též Kusinára). V buddhistických zemích lidé často putují k významným chrámům nebo klášterům.

Pouť jako zábavní park

V Evropě se místo pouti stávalo centrem společenského života. Proto se k němu přidružoval i zábavní program, který byl zejména pro děti nejvýraznějším a nejlákavějším projevem poutě. Po místech poutí kočovali se svým vybavením komedianti: majitelé kolotočů, houpaček, zábavních střelnic, strašidelných domů a dalších atrakcí, mnohdy společně s kočovným divadlem s náboženskými i světskými tématy. Později se tento účel osamostatnil, například slavná pražská Matějská pouť se od kostela svatého Matěje v Dejvicích přestěhovala na Výstaviště a většina komediantů azábavních parků se stěhovala bez ohledu na náboženské dění. V dnešní době se občas a místy tradice sloučení náboženské a zábavní slavnosti obnovuje.

Patronem poutníků je svatý Kryštof.

7. místo

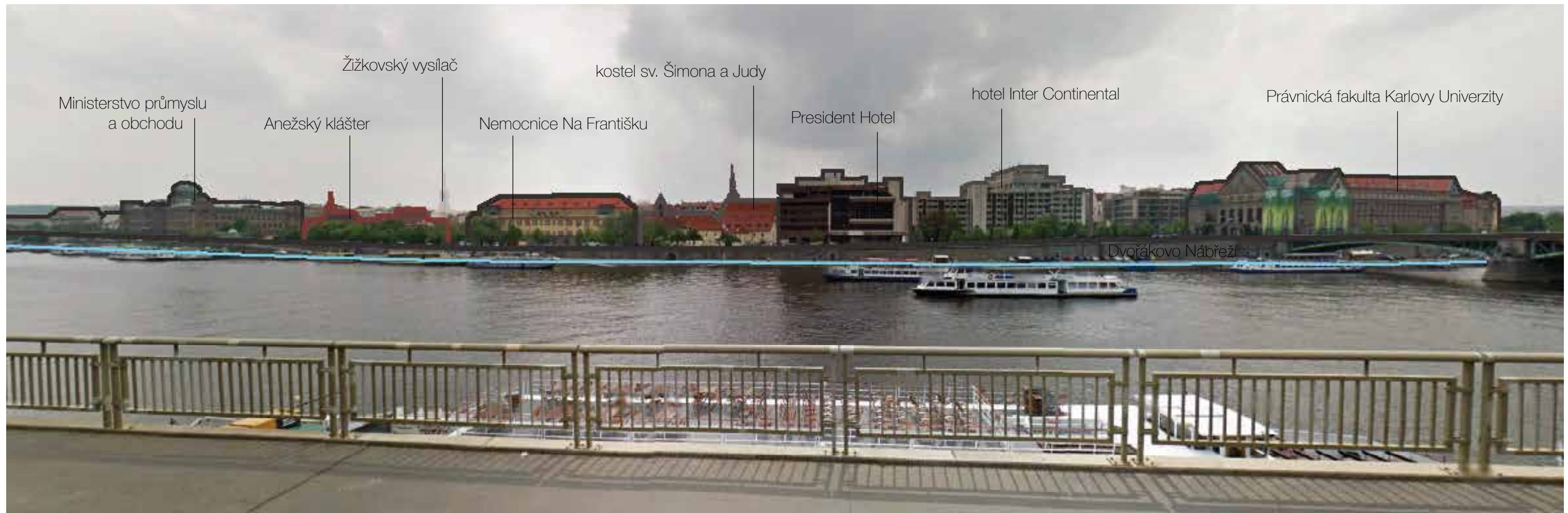
Pohled na Dvořákovo nábřeží ze Štefáníkova mostu

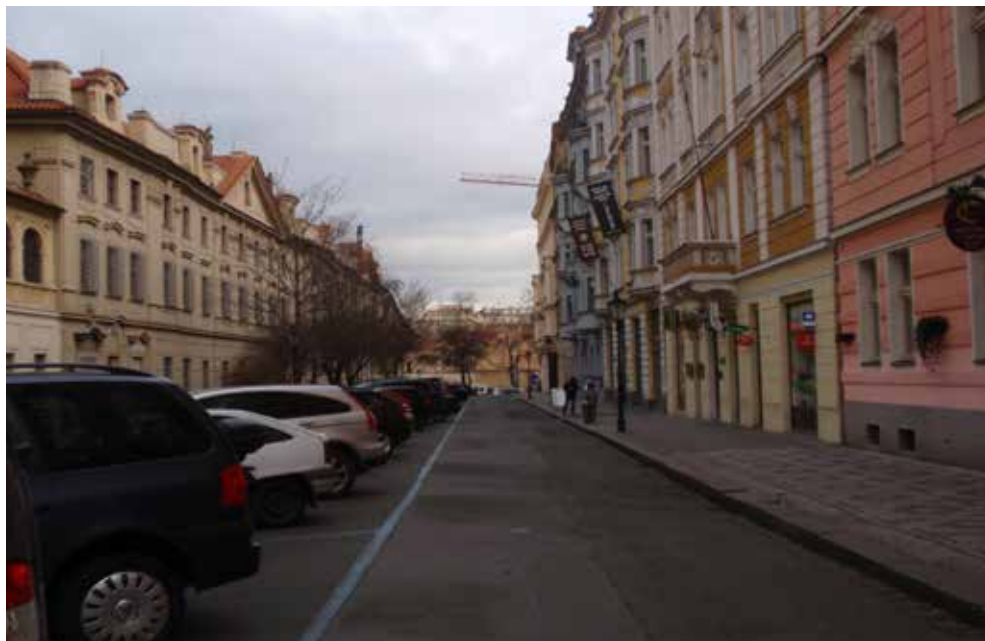
Pohled na Dvořákovo nábřeží z Nábreží Edvarda Beneše

Pohled na Dvořákovo nábřeží z Letné

Pohled na Dvořákovo nábřeží z Nábřeží Edvarda Beneše, poblíž Čechova mostu

U Milosrdných - pohled z Dušní

U Milosrdných - pohled směrem do Dušní

roh U Milosrdných a Kozí - parking

Kozí - pohled z nábřeží

roh Kozí a U Milosrdných

U Milosrdných - pokračování

U Milosrdných - pokračování

U Obecního dvora

Anežská

Anežská - směrem k Haštalu

Anežská - pohled na vchod do NG směrem z Haštalu

Haštál

Řásnovka

Řásnovka

Klášterská - vchod do MŠ

Řásnovka - za Ministerstvem

Na Františku

Dvořákovo nábreží

pohled od Ministerstva

Anežský klášter - pohled do areálu

neudržovaný předprostor

křoví před kulturní památkou

neposekaná tráva v areálu spadajícím pod Národní galerii

suť

Naprostu nerepresentativní vstup do galerie

pozemky před kostelem

parkoviště před vstupem do areálu kláštera

8. SWOT

STRONG

historie místa

genius loci

centrum města

snadná dopravní dostupnost IAD/ MHD

jednoduchý terén

příroda - klid

duchovno

OPPORTUNITIES

panorama

inovace

oživení

zkvalitnění

duchovno

setkávání

charakter

Náplavka

WEAK

neupravenost

opuštěnost

zchátralost

voda

nábřeží - doprava = bariéra

THREATS

orientace

povodeň

část II. - Návrh

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

MgC. program navazující

jméno a příjmení: **Kristýna Rožánková**

datum narození: 4.1.1989

akademický rok / semestr: 2014/2015 / letní semestr
ústav: 15118 Ústav nauky o budovách
vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Irena Šestáková

téma diplomové práce:

Poutní místo Anežský klášter – Staré Město, Praha 1

zadání diplomové práce

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Navázání na genia loci řešené lokality a na odkaz světců, kteří zde působili.
Vytvoření urbanisticky a architektonicky zajímavého komplexu poutního místa celoměstského a mezinárodního významu. Důraz by měl být kladen především na citlivé zasazení tohoto komplexu do kontextu a panoramatu města.

STAVEBNÍ PROGRAM

1 Dům pro poutníky

- jednoduché ubytování pro poutníky jednak v ubytovací části domu a jednak v uzavřeném částečně krytém venkovním prostoru areálu (dvůr, terasa)
- provozní zázemí pro personál i poutníky
- prostory pro setkávání a prezentaci
- knihovna, výstavní prostory
- přednáškové a hudební prostory
- ekumenická modlitebna
- uzavřené a polouzavřené venkovní prostory pro setkávání, diskuse a odpočinek

2 Venkovní prostory uzavřené (soukromé)

- částečně krytý prostor pro venkovní přespání poutníků (dvůr, nádvoří, terasa, zahrada)
 - venkovní prostory pro: setkávání, diskuse, meditace, hudební vystoupení, prezentace, výstavy; odpočinek
- Jedná se o prostory, které nebudou volně přístupné veřejnosti.

3 Venkovní prostory veřejné

- zastřešený multifunkční veřejný prostor, který se může stát místem setkávání poutníků s obyvateli a návštěvníky města. Mohly by se zde konat kulturní vystoupení, happeningy, setkání, výstavy apod.
- otevřený venkovní prostor řešený formou městského parku

Diplomant si může na základě analýz stavební program doplnit či upravit.

2/popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

1. TEXTOVÁ ČÁST

- viz specifikace PORTFOLIA/KNIHY diplomního projektu (ke stažení na webu FA)

2. SITUACE

- širší vztahy 1:5000
- situace 1:500 nebo 1:1000

3. PŮDORYSY, ŘEZY, POHLEDY, ŘEZOPOHLEDY 1:200
(případně jiné vhodné měřítko dle formátu výkresu)

- architektonické studie vlastního objektu
- půdorys přízemí bude řešen včetně parteru

4. DVĚ PROSTOROVÁ ZOBRAZENÍ

- perspektiva, axonometrie

5. KONSTRUKČNÍ SCHEMA STAVBY A VYBRANÉ ARCHITEKTONICKO-KONSTRUKČNÍ DETAIL
(budou upřesněny v průběhu práce)

3/seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

1. MODEL

- 1:1000 – širší vztahy, 1:200 vlastní objekt nebo jeden model 1:500

2. OZNAČENÍ VÝKRESŮ

Všechny výkresy a přílohy budou označeny názvem školy, ústavu a ateliéru, dále pak jménem vedoucí práce, konzultanta a diplomanta (včetně vlastnoručního podpisu), názvem zadání a datem odevzdání.

Datum a podpis studenta

23.2.2015 Rožánková

Datum a podpis vedoucího DP

23.2.2015 64

Datum a podpis děkana FA ČVUT

Jačim

registrováno studijním oddělením dne

23.2.15

**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
FAKULTA ARCHITEKTURY**

AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Kristýna Rožánková
AR 2014/2015, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: POUTNÍ MÍSTO: ANEŽSKÝ KLÁŠTER – POUTNÍ DŮM A KAPLE
(ČJ)

(AJ) PLACE OF PILGRIMAGE: CONVENT OF ST. AGNES – PILGRIM HOUSE AND CHAPEL

JAZYK PRÁCE:

Vedoucí práce:	Prof. Ing.arch. Irena Šestáková Ústav: 15113 Nauky o budovách
Oponent práce:	Ing.arch. Šárka Voříšková
Klíčová slova (česká):	Poutní dům, kaple, Anežský klášter, svatá Anežka, pouť, Staré Město
Anotace (česká):	Cílem diplomního projektu je navrhout poutní místo v sousedství Anežského kláštera na Starém Městě. Návrh počítá s prodloužením existující poutní cesty Hájek – Loreta do Anežského kláštera, kde je navržena nová kaple sv. Anežky, jakožto cíl poutní cesty a poutní/exerciční dům s galerií. Návrh se rovněž okrajově zabývá možností revitalizace klášterních zahrad.
Anotace (anglická):	The aim of the diploma project is to design a brand new place of pilgrimage situated in the neighbourhood of the St. Agnes's Convent in the Old Town quarter. The project proposes to extend the existing pilgrim's journey from Hájek to Loreta to the St. Agnes's Convent, where a new St. Agnes Chapel, house of pilgrimage with a gallery is designed. The project also proposes a possibility of renovation of the convent's gardens.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 29.5.2015

podpis autora-diplomanta

Tento dokument je nedílnou a povinnou součástí diplomové práce / portfolia a CD.

AMBICE PROJEKTU:

Vytvořit moderní poutní místo se vším, co k němu patří – sakrální stavbu a ubytování s přidanou hodnotou – výstavními prostory. Vytvořit prostor, který má atmosféru, kde se budou lidé chtít sdružovat, potkávat nebo jenom být a přemýšlet...

ANALÝZA A INTERPRETACE:

Projekt byl vypracován na základě analýz z diplomního semináře (viz portfolio DSN). Během jeho zpracovávání jsem narazila na mnoho zajímavých souvislostí spjatých nejen s místem a jeho historií, ale i osobami souvisejícími s touto lokalitou, jejich osudy a problematikou střetávání duchovních a materialistických principů. Vývoj místa je sám zajímavou kapitolou. V Anežském klášteře a jeho okolí, jež je doslova prosyceno duchovnem (připomeňme množství svatostánků v okolí) se střetává několik principů. Na duchovním poli je to zejména sousedství křesťanství – katolicismu v těsné blízkosti s judaismem – Židovské město a Josefov, čili princip jakési tolerance a koexistence dvou náboženství v minulosti, v současné době můžeme místo vnímat jako ostrov duchovna v materialistické moderní metropoli. Ač i toto je diskutabilní, neb klášter byl už za josefovských reforem odsvěcen. Je možné navázat na duchovní historii místa? Je možné navrátit se ke křesťanským hodnotám? Je reálné v dnešní době vytvořit moderní poutní místo? Osobně věřím, že ano. Osobnost svaté Anežky je pro český národ velmi významná a symbolická. Jako urozená žena se neváhala vzepřít svému okolí a jít za svým cílem, jako jediná žena založila mužský řád, její svatořečení se stalo jedním ze symbolů konce komunistické éry. Je to patronka českého národa. Které jiné osobnosti, a navíc ženě, by mělo být zasvěceno zcela nové a moderní poutní místo? Alternativu hledám marně...

Poutní místo ale musí být poutním místem z nějakého důvodu, neřídka jím bývá místo zjevení světce, místo zázraku či adorace. Existence kláštera jako taková je málo. Konat pouť do místa jenom proto, že jej založil někdo významný (a navíc do míst, která byla několik století zpátky odsvěcena) je málo. Bylo proto třeba „nalézt důvod“ proč pořádat pouť právě sem. Na základě analýz poutních cest v ČR jsem narazila na dnes málo známou pouť z Hájků do Lorety na Pražském hradě. Ač jsem o této pouti doposud nikdy neslyšela, její relikty jsou v Praze viditelné dodnes – jedná se o kaple, které můžeme nalézt rozprostřené po Praze 6. Napadlo mě tuto poutní cestu využít a prodloužit ji právě do Anežského kláštera. Skutečnost, že lze podél její trasy nalézt mnoho zajímavých staveb mě inspirovala k tomu, prodloužit ji dále přes Pražský hrad, Karlův most přes centrum – Staroměstské náměstí, Týn až ke klášteru. Tím přibydou další zajímavé zastávky a navíc fakt, že jsou tyto nově vzniknuvší historicky velmi významné jistě podrthne prestiž této cesty i jejího cíle. U Karlova mostu se navíc nachází sídlo řádu Křižovníků, který svatá Anežka založila, což by dle mého názoru mohlo přispět i k popularizaci a zvýšení zájmu o tento řád, který se v minulosti těšil velké vážnosti.

Dalším problémem v lokalitě je v souvislosti s pohnutým osudem místa i jeho pohnutý a roztržštěný urbanismus a stávající funkční využití. V současné době se diskutuje o novém projektu bytového domu architekta Fránka, který by se měl nacházet v dolní části parcely v ulici U Milosrdných, na místě dnešního parkoviště. Dle informací získaných na stavebním úřadě Prahy 1 již bylo vydáno stavební povolení, o existenci domu však v návrhuji neuvažují, neb s ním nebylo počítáno i v zadání soutěže XELLA. Na zbytku

parcely se nachází sportovní areál patřící rovněž pod gesci Prahy 1 – sportovní hřiště a kluziště. Místo, kde by se mohli Pražané sportovně vyžít, zejména pak děti z okolních škol, je jistě v centru města zapotřebí, nemyslím si však, že je nutné umístit ho vedle kláštera, byť ten už jako klášter nefunguje. Dle získaných informací městská část neplánuje v dohledné době změnit funkci a počítá nadále se sportovním areálem, neb byl zřízen teprve nedávno. V návrhu s ním rovněž nepočítám, celá lokalita je tabula rasa, na které hodlám vytvořit kulturně – duchovní centrum, které dle mého názoru se do místa hodí, zcela respektuje jeho historii a může nemalou měrou přispět k oživení lokality, která je v současné době spíše mrtvá. Jistým přínosem by mohly být projekty oživení pražské Náplavky, které by rovněž přilákat návštěvníky.

Problémem a současně příležitostí je městská památková rezervace.

Místo vnímám jako místo s velkým potenciálem vývoje s bohatou historií, na kterou stojí za to navázat. Pravdou je, že je objekt kláštera využíván jako galerie, má ale příliš malou návštěvnost. Exponice zaměřená na středověk se obecně netěší příliš velkému zájmu, což je škoda. Při mém studijním pobytu v zahraničí jsem si všimla, že i museum/galerie zaměřená na středověk se může těšit popularitě a zájmu. Mojí inspirací a jakýmsi ideálem je Musée de Moyen Age v Paříži, jež funguje částečně jako museum, částečně jako veřejná zahrada. Proto se v části projektu i zabývám možnou revitalizací klášterních zahrad a prostorů. Během analýz jsem narazila na plán ideálního kláštera ze St. Gallen, kde jsou popsány i klášterní zahrady. Některé z principů se snažím aplikovat. Návaznost na poutní cestu a vytvoření poutního místa je velkou příležitostí jak vnést do místa nový život. Otázkou je, zda je v současné společnosti atraktivní navazovat na duchovní tradice? Jako hrozba se v místě jeví přes veškerá opatření zejména vodní živel, jelikož se nacházíme v zátopovém území. Proto je zapotřebí řešit zejména konstrukce tak, aby byly objekty schopny odolat možné zvýšené vlhkosti a nestabilitě. Další hrozbou je pak opuštěnost místa ve smyslu chátrání z důvodu nezájmu o nově vytvořenou funkci – viz atraktivita duchovních tradic.

Vzhledem k četnosti konání poutí by poutní dům asi nebyl celoročně obsazen, proto jsem se rozhodla rozšířit jeho náplň tím, že umožním konání duchovních cvičení – exercicií, které by byly pořádány, organizovány a zajišťovány blízkou farností nebo právě Křižovníky. Proto je poutní dům obohacen o hudební/ přednáškový sál a dvě učebny, v druhém podlaží je pak větší společenská místnost, kterou lze využít pro neformálnější program či sešlosti.

FORMULACE VIZE

Poutní dům otevřený všem nejen během poutí, ale i jako exerciční dům pro konání duchovních cvičení a workshopů, eventuálně fungující jako low-cost hostel pro všechny bez ohledu na náboženskou příslušnost, s nabídkou kulturního vyžití propojený s historií, nabízející duchovní útěchu/očistu, pokud je třeba.

PROVĚŘOVÁNÍ VARIANT:

V průběhu navrhování jsem několikrát měnila uspořádání hmot a výšek objektů tak, aby stále vyjadřovaly mou ideu, ale přesto nepůsobily na okolí rušivě, neničily panorama a genius loci. Kaple byla několikrát snížena. Původní plán byl jí naprosto převýšit vůči okolním sakrálním stavbám, aby více vynikla, ale 3D model mě přesvědčil od tohoto plánu upustit. Rovněž poutní dům měl přiléhat ke zdi, nicméně myšlenka vytvořit novou ulici, která by byla na jedné straně skoro až „myší dírou“ a vlastně svojí šířkou reagovala na křivolaké středověké uličky mě nadchla. Vlastně trochu připomíná uličku Ve Stínadlech, až na to, že je delší a měla by být i živější. V průběhu celé práce docházelo neustále k přehodnocování jednotlivých variant, přičemž návrh se ustálil nakonec na té nejjednodušší nebo nejvíce strohé, snad proto, že tato jednoduchost vyjadřuje onu střidmost, která vládla v klášteře a která byla pro svatou Anežku tak typická. Oproti hmotám, materiálové řešení bylo od počátku jasné – v případě poutního domu bylo užito na fasádě cihel, inspirací budiž vlastní klášterní budovy. Beton v případě kaple byl rovněž jasnou volbou. Menší změny se týkaly pouze severní stěny, která měla být původně z průhledného betonu – litraconu, vzhledem k absenci technických podkladů a dostatečných referencí jsem však od tohoto materiálu upustila. Domnívám se, že „free style“ prosklený monolit ideově mnohem lépe odpovídá mému záměru.

SYNTÉZA:

Na základě analýz vybrané poutní cesty jsem zvolila její pokračování směřovat přes centrum města (viz výše). Vhodným zakončením poutní cesty se mi ovšem nejevil klášter sám (zvláště proto, že je odsvěcen), rozhodla jsem se vytvořit novou sakrální stavbu, kapli, která bude zasvěcena svaté Anežce. Kaple bude jednodlní strohou stavbou tvaru kváдру. Tvar má vyjadřovat střidmost, jednoduchost a prostotu. Materiál – beton, pak pevnost – jako pevnost ve víře, a jistou monumentalitu. Kaple je možná příliš vysoká (20m) zcela záměrně – vyjadřuje vertikalitu, propojenost s nebesy, jakýsi „tunel k Bohu“, je místem, kde má být člověk konfrontován s tím, co ho přesahuje, což může být pro každého něco jiného, proto není explicitně vyjádřeno, jakému náboženství přísluší – není zde kříž ani Panna Marie (i když vzhledem k osobě, jíž je zasvěcena je evidentní, že je svatostánek katolický). Beton na stěně severní je průsvitný – přiměřené množství světla prosvítajícího skrz vytváří dostatečně intimní atmosféru vhodnou k rozjímání, zároveň ale nedochází k naprostému odtržení od okolního světa. V noci osvětlený interiéř kaple naopak prosvítá ven do tmy – energie a „duch“ se tak šíří tmou a ukazuje nám světlo jako maják.

Poutní dům, respektive jeho hmota, logicky navazuje a uzavírá klášterní komplex. Zároveň se od něj ale distancuje – z původního těsného sousedství s klášterní zdí od ní odbíhá, čímž dochází k vytvoření nové ulice, která se směrem k nábreží rozšiřuje. Poutní dům je rozdělen na dvě provozní části – ubytovací a galerijní. Galerijní část se nachází v jižní části objektu, směrem do města. Tyto dvě části od sebe odděluje v parteru průchod, který spojuje prostranství před domem s novou ulicí a zároveň s klášterní zahradou. Navrhují perforovat klášterní zeď tak, aby bylo možno oba prostory propojit, čímž zároveň dojde k oživení. Klášter je odsvěcen, klauzura už není nutná. Navíc NG počítá s rozsáhlými renovacemi a změnami v uspořádání prostorů a hodlá organizovat v prostorách zahrad akce pro veřejnost – toto vnímám jako jedinečnou příležitost vytvořit v kombinaci s poutním místem

jedinečné kulturně – duchovní centrum. Díky propojení veřejného prostoru se zahradou, respektive díky oddělení ubytovací a galerijní části dále vznikají dva prostory – veřejný s galerií a kaplí, přičemž prostor mezi nimi tvoří jakési náměstí (viz návaznost na malá náměstí a prostranství v analýzách) a intimní – neveřejný s klidovým režimem pro poutníky, respektive studenty duchovních nauk.

REFLEXE:

Výsledek svého semestrálního snažení bych hodnotila spíše pozitivně. Domnívám se, že podobný projekt by byl realizovatelný a funkční, mohl by přispět k atraktivnější a oživení lokality. Tato funkční náplň dle mého názoru plně odpovídá charakteru místa a hodí se do ní více než současný způsob využití. Ač se jedná o novostavbu a zásah do historického prostředí, domnívám se, že výsledek nijak nenarušuje stávající zástavbu a nepůsobí vůči svému okolí rušivým dojmem.

Navrhování samo se neobešlo bez zádrhelů, váhání a stagnace, ale vždy se mi podařilo z těžké situace vybruslit, doufám, že se ctí.

Projekt neměl ambici reflektovat nejmodernější trendy v architektuře, využívat nových technologií ani být „zelený“. Šlo mi o uchopení a střídme zpracování krásného zadání, s duchovním motivem, v krásném prostředí, citlivě se popasovat s historií, nijak ji nerušit, ale zároveň tupě „neopisovat“. Díru do světa by asi takový dům neudělal, ale vzhledem k zadání se okázalost a nabubřelost vylučuje. Inspirací mi kromě okolních staveb bylo zejména Musée de Moyen Age v Paříži, kde v centru města, na ruinách římských lázní a posléze kláštera Cluny stojí rovněž museum zaměřené na středověk. Jak podobné Anežskému klášteru! Jsou tu i městské zahrady, inspirované středověkou bylinkovou zahrádkou, která je otevřena veřejnosti. Lidé tam chodí jen tak posedět, sníst si svačinu, přečíst si knížku nebo na rande – něco podobného by se mi líbilo i v Praze. Není možné objekt uzavřít, využívat jen napůl a divit se, že tam nikdo nechodí. Ano, Praha není Paříž, ale je to jedno z nejkrásnějších a nejnavštěvovanějších evropských měst a nevidím důvod, proč by tak krásná a historicky cenná lokalita jako je Anežský klášter měla stát stranou zájmu nejen turistů, ale i domácích.

Co se týče kaple, jistou inspirací pro mne byl Le Corbusierův klášter La Tourette, respektive jeho kostel. Snad proto, že jsem jej v rámci ZANu v prvním ročníku navštívila se k němu v posledním ročníku vracím. Kruh se uzavírá. Ale ne plošně, nýbrž ve spirále. S každým úkolem se člověk něco naučí. I já věřím, že jsem tento projekt nevypracovávala nadarmo a něco mi přinesl. Možná nejsem schopna definovat přesně co. Během tohoto semestru jsem se nepochybně zdokonalila v práci pod tlakem, v lehce konfliktním prostředí, ve zvládání stresu, zlepšila se mi koncentrace. Zvládám pracovat rychleji (možná lépe?), naučila jsem se lépe pracovat s některými programy, i když to na výsledku nejspíš není vidět...ale to není asi to nejvíc. Možná jsem se naučila jinak přistupovat „k dílu“, víc přemýšlet o prostoru a tom, jak působí, jak ho vytvářet. Znovu jsem si uvědomila, poprvé možná nějak vážněji, že dům není jen hmota, je to i ten prostor uvnitř, je to světlo, atmosféra, je to energie.

Za projektem si plně stojím, jsem si vědoma, že by se dal možná ztvárnit jinak a lépe, zkušené oko odborníka možná najde i pár chyb... nicméně za současně situace, s dostupnými technickými prostředky a časem, který byl k dispozici se domnívám, že jsem udělala maximum pro jeho zdárné dokončení a vypracování. Zda úspěšné, to nechám na jiných...

Jsem otevřena kritice a připomínkám a pevně věřím, že jsem schopna svoji práci obhájit.

Kristýna Rožánková, 29.května 2015

PRŮVODNÍ ZPRÁVA

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O STAVBĚ

Název a účel stavby:

Poutní dům a kaple svaté Anežky

Místo stavby:

Na Františku, Praha 1 – Staré Město

pozemek:

Parcela vymezená ulicemi Kozí, U Milosrdných, Dvořákovo nábřeží

charakter stavby:

Novostavba

[poutní dům, kaple]

Rekonstrukce

[zahrada]

typ dokumentace:

Architektonická studie diplomové práce

2. ÚDAJE O ÚZEMÍ

Pozemek se nachází v centrální části města, v samém historickém centru, v městské památkové rezervaci. Sousedí s národní kulturní památkou ze 13.století – Anežským klášterem, v těsné blízkosti se nachází řada kulturních historických a sakrálních památek. Ač v centru, je lokalita velmi klidná, neb je spíše na okraji zájmu turistického ruchu. Relativně výhodné je sousedství s řekou přes Dvořákovo nábřeží, a to zejména díky probíhajícímu a plánovanému oživení pražských náplavek, jež by mohlo přispět ke zvýšení zájmu o lokalitu a její kulturní statky.

V současné době je pozemek využíván městskou částí Praha 1 jednak jako sportoviště (hřiště a kluziště), pak jako nepříliš udržované parkoviště. Ve spodní části parcely v ulici U Milosrdných je plánována stavba bytového domu, co se týče zbytku, není městem plánován jakýkoli další rozvoj či změna stávajícího stavu.

3. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA STAVEB A JEJICH PROVOZU

Projekt se skládá ze dvou navrhovaných staveb, poutního domu a kaple. Kaple slouží jako katolické poutní místo spjaté s osobností svaté Anežky České, jež bude zasvěcena a kde budou umístěny její relikvie. Budou poutním místem a místem, kde bude cíl poutní cesty Hájek – Loreta – Anežský klášter. Jakmile budou v budoucnu nalezeny její ostatky, mohla by sloužit jako hrob. Nepředpokládá se nepřetržitý provoz, otevřena by byla pouze v době konání mší, slavností, svátků a poutí, eventuálně pro veřejnost jako součást turistického okruhu za předpokládaného dohledu průvodce či jiné pověřené osoby.

Poutní dům v sobě zahrnuje více funkcí – ubytovací, vzdělávací a kulturní. Kulturní proto, že jeho třetina funguje jako galerie (obrazárna, či pro jiné „lehčí“ exposice) s kavárnou. Vzdělávání se bude odehrávat v rámci pořádání akcí pro veřejnost či pro soukromé skupiny v rámci tzv.exercicií, které by byly organizovány příslušnou farností. A konečně ubytování pro

poutníky v době konání poutí, pro studenty – účastníky exercicií či jiných náboženských soustředění, či prosté občany a to ve formě velmi prosté katolické ubytovny.

Dále je navrhována revitalizace – rekonstrukce zahrad náležících k Anežskému klášteru, jež jsou nyní ve správě Národní galerie. Sektor před kostelem sv.Salvátora je malou bylinkovou zahradou otevřenou pro veřejnost, kde může člověk v klidu spočinout, odpočívat, číst si... Pak se jedná o prostory intra muros, které jsou v současné době neveřejné, ale které by se měly dočkat rozvoje v souvislosti s novou strategií rozvoje/renovace NG v Klášteře.

4. NAVRHOVANÉ ŘEŠENÍ

4.1 URBANISTICKÉ ŘEŠENÍ

Stavby jsou orientovány tak, aby co nejméně narušily strukturu a ráz historického centra. Hmota poutního domu navazuje na zeď kláštera, zároveň se od ní však distancuje, čímž vytváří novou ulici, která se směrem na sever k nábřeží rozšiřuje. Poutní dům je rozdělen na dva provozy – ubytovací a galerijní. V parteru jsou rozděleny úzkým průchodem, který ústí do nově vzniklé uličky a zároveň perforuje zeď, tím umožňuje funkční propojení se zahradou. Zároveň v rámci domu vzniká interní „ulička“, podloubí, které propojuje jednak obě funkce, neb je přítomno v obou částech, ale zároveň funguje jako katalyzátor mezi vnitřním a vnějším prostředím.

Kaple se nachází ve spodní části parcely, de facto na křižovatce ulic Kozí a U Milosrdných tak, aby byla logickým vyústěním na trase pouti a zároveň díky své výšce funguje jako atraktor ze strany od nábřeží. Mezi průchodem do zahrady a kaplí vzniká prostor – náměstí, kam se soustřeďuje život, setkávání, akce, kultura, veřejnost... Naopak prostor před poutním domem má působit intimněji.

4.2 ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ

Každá budova je řešena naprosto odlišným způsobem. Kaple, celá z betonu, pouze se strany od nábřeží provedena v průhledném betonu – litraconu , má být střídmá, strohá, pevná, jasná – jako víra, a směřovat vysoko – k Bohu. Díky své uzavřenosti je klidným ostrovem uprostřed rušného velkoměsta, místem intimní kontemplace a konfrontace s duchovními hodnotami. Průhlednost, či spíše průsvitnost materiálu umožňuje kontakt s vnějším světem, díky němu okolní svět proniká do nitra. Poutní dům je inspirován historickými klášterními budovami – cihly na fasádě, keramická krytina, velká vertikální okna, sedlová střecha. Svou výškou respektuje okolní zástavbu. Téměř podél celého parteru domu pak na jeho západní straně probíhá loubí, které jakoby spojuje a odděluje interiér od exteriéru a vytváří tak intimní atmosféru.

4.3 DISPOZIČNÍ ŘEŠENÍ

Kaple je řešena jako jednolodní.

Poutní dům v galerijní části v prvním nadzemním podlaží, které je řešeno jako volný prostor, ukrývá recepci – pokladnu s obchodem, šatnu a kavárnu, samozřejmě potřebné zázemí, technickou místnost a toalety. Druhé nadzemní podlaží pak funguje jako výstavní prostor s audiovizuálním koutkem, stejně tak podkroví. V části ubytovací je pak první nadzemní podlaží využito k setkávání – soustředí se sem tedy všechny hromadně-veřejné funkce – jídelna, vyučovací místnosti a hudebně-

přednáškový sál. Druhé podlaží je pak využíváno jako ubytovna s různou velikostí pokojů, jsou zde umývárny a společenské místnosti určené pro neformální setkávání ubytovaných. Podkroví je pak volné s tím, že v případě konání poutě může fungovat jako strohá noclehárna. V parteru objektem na západní straně probíhá kontinuálně podloubí. Budovy jsou bezbariérové, přístup do druhého a třetího nadzemního podlaží v ubytovacím zařízení je řešen výtahem.

5. KONSTRUKČNÍ ŘEŠENÍ

Nosnou konstrukci poutního domu tvoří železobetonový stěnový systém, založený na pasech se sendvičovou fasádou zateplenouEPS a úlicovými cihlami Klinker.Kaple je celá z monolitického železobetonu až na severní stěnu, která je provedena z průhledného betonu Litracon.Okna a dveře jsou hliníková. Stínění okenje řešeno venkovními roletami ovládanými elektrickýmposuvným systémem, vnitřními žaluziemi nebo závěsy.Střechy jsou nepochozí šikmé pokryté keramickou střešní taškou. V exteriéru se objevuje kamenná dlažba, mlatová cestanebo travnatá plocha. Podlahy v interiéru tvoří lehká plovoucí podlaha či dlažba.V interiéru jsou na stěnách použity omítky nebo je ponechán pohledový beton, v mokřých provozech jsou stěny obloženy keramickými obklady. (viz komplexní řez)

6. TZB, NAPOJENÍ NA DOPRAVNÍ A TECHNICKOU INFRASTRUKTURU

Záměrem je co nejlevnější provoz budovy a co nejšetrnější zacházení s přírodními zdroji a okolím. Předmětem diplomové práce není zpracovávání detailního přehledu zásobování. Technické místnosti se nachází v prvním nadzemním podlaží, kde se nachází strojovna vzduchotechniky (nasávání čistého vzduchu ze zahrady, vypouštění znečištěného vzduchu na opačnou stranu, elektrický kotel, ohřev vody, místnost pro obsluhu, zařízení rozvodů elektrické energie, popř. bezpečnostní systémy atd. V budově nebudou plynová zařízení. Technické místnosti budou odvětrány vzt.

7. POŽÁRNÍ BEZPEČNOST

Z hlediska požární bezpečnosti jsou objekty vzhledem ke svému konstrukčnímu a dispozičnímu řešení dobře zajištěny. Novostavby spadají z hlediska konstrukčních materiálů do kategorie NEHOŘLAVÝ. Mezi jednotlivými objekty je dostatek prostoru pro zásah složek IZS, odstupové vzdálenosti jsou vyhovující. V případě požáru mají hasičské vozy přístup ke všem objektům. Jako shromažďovací plochy v klášterní zahradě nebo plocha náměstí před kostelem. Objekt je rozdělen obvyklým způsobem na požární úseky, které navazují na chráněné i nechráněné únikové cesty. Po podrobném rozboru požární bezpečnosti lze v případě nutnosti v objektu upravit dispozice (například doplnit chodby požárními dveřmi atp.), v krajním případě přidat požární schodiště. Všechny úseky a cesty jsou dobře prosvětleny, odvětrány a opatřeny nouzovým osvětlením a značením.

8. KAPACITA STAVBY, PARKOVÁNÍ

Poutní/exerciční dům je navržen pro 50 osob (50 lůžek) s možností navýšení dle potřeby v případě konání poutí, kdy by se poutníkům otevřely prostory v podkroví. Dům disponuje 6 pokoji pro 6 osob se společnými umývárnamí a toaletami na patře, jedním velkokapacitním pokojem pro 12 osob s vlastním sociálním zařízením a jedním dvojlůžkovým pokojem s koupelnou a WC. Podkroví je schopno pojmout cca stejný počet osob, tj. 50. Neočekává se stálý personál, max 2 osoby.

Kaple má stejný počet míst (k sezení).

Vzhledem k sakrálnímu charakteru stavby nebylo řešeno parkování. V případě autobusového zájezdu je dost místa pro jeho přistavení k objektu, parkovat by však musel jinde.

soutěž xella

20. ROČNÍK STUDENTSKÉ SOUTĚŽE

Zadání:

DŮM A POUTNÍ MÍSTO U ANEŽSKÉHO KLÁŠTERA, PRAHA – STARÉ MĚSTO, FRANTIŠEK

Motto:

Ostrov duchovna uprostřed centra rušného velkoměsta.

Jen málo měst na světě vzbuzuje takové okouzlení jako Praha. Okouzlení Prahou pramení především z naléhavého pocitu tajemna. Člověk zde má pocit, že je možné pronikat stále hlouběji do vnitřku věci. Ulice, vchody, dvory, schodiště vás vedou do nekonečného „nitra“. Každé místo tady má kořeny ve vrstvách dějin.

(Christian Norberg – Schulz)

Idea

Praha se ovšem za posledních 20 let změnila. Její genius loci je oslabován tlakem na překotnou komercializaci centra města. Gigantické „paláce“ nákupních center a kanceláří vytlačují tajemný a duchovní rozměr místa. Bylo by dobré se zamyslet nad tímto nezdravým fenoménem současné doby a pokusit se najít rovnováhu mezi tvůrčí ambicí podpořenou diktátem peněz a respektem a pokorou v architektonické tvorbě v historickém prostředí města.

Místo

Praha – Staré město, František. Volné plochy v historickém jádru města, které přímo navazují na areál Anežského kláštera a jsou vymezeny ulicemi Na Františku, Kozí, U Milosrdných a Klášterská. K tomuto místu se vztahují silné historické vazby a působení několika významných českých a italských světců: - Svatá Anežka Česká

Svatá Klára z Assisi
Svatý Haštal
František byl v minulosti domovem duchovních, řeholníků a pečovatelék na straně jedné a plavců, rybářů, městské chudiny, tuláků, žebráků a zlodějů na straně druhé.

Záměr

Navázání na genia loci řešené lokality a na odkaz světců, kteří zde působili.
Vytvoření urbanisticky a architektonicky zajímavého komplexu poutnického domu a místa setkávání celoměstského a mezinárodního významu. Důraz by měl být kladen především na citlivé zasazení tohoto komplexu do kontextu a panoramatu města.

Náplň

1. Dům pro poutníky:

jednoduché ubytování pro poutníky jednak v ubytovací části domu a jednak v uzavřeném částečně krytém venkovním prostoru areálu (dvůr, terasa)
provozní zázemí pro personál i poutníky
prostory pro setkávání a prezentaci
knihovna, výstavní prostory
přednáškové a hudební prostory
ekumenická modlitebna
technické zázemí na úrovni energeticky soběstačného domu
uzavřené a polouzavřené venkovní prostory pro setkávání, diskuze a odpočinek
2. Místo setkávání:

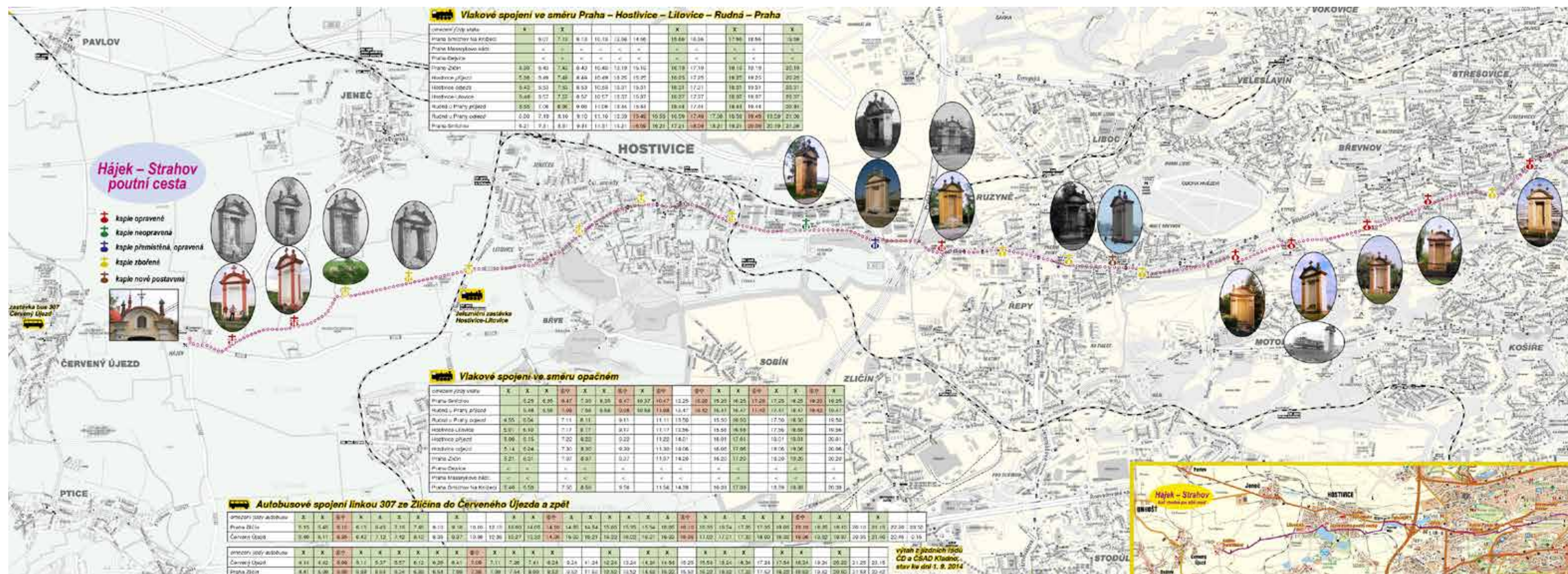
zastřešený částečně uzavřený veřejný prostor jako místo setkávání, meditací a odpočinku. Toto místo by mělo sloužit jak poutníkům tak i obyvatelům a návštěvníkům města
nezastřešený veřejný prostor charakteru městského parku s možností odpočinku, sportu a pořádání společenských a kulturních akcí menšího rozsahu
Prostředky

Uplatnění moderních architektonických prvků a progresivních konstrukcí a systémů v historickém prostředí. Kombinace dominantních horizontálních (zastřešení veřejného prostoru, zedí) a vertikálních (věž, zvonice) architektonických prvků a tím dosažení dynamického výrazu nové zástavby v historickém prostředí.

Cíl

Dobrá architektura nemusí být vždy ambiciózní. Respekt a pokora je někdy více než ambice.

základ = poutní cesta Hájek-Loreta

HISTORIE POUTNÍ CESTY POUTĚ DO HÁJKU

V období baroka se vysoce navýšil počet poutních cest a nově zakládané sakrální stavby napodobovaly původní daleká poutní místa. K cestám byly postupně do krajiny začleňovány drobné stavby, jako jsou Boží muka, kříže, kapličky nebo plastiky a reliéfy. V některých případech byly podél cest stavěny celé souvislé řady kaplí. Vznikaly především tzv. „kalvárie“ inspirované cestou Via dolorosa vedoucí na Golgotu, často doplňované i Božím hrobem. Dnes obvyklý cyklus křížové cesty se čtrnácti zastaveními se začal ve střední Evropě šířit v průběhu 18. století poté, co se již v předchozím století ustálil ve františkánském prostředí.

Ve Středočeském kraji se částečně dochovaly tři barokní poutní cesty, doplněné jednotně tvarovanými výklenkovými kaplemi, jejichž obsahem byl cyklus ze života svatých. Nejstarší z nich, cesta z Březnice na Svatou Horu, vznikala od roku 1649. Původně ji tvořilo pouze 16 křížů, později byly na jejich místě vystavěny kaple, ve kterých byly umístěny obrazy znázorňující tajemství růžence (radostný, bolestný a slavný). Kaple byly oboustranné, poutník vracející se domů mohl už zdálky spatřit české zemské patrony, kteří ho na zpáteční cestě provázeli. Z těchto kaplí se do dnešního dne dochovalo osm. Druhá z těchto cest byla postavena mezi lety 1674–1680 a vedla z Prahy do Staré Boleslavi k Palladiu země české. Tuto cestu lemovalo 44 jednotných kaplí, ve kterých byl znázorněn cyklus ze života sv. Václava, doplněný obrazy Madon či poutních míst. Madona z Hájku byla vyobrazena v kapli s pořadovým číslem 21, která stávala v místech dnešního nádraží Kbely a zanikla při jeho výstavbě. Kaplí staroboleslavské cesty se dodnes dochovalo šestnáct. Tato cesta byla pravděpodobně vzorem pro stavbu hájecké poutní cesty, která se stavěla v letech 1720–1723,do roku 1734 pak trvala její výzdoba. Námětem obrazů ve dvaceti výklenkových kaplích byl život Panny Marie a sv. Františka. Obrazy ve výklenku byly horizontálně dělené a byly vybrány tak, aby spolu námětově vždy ladily, tedy narození Panny Marie vedle narození sv. Františka, smrt Panny Marie a smrt sv. Františka etc.

Poutní cestu, která původně vedla po prastaré zemské stezce z Prahy do Němec, dnes již nelze projít v celém její původní trase, je na několika místech přerušena, některé její úseky dnes už vůbec neexistují, jiné naopak byly znovu vybudovány. Také z původních dvaceti kaplí jich do dnešního dne zbylo pouhých jedenáct, a to dvě již nestojí na svém původním místě. Hájecká cesta si nese významné prvenství, její kaple byly a dosud jsou největšími výklenkovými kaplemi, které kdy poutní cestu lemovaly. A to jak na území Čech a Moravy, tak pravděpodobně i střední Evropy. Jejich rozměr činí úctyhodných 8,5 m na výšku k vrcholu kříže (k římse je to 5,5 m) a půdorys má rozměr 3,8 m x 1,3 m.

Procesí a poutníci na poutní cestě do Hájku u Prahy

Jako jedna z prvních loret, postavených na českém území, patřila hájecká k nejvýznamnějším místům mariánského kultu v době pobělohorské a brzy se stala cílem poutníků ze širokého okolí. Od samého počátku jejího vzniku přicházela k loretě procesí ze všech světových stran, nejčastěji samozřejmě v době velkých mariánských svátků. Pro Hájek to byl především svátek Narození Panny Marie, připadající na 8. září, kdy se konala pouť hlavní. Podnětem k vykonání pouti do Hájku byly jednak plnomocné odpustky, kterými byla loretánská kaple nadána, ale také zázraky vztahující se ke kapli a zázračnému hájku.

Poutě v 17. a 18. století

V poutních místech byly obvykle vedeny různé knihy se zápisy o příchozích poutnících, významných návštěvách a samozřejmě o zázracích, které se k místu vztahují. Jedná se o pamětní knihy (Libri memorabilium), dále Diaria, Hausprotokoly, knihy se seznamy významných návštěvníků a samozřejmě četné a významné knihy zázraků (Miracula). Nejstarší a asi nejdůležitější Pamětní kniha A se ztratila při vystěhování kláštera v 50. letech minulého století. „Po založení kláštera přicházeli do Hájku poutníci po celý rok, hlavně o svátku Narození p. Marie - největší procesí bylo z Prahy, které vyšlo z Týnského kostela v sobotu přednedělí v oktávu Narození PM a dorazilo do Hájku kolem páté odpoledne.“

V Národním archivu se dochovaly dvě další pamětní knihy z Hájku. O procesích se zmiňuje zápis ze dne 4. července 1723. V tomto jubilejním roce byly zahájeny velkolepé oslavy 100. výročí založení loretánské kaple v Hájku a ze zápisů v pamětních knihách víme, že bylo při této příležitosti uspořádáno mnoho oslav. Od 4. července po celých osm dní přicházela procesí z různých světových stran, doslova z celého Slánského kraje a dalšího okolí. Vzhledem k tomu, že procesí docházela v různých dnech, se předpokládá, že byl jejich příchod organizován tak, aby Hájek stačil všechny poutníky důstojně přijmout a obsloužit. První den dorazila procesí z Berouna, Unhoště a Kladna, doprovázena muzikanty, trubači, bubeníky a pěveckými sbory. Druhý den dorazilo procesí z Kmetiněvsi, třetí den z Družce, čtvrtý z Tuchoměřic, Únětic a Noutonic. Pátý den přišlo procesí z Úhonic a z Velvar. Šestý a sedmý den dorazila městská rada z Rakovníka, doprovázená obyvateli města i lidmi z jeho okolí, osmý den pak Hořelice, Hostouň, Karlštejn, Tachlovice a Liboc. Většinou jsou u všech příchozích skupin jmenování jejich průvodci z řad duchovních, kteří je do Hájku přivedli. Osmidenní slavnost v roce 1723 byla velmi okázalá a velkolepá. Klášter byl slavnostně vyzdoben, již od přístupové cesty vítaly příchozí slavobrány z chvojí, zdobené množstvím květin a dokonce ovocem. Nechyběla také slavnostní světelná iluminace. Mezi zprávami o příchozích procesích se dočteme o vznešených hostech z řad světských, ale i o významných duchovních, kteří pro tato procesí celebroidali mše nebo k nim pronášeli kázání, jak v českém, tak německém jazyce.

Pro již zmíněné významné návštěvy, ale i pro další příchozí z řad poutníků byla v klášteře vedena Kniha významnějších návštěvníků Lorety 1718-1736, s prvním zápisem ke dni 26. března 1718. Je zde zapsán průměrně jeden návštěvník za měsíc.

Příchozí, kteří klášter navštívili, dorazili z různých míst. Kromě Prahy to byl např. Beroun, Libochovice, Drahelčice. Jiné prameny uvádí, že „podle svědectví arcibiskupské kanceláře ze 7. prosince 1722 navštěvovalo Hájek ročně průměrně 60.000 poutníků“. Porovnáme-li tento počet s výše popsanou knihou, je tu velký nepoměr. Podle pátera Minaříka „v době Marie Terezie putovalo do Hájku až sto tisíc lidí ročně.“ Zřejmě to nebude nadsázka, jestliže byla nutná účast v procesích na příkaz vrchnosti. K tomu je ještě potřeba dodat odkaz z knihy Paměti obce Litovice, kde se zmiňuje, že se jedná o kraj silně lutheránský, potřebující zřejmě přivést na pravou víru. Tak jak v rychlém sledu za sebou, díky silné rekatolizaci českých zemí, vznikala další poutní místa, zájem o hájeckou loretu mírně poklesl. Jan Royt přináší ve své knize Obraz a kult zajímavý přehled četnosti výskytu milostných obrazů a soch v Čechách 17. a 18. století. Panna Maria z Hájku se v dobové literatuře, přesněji ve dvanácti tištěných či malovaných pramenech, vyskytuje pouze čtyřikrát.

Mimo mše se na poutních místech hojně pěstovaly i loretánské litanie. První zápis o pravidelně se konajícím procesí do Hájku, který byl nalezen, je z knihy Ordo divinorum in conventum Hajecensi, v současném archivním inventáři vedené jako Pořádek služeb Božích konventu v Hájku z r. 1775.

Každá pouť měla svůj řád a pořádek, zavedený dlouholetou tradicí. Řídila se především ročním obdobím, ve kterém se na cestu vycházelo, v zimních měsících poutě nebývaly obvyklé. Vše souviselo také s hlavními svátky světců, ke kterým se putovalo, v Hájku to byly samozřejmě svátky mariánské. Poutě i procesí začínala většinou u příslušného farního kostela, ze kterého poutníci po požehnání vycházeli, při větším množství z prostranství před ním, v doprovodu svého kněze a ministrantů. V čele průvodu byla nesena tradiční poutní korouhvička s obrazy, jindy jsou zmiňovány poutní prapory s vyobrazením patrona kostela, bratrstva nebo cechu. Na některé velké poutě se také vynášela z kostela socha světce na nosítkách. Průvod byl tradičně vyprovázen těmi, kteří se nemohli poutě z různých důvodů zúčastnit, až na kraj obce či na obecní hranici. Vedoucí pouti,předzpěvák, někde zvaný célfotr, předzpívala písně a modlitby z poutní knihy. Mimo obec bývala korouhvička sundána, nesla se pouze žerd' s křížem. Při cestě okolo kostela, kříže či Božích muk se korouhvička skláněla třikrát k poctě Nejsvětější trojice. Okolo poutní cesty postávali žebráci a invalidé, darovat něco bylo povinností každého poutníka. Také lidé pracující na polích se s procesím zdravili a s ním modlili, vždyť přicházející proud lidí byl slyšet díky silnému zpěvu a zvonění již z daleka. Zastávky se dělaly v hostincích, většinou jen pro pití, jídlo si nesli poutníci z domova. Pro často opakované poutě byl již podél cesty přizpůsoben nocleh a občerstvení. Nocovalo se v hostincích na slámě či v „lidovém domě“, časně ráno se pokračovalo dále. Bývalo také zvykem, že místní sedláci přistavovali povozy a za úplatek znavené poutníky kousek popovezli. Procesí přicházela z různých míst, docházelo k míšení kultur z různých oblastí, předávání a šíření zpráv a rozšíření nových vymožeností civilizace. Na vkus poutníků působila také výroba a prodej devoční grafiky a jiného poutního zboží.

Před poutní svatyní se poutníci upravili, obuli, případně omyli, seřadili a s novou písní vcházeli do ohrazeného prostranství. Jestliže přišli poutníci vpředvečer svátku, strávili noc v okolí kláštera, v případě špatného počasí se tísnilí v ambitech. Většinou při zpěvu, modlitbách a rozjímání. Poutní místo mělo svůj architektonický a urbanistický ráz, který se vyvíjel podle jeho potřeb a charakteru. Základním typem pro hájeckou

stavbu byl model, který představuje hradčanská Loreta s ambity, oklopujícími kapli tak, aby plně vyhovovaly poutnímu provozu. Ambity poskytovaly poutníkům veškeré pohodlí za každého počasí, chránily před deštěm i sluncem, sloužily nejen k odpočinku, ale plnily také didaktické úkoly. V Hájku to byly ambity vymalované v roce 1686 třiceti čtyřmi lunetovými obrazy s náměty mariánských poutních míst z Čech a Evropy, zhotovených podle Mariánského atlasu Viléma Gumppenberga. Vstupní a výstupní brány z areálu navazovaly na staré cesty, mnohdy měly i skrytou symboliku. Od roku 1723 ozdobilo cestu z Prahy do Hájku dvacet výklenkových kaplí, vyzdobených obrazy s náměty ze života Panny Marie a sv. Františka. Dokončeny byly v roce 1734.

Reformy Josefa II. a jejich dopad na Hájek a poutě

Reformy Josefa II. měly na Hájek dopad několikerý, za prvé na samotný klášter, řeholníky a jejich život, za druhé na provoz a frekvenci procesí a poutí. Klášter v Hájku byl zrušen 11. ledna 1786, ale toto zrušení bylo v létě téhož roku odvoláno. Je zajímavé, že podruhé bylo nařízeno zrušit klášter 13. května 1789, opět bylo odvoláno. Co se poutí a procesí do Hájku týče, guberniální oběžník ze dne 17. května 1782 připomíná, že prodej odpustků podléhá císařskému schválení. V září 1782 byl vydán zákaz prodeje uvnitř chrámů, krámky s devocionáliemi musely být z kostelů a v listopadu téhož roku i z poutních míst odstraněny „před bránu“. Poutě a procesí byly silně regulovány s poukazem na to, že odvádějí pracující lid od řádné práce, v neděli od řádných bohoslužeb. Byla povolena pouze procesí konaná v prosebném týdnu, při nichž byla nošena svátost (teoforická procesí, např. o Božím těle) nebo ta, která měla zvláštní episkopální schválení. Guberniální oběžník z 21. března 1784 umožňoval místním duchovním konání dvou dalších procesí ročně, ta se musela konat v době zasvěcených svátků, ale mimo neděli. Při procesích však nesměly být nošeny sochy, kříže, ani cechovní korouhve.

Oživení poutí v 19. století

Josefinské restrikce v tomto ohledu neznamenalaly natolik zásadní změnu, jak se často soudí. Již v prvním a druhém desetiletí 19. století postupně ožívá katolická zbožnost ve svých vnějškových formách navažující dosud na barokníreligiozitu. Úzkost, vyvolaná válkami a následnými epidemiemi, podněcovala spontánní znovuzavedení četných procesí, okázalých slavností a veřejných pobožností. Obnovila se tradiční poutní místa, někde dokonce vznikla zcela nová. Přestože ještě oživyly pouti na některých poutních místech – Římov, Hájek, Rumburk, Starý Hroznavtov, Bor – loretánský kult v českých zemích trvale upadal a k boření či přestavbě reformy přeživších kaplí docházelo i v průběhu 19. a 20. století.Začala být znovu vydávána populární díla o mariánské účtě, ale už ne v tak velkém rozsahu jako tomu bylo v polovině 18. století. V přehledu česky vydávané katolické literatury uvádí Josef Jireček pro 17. a 18. století celkem osmdesát jeden titul s poutní tematikou, pro konec 18. a začátek 19. století již pouhých sedmnáct titulů. To potvrzuje, že některá zrušená poutní místa nebyla obnovena v plném rozsahu, zájem o ta ostatní značně poklesl a tak vlastně nebylo pro koho tisknout další poutní literaturu, nebyl pro ni odbyt.

Důvodem pro obnovení poutí a procesí mohl být také opakovaný hlado-mor, který přišel na počátku 19. století, po kterém následovaly prosebné poutě za lepší počasí a úrodu. Z Hostivic vycházelo od roku 1812 do Hájku každoročně prosebné procesí za vyprošení si úrody, zápisy v kni-

prisuzují vznik tradice právě k tomuto roku. V roce 1848 dochází k rychlému nárůstu poutníků na Sv. Horu u Příbrami, a to až o 10 000 návštěvníků za rok. Lze předpokládat, že události tohoto významného roku přivedly více poutníků i na ostatní poutní místa, tedy i do Hájku. Osvícenství nastartovalo zájem o historii, a tak jsou v mnoha případech procesí a poutě na posvěcená poutní místa vystřídána poutěmi na jiná „posvátná“ místa, na místa spojená podle tradic a pověstí s českou historií a to také za hojné účasti duchovních, kteří tyto pouti nadále vodí či na místě slouží mše. Romantismus, a to především v městském prostředí, sebou přináší putování a nedělní výlety nejen s procesím, ale opět na zmíněná památná místa spojená s historií „nově vznikajícího“ národa. V 19. století se také začínají náboženské poutě měnit v každoročně se pravidelně opakující lidové slavnosti, kdy je náboženský charakter pouti odsouván do pozadí a návštěvníci chodí především za zábavou, stánkaři a dobrým jídlem.

V 19. století probíhala v předvečer hlavní pouti v prostorách hájeckého kláštera tzv. Svatá noc při které se především zpovídalo. Po ní začínaly již v 6.00 hodin ranní mše, většinou dvě za sebou pro uspokojení všech věřících. Hlavní slavnostní mše svatá pak byla v 10.00 hodin a po ní následovalo kázání a další program, jako např. posvěcení nových kaplí v prostorách kláštera, svěcení nově postaveného kříže u cesty ke klášteru, litanie s požehnáním atd. Odpoledne pro děti probíhaly pobožnosti k Ježíši, příteli dítek. Žádný z pramenů nezmiňuje pořádání slavnosti ke 200. výročí založení kaple v Hájku v roce 1823, pravděpodobně se nekonala.

Velký vliv na vývoj poutnictví v tomto období měl také rozvoj železnice a silniční sítě, díky kterému došlo k urychlení poutí. Cesta, která dříve trvala dva až tři dny, se dala stihnout v průběhu jednoho dne. Nedaleko od Hájku byly hned dvě železniční zastávky, Litovice a Jeneč. Poutě se vlastně odehrávaly už přímo na poutním místě, samotná poutní cesta přestala plnit svou duchovní funkci. Zástup poutníků už před příchodem na posvátné místo cestou nerozjímal tak, jako když kráčel pěšky. Život se zrychlil, přípravy na pouť už nezabraly tolik času a dobrovolná účast na ní byla pouze na rozhodnutí každého poutníka. Stejně jako výběr cíle jeho cesty. Konání poutí už omezovaly pouze úřední nařízení ohledně dodržování svátečního klidu, hygienických předpisů a ubytování. Lidé na poutě začaly chodit také za světskou zábavou. V místě konání se objevily různé atrakce, které nemají s původním duchovním cílem pouti nic společného, a tak se k zástupům a divákům přidali i ti, kteří jinak na bohoslužby nechodili.

Poutě na počátku 20. století

Vedle tradičních bohoslužeb a kázání jsou zmiňovány ještě další pobožnosti konané pro děti, Svatá noc v předvečer hlavní pouti, různá svěcení a litanie. Poutě se konaly každý rok, alespoň ty hlavní ve svátek Narození Panny Marie. Dopis z farního úřadu Královské Vinohrady ze dne 24. srpna 1927 oznamuje, že „procesí přijede vlakem do Litovic“,což dokazuje, že po výstavbě tzv. Duchcovské tratě (v tomto úseku stavěna v letech 1872–77) poutníci „putují“ pouzeod Litovického nádraží do Hájku po cestě, kde stály poslední čtyři kaple poutní cesty. Délka tohoto úseku je necelé čtyři kilometry.

Stánky a kramáři

Ke každé pouti neodmyslitelně patří stánky s votivními dary, devocionáliemi, občerstvením a poutní literaturou. Stánky provázely poutě odjakživa. Přáním každého poutníka bylo světci buď něco darovat, něco mu po sobě zanechat, či zdůraznit, co si vlastně přichází vyprosit, a to tak, aby tato věc byla světci co nejvíce na očích a co nejbliže. Poutníci své votivní dary nesli už z domova nebo je mohli zakoupit v místě. Jednalo se o různé voskové, u těch movitějších stříbrné předměty, znázorňující poutníkovo přání a touhu po uzdravení (dítě v kolébce i zavinovačce, ruce, nohy, nadra, oči, uši apod.). Případně se v blízkosti světce umisťovaly děkovné tabulky za pomoc a uzdravení. Jako zanechané znamení nechybělo ani časté vyrývání nápisů, zlozvyk stále přetrvávající. Na zdech kláštera v Hájku jsou některé nápisy dodnes zachovány. Dalším přáním poutníka bylo něco si z místa odnést na památku pro sebe, či pro ty, kteří zůstali doma. Aby nedocházelo k ničení svatého místa, byly prodávány upomínky tzv. dotýkané, devocionálie. Další předměty sloužily jako odznak, důkaz toho, že poutník místo navštívil, nejznámějším z nich je asi Jakubská mušle. Poutní odznaky byly různé, často odlévané z kovu, s očky na připevnění. Růžence, svaté obrázky, madonky na krk, drobná keramika, to vše byly upomínky na pouť. Poutníci také potřebovali doplnit zásoby na zpáteční cestu, hlavně vodu a jídlo, proto se brzy o poutích začínají objevovat stánkaři s občerstvením.

Počátkem 20. století se poutě všude úspěšně rozvíjely, i když ne pouze po té duchovní stránce, pak však v průběhu I. světové války dochází na poutních cestách a v okolí poutních míst k útlumu. V roce 1923 se pravděpodobně žádná jubilejní pouť spojená s velkými oslavami 300. výročí založení kaple nekonala, nejsou k tomu žádné záznamy.

Po rozpadu Rakousko-Uherska došlo v Československu k pokusu o reformaci církve. Tehdy asi 1/5 českých katolíků odpadla od církve katolické, přešli do nově se utvářejících církví a velké množství lidu zůstalo vůbec bez vyznání. Je jisté, že tato skutečnost měla vliv i na příchod nových poutníků do Hájku.

Hospodářská krize a II. světová válka byly jistě dalšími překážkami rozvoje poutnictví. Po roce 1948 byla účast věřících na procesích a poutích násilně omezena, procesí se směla konat pouze v okolí kostela a to ještě pokaždé se svolením úřadů, které si vymýšlely různé překážky, jak nechtěnému shromáždění lidu zamezit.

Klášter v Hájku byl v roce 1950 pro poutníky na dlouhá léta uzavřen. Po roce 1989 byl sice znovu otevřen, ale již nebyl obsazen řeholníky. Loreta zůstala naštěstí zachována a tak může i nadále sloužit příchozím poutníkům. Tradice poutí byla obnovena právě proto, že potřeba slavností a duchovních obřadů přetrvává a člověka ovlivňuje i v době dnešní. To už se ale píše nová historie poutního místa.

LORETA V HÁJKU

Jedná se o poutní místo Hájek u Červeného Újezda v okrese Praha-západ, které patří mezi poutní místa filiální, je poutním místem votivním a dnes v sobě ukrývá nejstarší stojící loretánskou stavbu v Čechách. Místo bylo uměle vytvořeno v původní oboře – bažantnici hrabat Žďárských. Právě do této obory, po návratu z cesty do italského Loreta, umístil tehdy čerstvě nobilitovaný baron, pozdější hrabě Žďárský se svou manželkou Alžbětou Koronou z Martinic dotýkanou kopii lore-tánské sošky černé Panny Marie. Tuto sošku si v Loretu vyprosil a do Čech dovezl jako poděkování za narození dědice, za smíření s císařem, za udělený baronský titul a za vrácení zabavených rodinných statků. Základní kámen kaple byl položen 12. června 1623, tehdy se jednalo o jednu z prvních staveb tohoto typu v Čechách. Vysvěcení se konalo dne 2. června 1625 přímo pražským arcibiskupem kardinálem Harrachem. Krátce po jejím založení byla tiskem i ústně šířena pověst o zázračném Hájku, nazývaném Waldl či Silva Sacra a pověst zázračného poutního místa přitahovala velice brzy četné zástupy poutníků. Protože při stavbě nebyly dodrženy přesné rozměry italské předlohy, rozhodl hrabě Žďárský o jejím přestavění a tak k druhému svěcené došlo v roce 1630. Od samého počátku jejího vzniku přicházela k loretě procesí ze všech světových stran, nejčastěji samozřejmě v době velkých mariánských svátků. Pro Hájek to byl (a dodnes je) především svátek Narození Panny Marie, připadající na 8. září, kdy se konala pouť hlavní. Podnětem k vykonání pouti do Hájku byly jednak plnomocné odpustky, kterými byla loretánská kaple nadána, ale také zázraky vztahující se ke kapli a zázračnému hájku.

Loreta potřebovala nějakého opatrovníka a duchovního správce. Péče poustevníka, žijícího v blízkosti kaple, již nestačila. Syn Floriana Žďárského František Adam Eusebius se rozhodl uvést ke kapli řád františkánů. Založil u lorety klášter pro dvanáct bratří. Přesněji, nejdříve v roce 1659 hospic, v roce 1673 vznikl konvent a v roce 1767 byla založena lékárna. František Adam Eusebius Žďárský byl v době založení kláštera císařský rada, přisedící soudu zemského a dvorského a hejtman Slánského kraje. Zemřel v roce 1670, kdy klášter ještě nebyl dostavěn, on však ve své závěti pamatoval na prostředky, nutné k jeho dostavění. Za zmínku stojí, že klášter navrhovali a stavbu řídili významní stavitelé té doby, Carlo Lurago a Giovanni Domenico Orsi. Ke klášteru byl překvapivě k jeho umístění (mimo městské prostředí) uveden řád františkánů, který byl donátorem nadán almužnou z jeho statků. Celé 17. století stáli pak hrabata ze Žďáru za rozvojem mariánského kultu v Hájku a po dosazení františkánského řádu k nově založenému klášteru také františkánské tradice. Díky spojení Žďárských s rodem hrabat z Martinic se dostalo klášteru významné záštity, později se přidali i Valdštejnové a další významné rody z českého království. Historie lorety i přilehlého kláštera je velmi bohatá. Po období rozkvětu, které probíhalo prakticky od založení loretánské kaple až do druhé poloviny 18. století, přišly velké starosti s reformami císaře Josefa II. Tyto měly na Hájek dopad několikerý, za prvé na samotný klášter, řeholníky a jejich život, za druhé na provoz a frekvenci procesí a poutí k loretě. Josef II. zavedl hojné reformy proti rituálním zvyklostem, osvícensky nazvané reformy proti pověrčivosti, magickým praktikám či zázrakům (zákaz zvonění proti bouřce, zákaz žehnání chleba a jiných plodin, zákaz zdobení soch, zákaz veřejného vystavování relikvií, včetně jejich dotýkání a líbání). Od 7. ledna 1785 měly být na základě nařízení

odstraněny z chrámů postranní oltáře, obětní tabulky, obrazy a sochy, což vlastně v některých formách už upravoval nový bohoslužebný řád, v Čechách platný od 1. května 1784. Co se poutí a procesí do Hájku týče, guberniální oběžník ze dne 17. května 1782 připomíná, že prodej odpustků podléhá císařskému schválení. V září 1782 byl vydán zákaz prodeje uvnitř chrámů, krámky s devocionáliemi musely být z kostelů a v listopadu téhož roku i z poutních míst odstraněny „před bránu“. Poutě a procesí byly silně regulovány s poukazem na to, že odvádějí pracující lid od řádné práce, v neděli od řádných bohoslužeb. Klášter v Hájku byl zrušen výnosem z 11. ledna 1786 – toto zrušení bylo v létě téhož roku odvoláno. Je zajímavé, že podruhé byl klášter zrušen 13. května 1789, nařízení bylo opět odvoláno.

Na počátku 19. století se některá poutní místa, a mezi nimi i Hájek, dočkala nové obnovy. Opět byly povoleny poutě a procesí, provoz se však nepodařilo obnovit v plném rozsahu. Velký vliv na vývoj poutnictví v tomto období měl také rozvoj železnice a silniční sítě, díky kterému došlo k urychlení poutí. Poutníci přicházeli do Hájku pravidelně o mariánských svátcích po celé 19. i na počátku 20. století. K mírnému útlumu došlo během obou světových válek. Po roce 1948 byla účast věřících na procesích a poutích násilně omezena, procesí se směla konat pouze v okolí kostela a to ještě pokaždé se svolením úřadů, které si vymýšlely různé překážky, jak nechtěnému shromáždění lidu zamezit. Například jako jeden z důvodů, proč procesí nesmí v roce 1951 na okresní silnici, je uváděn zdejší silný provoz!

Klášter v Hájku byl v roce 1950 pro poutníky na dlouhá léta uzavřen. V klášteře byli až do roku 1953 internováni bratři z ostatních zrušených klášterů, byl zde vytvořen pracovní tábor. Poté se z kláštera stalo vojenské skladiště, stopy po stavebních zásazích jsou v Hájku patrné dodnes. I přes velké stavební zásahy do areálu kláštera a jeho okolí nebyla naštěstí zbořena loreta a tak se sem mohla spolu s františkány vrátit i soška hájecké Panny Marie.

KAPLE

Postavení dvaceti výklenkových kaplí na cestě z Prahy do Hájku bylo schváleno a posvěceno pražskou arcibiskupskou konzistoří, která byla na přání zakladatele loretánské kaple Floriana Jetřicha Žďárského správcem klášterních financí. Na otázku proč jich bylo postaveno právě 20 a kdo vypracoval návrh na jejich stavbu, který byl zakreslen v Pamětní knize kláštera A se zatím nepodařilo v dochovaných archivních prame-nech nalézt odpověď. Neexistuje ani důkaz, zda byly přesně podle to-hoto návrhu postaveny všechny kaple na poutní cestě. K jejich stavbě byl vybrán návrh s obdélníkovým tvarem výklenku. V literatuře je někdy uváděno, že byly postaveny ve vlašském stylu. Popis kaplí podle Zdenka Wirtha zní takto: „Jsou to hranolovité hmotné vyzdívky, vpředu pilas-try a ořímsovaným trojbokým štítem zdobené, na vrcholu mají kříž a po stranách kamenné podstavce s kulemi“.

Na dochovaných kaplích je dodnes patrné, že byl při stavbě dodržen zvolený architektonický tvar a že byly ozdobeny navrženými kamennými prvky, ale zda bylo na všech vytvořeno i proponované štukování, to se díky mnoha dalším nutným opravám nedá potvrdit. Nikde se nezachovalo žádné vyobrazení, které by zachycovalo některou hotovou kapli, natož celou poutní cestu tak, jako se například v případě poutní cesty staroboleslavské dochovaly Dvořákovy rytiny v knize Jana Tannera. Tvarově jsou kapličky naznačeny jen v Kloseho plánu hrad-ního vodovodu z roku 1723. Stejně tak se nedochoval žádný nákres nástěnných maleb ve výklencích kaplí. Jejich popis, včetně citace dopro-vodných nápisů, lze nalézt v písemných pramenech hned několikrát, a to jak v latinském tak i v německém znění. Malby na omítce ve výklencích kaplí byly děleny horizontálně a znázorňovaly výjevy ze života Panny Ma-rie a sv. Františka a byly doplněny příslušnými latinskými nápisy. První a poslední kaple obsahovala chronogram,i nesl letopočet 1721. Námět k ikonografii v kaplích vytvořil františkán Ondřej Bartečko (Partečko). Do-chovala se závěrečná část konceptu s návrhem, je datována 28. června 1721, podepsána a odsouhlasena páterem Doudlebským, tehdejším kvardiánem hájeckého kláštera. Koncept začíná až kaplí č. XIV, začátek, asi dva listy chybí. Přesnější popis obrazů a nápisů v kaplích najdeme v Pamětní knize B (zde jsou pouze nápisy vztahující se k Panně Marii) a v pamětní knize Protocollum Conventus, kde jsou již uvedeny i nápisy do-provázející obrazy ze života sv. Františka. Český popis obrazů v kaplích bez citace nápisů uvádí Antonín Podlaha v knize Poutní místo Hájek.

Kaple byly ve výklenku nad římsou ozdobeny erby jednot-livých donátorů a hlavně patronů kaplí (doloženo je to restaurátorským průzkumem u XIX.a XX. kaple). Hájecká „erbovní galerie“ jasně odráží hi-erarchické vztahy dobových českých společenských elit. Patronem první kaple směrem od Prahy byl pražský arcibiskup jako nejvyšší zástupce duchovního stavu v zemi. V dalších kaplích pak byly vymalovány erby jednotlivých místodržících, tedy zástupců stavu panského a rytíř-ského podle hierarchie jednotlivých zemských úřadů a jejich úředníků mezi lety 1720-1734. Proto je na druhé kapli znak hraběte z Vrtby, nejvyššího purkrabího, na třetí hraběte Nostice, nejvyššího hofmistra, na čtvrté hraběte z Valdštejna, nejvyššího maršálka a takto to dle úřadů sestupně pokračuje ažke kapli č. XII. Třináctá zůstala bez patrona, čtrnáctou zdo-bil erb magistrátu Starého Města pražského. Od XV. kaple se patrony stávají další zástupci šlechty, kteří již nezastávali tak významné úřady.

Přehled všech patronů kaplí a popis jednotlivých maleb s nápisy, které je doplňovaly, uvádíme v samostatných kapitolách k jednotlivým kaplím.

Kaple jsou číslována od I. do XX., stejně jako jsou číslovány v obou dochovaných Pamětních knihách z Hájku, přičemž číslo I. je Praze nejbližší. Ke kaplím se bohužel nedochoval žádný ikonografický pramen, a to kupodivu ani k jejich druhé, tzv. plechové výzdobě. Pro snadnou orientaci je v popisu jednotlivých kaplí použito stejné schema, podle níže uvedeného rozpisu:

Současný stav kaple.

Nabízí se otázka, co vlastně bude v budoucnu s těmito kaplemi. V těch, které se nacházejí v blízkosti lidského obydlí, se občas objeví zapálená svíčka a květiny. Jinak jsou to vlastně, jak kdosi poznamenal, pouze krásné, ale prázdné obaly, které by si zasloužily také nějakou náplň. O tom byly již vedeny mnohé diskuze, ale zatím žádný konkrétní nápad či plán neexistuje. Hodně se mluvilo o tom, že budou chybějící kaple vyznačeny na původním místě alespoň symbolicky kameny či kříži a všechna zastavení budou opatřena vysvětlující popiskou, a to jak po rekonstrukci prvních kaplí, tak při slavnostním aktu po přenesení VIII. kaple, ale dosud zůstalo jen u slov. Kaple poutní cesty oslaví za několik let 300. výročí od svého založení, bylo by hezké, kdyby byly do té doby opraveny zbývající dvě kaple a cesta symbolicky několika popisnými tabulkami vzkříšena.

KAPLE I.

Umístění kaple:

Dlabačov – proti hotelu Pyramida na začátku ulice Gymnastické. Kaple je vyznačena v císařských otiscích, i v I. a III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: S 50°05’6”, V 14°22’53”

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

Vyobrazení Hájku, nad nímž zobrazení dva andělé nesoucí Loretánský domek.(O Panně Marii se A. Podlaha v popisu obrazů nezmiňuje).

Nápisy

Lauretana Domus nostro sub olimate [!] prima. Mlrē praeslDils acta sVb hlsCe Vlget. Ite peregrini, Nato Matri que Salutem Di-vite! jam tritam monstra uterque viam.

Dům loretánský první v našich krajích postavený zázraky se stkví. Jděte poutníci, Matku a syna pozdravujte, vždyť oba ušlapanou značí Vám stezku!

Patron:

arcibiskup pražský František Ferdinand hrabě Khuenburg.

Současný stav:

opravena v roce 2001. Jako jediná má částečně zrestaurované malby, na kterých je obraz černé Madony s andílky, doplněný dvěma mluvícími páskami s nápisy. Ve štítku nad výklenkem je chybně zrestaurovaný nápis (původně chronogram 1721).

KAPLE II.

Umístění kaple:

zbořena, názory na její umístění se liší. Podle Dvořáka stála blízko místa, kde do ulice Za Strahovem ústí ulice U dvora. Podle místních obyvatel soustředěných do sdružení Tejnka stála blíže křižovatky Za Strahovem a Nad Tejnkou. Dokonce zde ukazují kůlnu, jejíž zeď tvoří bývalá část kaple, protože je z opuky. To ale není směrodatné, tady jsou z opuky všechny stavby, jiný materiál se tu ani nepoužíval. Otázkou je, jak vypadal terén před třemi sty lety, kudy vlastně cesta procházela? Ani srovnání se starou mapou nepomohlo, je tu terénní zlom, cesta je z obou stran obcházela. Podle srovnání současné katastrální mapy s císařskými otisky je jisté, že kaple stála na jižním okraji parcely kat.č. 2288 u domu čp. 350, v ulici Za Strahovem. Bývalá cesta, u které kaple stála, dnes již neexistuje. Já osobně se domnívám, že se posunul celý svah. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování.

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Očekávání narození Panny Marie Joachimem a Annou. - dole: Opat Joachim O.S.B. předpovídá narození sv. Františka.

Nápisy

Gaude cum Joachim sterilis non amplius Anna Filia, quam par-ies, est paritura DEUM. Post annos centum veniet vir talis in orbem. Sic Abbas Joachim vaticinatus erat.

Raduj se s Joachimem, neplodná ne více Anno! Dcera, kterou porodiš, má porodit Boha. Po stu letech přijde muž ten na svět, Tak prorokoval otec Joachim.

Patron:

hrabě Jan Josef z Vrtby, nejvyšší purkrabí (od r. 1712 – do smrti v r. 1734) rytíř řádu zlatého rouna (od r. 1722).

Současný stav:

nedochovala se. Kapli připomíná obrázek.

KAPLE III.

Umístění kaple:

Stojí uzavřena v oplocené zahradě rodinného domu č.769/36 v ulici U Ladronky. Kaple je vyznačena v I. a III. vojenském mapování, v císařských otiscích není.

Souřadnice GPS: S 50°04'53", V 14°22'01"

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře Neposkrvněné početí Panny Marie. - dole Sv. František obklopený klečícím zástupem svých duchovních synův.

Nápisy

Retia cum serpens male cauto stravit Adamo Contrivit laqueos una Virago Suos.Sic decuit puram servari a labe Mariam, cur fecisse negem, quem potuisse scio?

Osidla strojil neopatrnému Adamu had, jediná však Panna potřela hlavu jeho. Když se mu zalíbilo zachovat Marii od pádu, proč bych pochyboval o něm, jemuž to možno.

Patron:

Antonín Jan hrabě z Nostic, nejvyšší hofmistr od r. 1708 do r. 1732 (?).

Současný stav:

opravena v roce 2002.

KAPLE IV.

Umístění kaple:

stojí severovýchodně na dohled od usedlosti Ladronka, v prodloužení cesty z ulice U Ladronky.

Souřadnice GPS: S 50°04'45", V 14°21'28"

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře Narození P. Marie a v pozadí jakoby v mlhách narození Pána Ježíše. - dole Narození sv. Františka.

Nápisy

Nascitum ad partum communis nescia partus. Praeit et Aurora more Maria diem.Nempe gregis Pastor Francisce future pusilli, In stabulo nascens jam tibi quaeris oves

Rodí se k rodění, nevědouc o všeobecném porodu, Marie předchází jak jitřenka dnu. Pastýři budoucího stáda, Františku, již v chlévě se rodí, tvoje milené ovoce.

Patron:

Jan Josef hrabě z Valdštejna, nejvyšší maršálek (od r. 1720 do smrti v r. 1733), s manželkou, na kapli byly oba dva erby.

Současný stav:

opravena v r. 2002.

KAPLE V.

Umístění kaple:

na Vypichu v ohybu silnice Kukulova, dnes stojí obrácena zadní stěnou ke komunikaci. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: S 50°04'39", V 14°20'50"

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Tříletá P. Maria uvedena do chrámu, aby Bohu sloužila. - dole: Sv. František odkládá před biskupem Asisským světský šat svůj a zříká se světa.

Nápisy

Numinis ad cultum teneris offertur ab annis, Omnis nempe DEO vita dicata fuit. Iam terrene vale Genitor! meliora secutus, Destino Caelestis Filius esse Patris.

K úctě jména vedena jest od mladosti, neboť veškerý život zasvěcen byl Bohu. Zdráv buď zrozenče zemský ! dobré jsi konal, vím, že nebeského syn jsi otce!

Patron:

Jan Arnošt Antonín Schaffgotsch, nejvyšší komoří od r. 1721, s manželkou (dva erby)

Současný stav:

opravena v roce 2002.

KAPLE VI.

Umístění kaple:

Malý Břevnov, Bolívarova ulice. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: N 50°04.581', E 14°20.313'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Panna Maria zasnoubena se sv. Josefem. - dole: Sv. František skládá slib v ruce Innocence III. A tak sebe a syny své zasňuje Bohu.

Nápisy

Non erat absque Viro Tua Desponsatis Viros, At Conceptus erat Virginis absque Viro. Seque suosque DEO votis desponsat Alumnus; sic sibi Divinus corda subarrhat Amor.

Nebyla s zasnoubena muži Panno, Však počala jsi bez muže. Svě žáky zaslibuje Bohu, tak Božská láska podmaní si srdce.

Patron:

František Josef hrabě Černín z Chudenic, nejvyšší číšník, nejvyšší dvorský sudí od r. 1721 do své smrti v r. 1733

Současný stav:

opravena v roce 2002. Kaple byla dlouhou dobu zasypána do výše terénu, při opravě byly její základy opět odkryty. Stála volně dokola přístupná. Nyní je plot sousední parcely posunut směrem ke kapli, došlo zde k rozšíření soukromého pozemku.

KAPLE VII.

Umístění kaple:

do roku 1910 stála v Malém Břevnově, podle dochované korespondence „v zahradě u čp. 155 v Břevnovku“. Tento dům stál podle mapy bývalého pozemkového katastru na parcele č. 115/391, dnešní katastrální číslo parcely je 2918. Místo, kde stála kaple, se nachází někde proti dvojdomku s čp. 1313 a 1889 v ulici Na břevnovské pláni. Kaple je vyznačena pouze ve III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: N 50°04.514', E 14°19.759' (odhad)

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Zvěstování Panně Marii. - dole: Sv. František dostává na přímlovu Panny Marie od Pána Ježíše odpustky porciunkule.

Nápisy

Audiit ut Virgo Gabrielis ab ore Salutem, coepit agi nostra grande Salutis opus. Matre salutata datur indulgentia mundo; Aemulus hic Seraphim num Gabrielis erat?

Jak uslyšela Panna pozdravení z úst Gabriele, počalo se velké dílo naší spásy. Pozdravením Matky dáno jest odpuštění světu.

Patron:

František Josef hrabě Šlik, prezident komory a tajný rada, s manželkou (dva erby).

Současný stav:

zbourána v listopadu r. 1910.

KAPLE VIII.

Umístění kaple:

původní stanoviště do srpna 2009 bylo na Karlovarská silnici, vpravo cca 200m před odbočkou k Bílému beránku. S 50°04'32", V 14°18'50" Z důvodu připravovaného rozšíření Karlovarské ulice byla přenesena na dnešní stanoviště: cca o 700 m blíže ku Praze, v prodloužení západního okraje plotu areálu kostela Panny Marie Vítězné, ke komunikaci, probíhající severně od Karlovarské silnice. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: S 50°04.549', E 14°19.242'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: P. Maria pozdravuje sv. Alžbětu. - dole: Sv. František se setkává a pozdravuje se se sv. Dominikem .

Nápisy

Visitat Elizabeth humilis cognata Maria, Nos etiam servos visitet illa suos! Nobile par Fratrum, mundum tenuore labantem. En labat orbis adhuc; ergo tenete bene.

Navštíví Alžbětu pokorná přítelkyně Maria, kéž by i nás, své sluhy, navštívila! Vznešení bratří ve slavný vstupují spolek. Běda světu hříchům tvým!

Patron:

Jan Filip hrabě Sickingen, generál, vojenský velitel Prahy, s manželkou (dva erby).

Současný stav:

v roce 2009 přenesena a zrekonstruována. Z původní kaple je zachována její celá horní polovina, podstavec a ostatní kamenné prvky. Přenos kaple viz příložené fotografie.

KAPLE IX.

Umístění kaple:

zbořena na počátku 20. století. Původní silnice z Prahy byla posunuta níž, kaple stála cca 50 m směrem JV nad odbočkou ulice Drnovské do Ruzyně. Již na konci 19. století stála podle písemného záznamu stranou v poli, odvrácena od cesty. Definitivně zmizela pravděpodobně při úpravě terénu pro výstavbu autobusových garáží. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a ve III. vojenském mapování.

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Narození Páně. - dole: Sv. František přijímá Jesulátko z rukou P. Marie.

Nápisy

Pendite! quae Genitrix? quem Natum proferat orbi? Ipsa caret simili, non habet ille parem. Accipe quem genui tenerum Francisce Puellum; Pauper in assueto vult recubare sinu.

Vizte, jaká matka ! jakého syna dala světu! Sama nemá sobě rovné, ni on podobného. Přijmi, Františku, útlé děcko; chceť spočinouti v milém klínu.

Patron:

Antonín Jan hrabě Nostic, nejvyšší hofmistr (donátorem a patronem i kaple č. III).

Současný stav:

zbořena, žádný pramen neudává kdy.

KAPLE X.

Umístění kaple:

u zbylé části bývalé Karlovarské silnice, vpravo před sjezdem na křížení Pražského okruhu a staré karlovarské výpadovky. Kaple je vyznačena až ve III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: N 50°04.625', E 14°17.739'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Klanění se sv. Tří králů. - dole: Sv. František rozesílá bratry své hlásati evangelium.

Nápisy

Thus Tibi devotus, myrrham dabo mortifikatus cum seraphini ardens aurea dona feram. Unde Magi veniunt Natos ablegat: ut ortum Lux Evangelii liberet a tenebris.

Tobě zaslíben obětovati budu myrhu, se serafem hoře zlaté přináším dary. Odkud mudrci přichází, dítě odesílá, aby světlo evangelia od temnosti osvobodilo svět.

Patron:

František Josef hrabě Černín, stejně jako u kaple č. VI., tentokrát s manželkou (dva erby).

Současný stav:

nově opravena 2009.

KAPLE XI.

Umístění kaple:

Původně stála přibližně v místech, kde stojí i dnes. Ze svého původního místa byla nejprve přestavěna neznámo kdy a k tehdejší cestě obrácena výklenkem na sever. V roce 2012 byla přenesena o několik metrů směrem západním a orientována výklenkem opět k jihu. Místní název U Strnada. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a ve III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: N 50°04.679', E 14°17.194'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Očišťování Panny Marie. - dole: Sv. František válí se v trní, aby čistotu zachoval.

Nápisy

Purior est nivibus cur ergo purificatur? An vitam puram praestet ut Illa mihi? Dum Francisce Rigas sylvestria tesqua cruore, aspera purpureas fert tibi spina rosas.

Jasnější jest sněhu, proč tedy očišťování? Zda život čistý jak její poskytnut bude mně? Co Františku krví svou barvíš lesní pláň, bodavé trní nese ti rudé růže.

Patron:

bratři hrabata František Karel z Clary-Aldringen, nejvyšší lovčí (v letech 1727-1732)a Jan Filip z Clary-Aldringen, místodržící (od r. 1738)

Současný stav:

V říjnu 2012 dokončena rekonstrukce včetně úpravy okolního terénu. Půdorys předchozího umístění je vyznačen kameny.

KAPLE XII.

Umístění kaple:

Na Paloukách u Karlovarské silnice před Hostivicí, vpravo mezi odbočkami do skladového areálu. Kaple je vyznačena v I. a III. vojenském mapování, v císařských otiscích není!

Souřadnice GPS: N 50°04.739', E 14°16.557'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře Útěk do Egypta. - dole Sv. František ubírá se do Egypta, aby tam kázal před sultánem.

Nápisy

Fugit in AEgyptum, totus quem continet orbis; Heu! quoties pecco me quoque Christe fugis. Vadit in AEgyptum sultani praedicat aulae, Gentibus AEgypti svadet et ille fugam.

Utíká do Egypta, jenž sám obsahuje celý svět. Ach, kolikrát hřeším, prcháš Kriste ode mne! Cestuje do Egypta kázat na dvoře sultánově, radí národům egyptským k obrácení.

Patron:

Jan František Goltz (Golč), purkrabí kraje hradeckého od r. 1720.

Současný stav:

Zatím STOJÍ!!!!

KAPLE XIII.

Umístění kaple:

Vpravo za železniční tratí před křižovatkou ulic Čsl. armády a Okružní. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování.

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Ježíšek v domácnosti dlí s P. Marií a sv. Josefem. - dole: Sv. František a sv. Klára rozjímají spolu o věcech Božských.

Nápisy

Est Homo, qui DEUS est; Pater est, sed qui Pater haud est; Est Virgo, at Mater; quam sacro sancta Trias. Ardet Franciscus Pater, Ardet Filia Clara; Duplex in sacro stat Salamandra rogo.

Jest člověk, který Bohem jest, ale co Otec není; Jest Panna a matka, to nejsvětější Trojice. Hoří nadšením otec František, nadšena jest dcera Clara.

Patron:

Bez erbu, místo něj byl vymalován symbol Nejsvětější trojice – oko Boží. Nápis k tomu : Božská prozřetelnost Synova a zbožnost Matčina. Divina providentia filii, pietasq̃e matris Kaple neměla žádného donátora, zaplacená byla z peněz kláštera.

Současný stav:

pro špatný stav stržena úmyslně v roce 1950.

KAPLE XIV.

Umístění kaple:

Za křižovatkou ul. Československé armády a Litovické, u domu čp. 669. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. vojenském mapování.

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Dvanáctiletý Ježíš uprostřed učitelův a zákoníků ve chrámě. - dole: Papež ve snách zří, kterak sv. František podpírá basiliku Lateránskou, hrozící sesutím.

Nápisy

In Templo Te Christe Tui reperere Parentes; In Templo quaeri vis Bone nempe Deus. Franciscum solidam quis perneget esse columnam? Dum Lateranenses sustinet ille bases.

V chrámě našli Tě, Kriste, rodičové Tvoji, v chrámě chceš, bychom Tě vzývali, dobrý Bože. Kdožby upíral, že František pevným jest sloupem? Vždyť Lateránské udržuje brány.

Patron:

Magistrát Starého Města pražského.

Současný stav:

Zbořena v roce 1878 při stavbě domu č. 49 (dnes čp. 699). Podle této kaple bylo celé pole mezi obcemi Litovice a Hostivice nazváno „U litovické kapličky“. Z materiálu získaného ze zbořené kapličky byl postaven mostek U Nekejcova (Břve) a v Jenečku mostek u „Viesnerovy budky“, kde stál prodejní kiosk pro formany jedoucí po karlovarské silnici. Základy této kaple byly podle ústního sdělení ing. Pergla k vidění při výkopových pracích na kanalizaci uprostřed silnice na Litovice. Zda tuto skutečnost někdo zakresil či zadokumentoval, se dosud nepodařilo dohledat.

KAPLE XV.

Umístění kaple:

Litovice, blízko křížení ulic Litovická a Sportovců. Kaple je vyznačena pouze v I. vojenském mapování.

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Ježíš loučí se se svou Matkou, aby nastoupil utrpení. - dole: Sv. František rozjímá o utrpení Páně

Nápisy

Cor pia Virgo tuum transfixit Paseko Jesu; Ah! etiam gladius sauciet iste meum. Contemplando Crucem fontem que ignem que ferebat; Dum mens in lacrymas solvitur, urit amor.

Srdce Tvé, zbožná Panno, proniklo utrpení Ježíšovo. Ah! podobný meč ranil srdce mé. Rozjímaje utrpení Kristovo snášel's déšť i oheň, co duch v slzách se rozplývá, hoří láska.

Patron:

Anna Marie Františka velkovévodkyně Toskánská, od roku 1732, kapli zaplatila v roce 1737.

Současný stav:

V roce 1870 již zcela pobořena. Pravděpodobně zanikla vůbec jako první ze všech kaplí, přesto, že svého patrona a donátora, arcivévodkyni Toskánskou, získala jako poslední ze všech.

KAPLE XVI.

Umístění kaple:

Stála v prostoru dnešní křižovatky před železničním přejezdem duchcovské dráhy. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. vojenském mapování

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Kristus Pán na kříži, po stranách P.Maria a sv. Jan. - dole: Sv. František na hoře Alvernii stigmatizován.

Nápisy

Nostram Christe Tuo carnem confige timore, In cruce dum vivit, discat ut illa mori. Golgota Christe Tuis infixit vulnera membris, Mons dedit Alvernae stigmata quinque mihi.

Svou bolestí, Kriste, pronikni ledví naše, by na kříži se učilo umírat. Golgotha, Kriste, Tvé ranila údy, hora Alverno pak pět ran vtiskla mně.

Patron:

František Arnošt hrabě z Valdštejna, s manželkou (dva erby).

Současný stav:

zanikla v druhé polovině 19. století.

KAPLE XVII.

Umístění kaple:

v polích mezi Litovicemi a Hájkem, 150 metrů od plotu sběrného dvora vlevo. Kaple je vyznačena v I. a III. vojenském mapování. V císařských otiscích není!

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Seslání Ducha svatého na P. Marii a apoštoly - dole: Sv. František na ohnivém voze; žáci prosí, aby naplnění byli duchem jeho.

Nápisy

Qvos capit una domus, succendit flamen amoris: Respicit unitas Spiritus iste preces Flammigero vehitur Divus super Aethera curru; Qvin imo Seraphim raptus amore volat.

Které pojímá jeden dům, rozněcuje plamen lásky: Jednota ducha podporuje modlitbu Na ohnivém vznáší se Oslavenec voze k nebi.

Patron:

kníže Filip Hyacint Popel z Lobkovic (1680 – 1734), rytíř řádu zlatého rouna, hofmistr císařovny Alžběty Kristýny. V knize Fundatores & Patroni je uveden jako kníže Sagan (tj. Zaháňský) ze Slezska. V seznamu dárců je ale v roce 1725 uvedena kněžna Lobkovicová, jedná se o kněžnu Annu Vilemínu hraběnku z Althannu, druhou manželku Filipa Hyacinta Popela z Lobkovic.

Současný stav:

zanikla v roce 1972 podle svědectví místních pamětníků, neudržovaná stavba se zřítily, kamenné pískovcové prvky se „ztratily“.

KAPLE XVIII.

Umístění kaple:

v polích mezi Litovicemi a Hájkem, kde jsou patrné její zbytky. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování .

Souřadnice GPS: N 50°04.259', E 14°12.541'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Smrt Panny Marie. - dole: Smrt sv. Františka.

Nápisy

Dormiat at tempus! paulo post Virgo resurget. Num coeleste decet linquere corpus humi? Sub specie stellae migrat Franciscus ad astra: Erudiit multos Doctor, et inde micat.

Spi jen dále ! Brzo povstaneš Panno : zdaž božské tělo má se zanechat v zemi? V podobě hvězdy putuje František k nebi.

Patron:

František Damián hrabě ze Šternberka

Současný stav:

zřítla se v roce 1983, zbytky zdí vedle cesty jsou stále patrné. V roce 2014 se chystá její rekonstrukce.

KAPLE XIX.

Umístění kaple:

v polích mezi Litovicemi a Hájkem. Kaple je vyznačena v císařských otiscích a v I. a III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: N 50°04.192', E 14°12.088

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Nanebevzetí P. Marie. - dole: Sv. František po smrti stojí vzpřímen.

Nápisy

Sancta DEI Genitrix trahe nos ad sidera post Te! Simus ut Illius qui tulit esse Tuus. Mortuus est Pater, et quasi non est mortuus unquam; Vivit Franciscus, nescijt Ille mori. V knize Fundatores & Patroni je poslední věta uvedena takto: Hic caret imperio, vitaeque morsque suo!

Svatá Boží Rodičko, vezmi nás sebou do nebe! bychom byli jako ten, který byl Tvým. Zemřel Otec, však jakoby nezemřel nikdy, neboť ni život, ni smrt nemá moci nad ním.

Patron:

Karel Jáchym hrabě Breda, mimořádný místodržící, přisedící většího zemského soudu, s manželkou (dva erby).

Současný stav:

opravena restaurátorem Janem Turským v roce 1999.

KAPLE XX.

Umístění kaple:

v polích mezi Litovicemi a Hájkem. Kaple je vyznačena v I. a III. vojenském mapování.

Souřadnice GPS: N 50°04.082', E 14°11.544'

Popis obrazů v kapli podle A. Podlahy:

- nahoře: Korunování P. Marie. - dole: Sv. František ve slávě nebeské.

Nápisy

Virgo coronaris! Sed et hunc post fata corona, hoc tibi qVI MatrI ConDere IVssit opVs. Nunc melius Francisce DEUS MEUS OMNIA! clamas, DVM tibi fVLgentI Vislo Clara nltet. V knize Fundatores & Patroni není druhý chronogram, je zde zapsáno toto: Dum facie ad faciem Numinis Esse vides.

Panno, korunovaná jsi, jak od věků určeno bylo, Toto dílo Tobě, matko, dal jsem postavit na památku. Pak radostněji zvoláš: „Bůh můj mé všecko !“ Až tváří v tvář Jeho patřiti budeš.

Patron:

Karel Jáchym hrabě Breda , patron a donátor i kaple č. XIX.

Současný stav:

opravena v roce 2000.

poutní cesta Hájek-Loreta-Anežský klášter

HLAVNÍ CÍLE:

Navázat na historii poutě Hájek - Loreta a prodloužit ji k Anežskému klášteru.

Navrátit prestiž poutní cestě, která bude zakončena u místa spočinutí (plán - prozatím uloženy relikvie) patronky České země.

Oživit tradici poutí v Čechách.

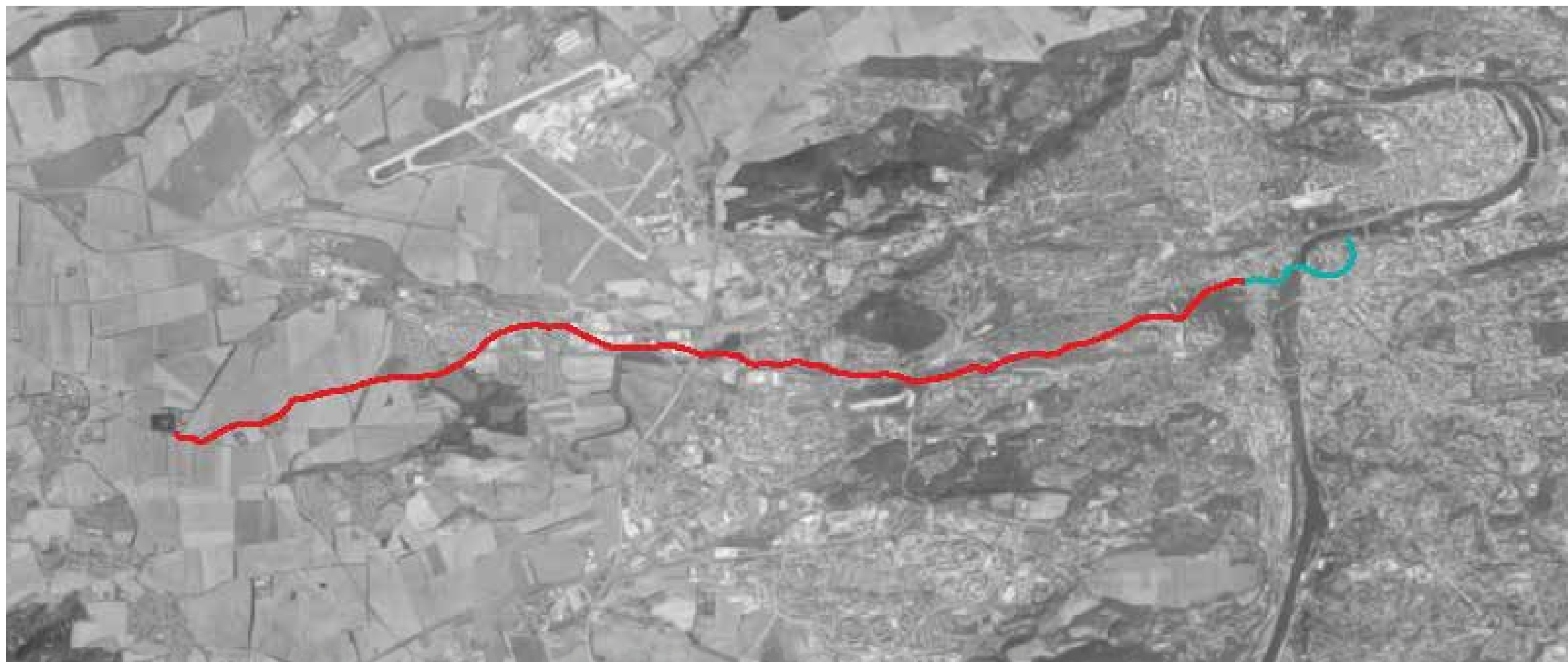
Vytvořit v sousedství Anežského kláštera prestižní katolické poutní místo, kam budou směřovat věřící a bude atraktivní i pro nevěřící.

Postavit na poutním místě poutní dům, kde mohou spočinout poutníci a kde se během roku budou konat vzdělávací či jiné společenské akce převážně s duchovní tematikou.

Navázat na kdysi slavnou historii řádu Křižovníků s Červenou hvězdou, řádu jež založila sv. Anežka.

Navrátit lokalitě Na Františku, budově kláštera a přilehlým pozemkům její duchovní podstatu.

Vytvořit "konkurenci" jiným, populárnějším poutním místům (Velehrad).

schema poutní cesty: prodloužení v centru města

schema poutní cesty: centrum města - alternativní varianta po nábřeží

schema poutní cesty: centrum města + svatostánky

památky a zajímavosti podél poutní cesty

STRAHOVSKÝ KLÁŠTER

Strahovský klášter - byl založen v roce 1143 jako nejstarší premonstrátský klášter v Čechách (a jako jeden z nejstarších v Evropě: řád vznikl ve Francii v roce 1121). Od svých románských počátků byl klášter několikrát přestavěn. Současná vysoce hodnotná architektonická podoba pochází z období baroka (přestavby probíhaly od konce 17. do konce 18. století). Zvláštní chloubou kláštera jsou dva sály strahovské knihovny, která je jednou z nejceněnějších a nejlépe zachovaných historických knihoven nejen v ČR. Návštěvníkům je otevřená též klášterní obrazárna. Klášter je sídlem Královské kanonie premonstrátů. Objekt je národní kulturní památkou.

TEJNKA

název někdejší osady rozprostírající se v části dnešního Břevnova (za Pohořelcem směrem k Ladronce). Vedla zde důležitá cesta z Prahy směrem na západ. Původní vinice během 17. století vystřídaly dvorce či usedlosti a vyrostl zde také známý hostinec Na Závěrce. V 18. století podél komunikace vyrostly kaple, které jsou součástí poutní cesty do Hájků. V některých částech bývalé osady se dosud setkáme s historickým venkovským prostředím. Tejnka byla v roce 2003 prohlášena památkovou zónou.

KAJETÁNKA

Kajetánka - bývala významnou břevnovskou usedlostí, která byla postavena po roce 1628 (upravena koncem 18. století). Historie místa však sahá zřejmě až do středověku, kdy zde bývala vinice. Název vznikl v době, když usedlost po roce 1666 dočasně užíval řád theatinů (lidově Kajetánů). Dnes je v bývalé usedlosti restaurace s možností venkovního posezení.

BŘEVNOVSKÝ KLÁŠTER

Klášter byl založen v roce 993 biskupem sv. Vojtěchem († 997) a knížetem Boleslavem II. Pobožným († 999) při prameni potoka Brusnice. Je nejstarším mužským klášterem v Čechách a vůbec nejstarším stále fungujícím klášterem v naší zemi. Ve středověku se klášter dokonce řadil mezi evropsky nejvýznamnější. Historickou důležitost provází i vrcholně umělecká kvalita budov: v 18. století byl klášter přestavěn Kryštofem a Kiliánem Dientzenhoferovými. Klášterní komplex patří k nejvýznamnějším barokním památkám v České republice. V areálu kláštera mohou návštěvníci zhlédnout baziliku sv. Markéty, románskou kryptu a barokní prelaturu s Tereziánským sálem. V klášterní zahradě byla v roce 2011 otevřena zrekonstruovaná oranžerie, sloužící dnes jako výstavní síň.

HORNÍ LIBOC

Kostel sv. Fabiána a Šebestiána - Horní Liboc - kostel byl postaven v klasicistním stylu v letech 1842-44. Jeho historie ale údajně spadá až do 10. století. Spolehlivě je pak jeho existence doložena v písemných pramenech ze 14. století. Během staletí byly k římskokatolické farnosti v Liboci přifařeny i další lokality, ležící mimo dnešní Liboc. Kostel sv. Fabiána a Šebestiána je nejdůležitějším církevním centrem libocké farnosti.

LETOHRÁDEK HVĚZDA

Letohrádek Hvězda - byl zbudován v letech 1555-1558 Ferdinandem II. Tyrolským z rodu Habsburků, místodržitelem v českých zemích v letech 1557-1567. Vyrostl uprostřed tehdy tzv. Nové královské obory založené Ferdinandem I. Letohrádek má půdorys šesticípé hvězdy a podle některých badatelů celý architektonický koncept vychází z komplikované číselné symboliky, která se stala oblíbenou v době pozdní renesance. Zvláště cenná je interiérová štuková výzdoba kleneb (první případ použití italské štukové techniky u nás). Letohrádek byl v roce 1962 zařazen na seznam národních kulturních památek.

SCHUBERTOVA VILA

Schubertova vila - Vilu v novorenesančním stylu navrhl v roce 1871 architekt Zdenko Schubert pro svého bratra advokáta JUDr. Eduarda Schuberta. Stavba je inspirovaná italskou renesancí a patří k jednomu z nejvýznamnějších ukázek tohoto stylu u nás. V držení vily se vystřídala dlouhá řada vlastníků. V roce 1958 byla stavba zapsána do seznamu památek Národního památkového ústavu.

KOSTEL P. MARIE VÍTEZNÉ

Kostel Panny Marie Vítězné - Barokní poutní kostel obklopený ambity byl postaven v letech 1704-1712 jako symbol oslavy katolického vítězství v bitvě na Bílé hoře v roce 1620. Nese název Panny Marie Vítězné, protože podle legendy k vítězství katolíků zázračně přispěl obraz Panny Marie, kterým karmelitán Dominik žehnal katolickým vojákům. Dnes klášter užívají sestry benediktinky. Na případné prohlídce interiérů je nutné se domluvit předem.

HOSPODA NA BÍLÉ HOŘE

Velká Hospoda na Bílé Hoře - původně objekt sloužil církevním účelům. Byl vybudován v 17. století nejprve jako konventní budova řeholního řádu servitů. Pak zde byl po roce 1673 špitál. Zároveň však část komplexu byla přeměněna v hostinec a těmto účelům slouží dodnes.

PAMÁTNÍK NA BÍLÉ HOŘE

Památník bitvy na Bílé Hoře - byl zbudován ve formě mohyly v roce 1920 na paměť třístého výročí bitvy, v níž 8. listopadu 1620 česká královská armáda (podporovaná jednotkami Protestantské unie a sedmihradského vévody G. Bethlena) byla v krátkém střetu zcela rozbita spojenými vojsky císaře Ferdinanda II. Habsburského a Katolické ligy. Na tomto místě se nalézá také nejvyšší vrchol Bílé hory.

KOSTEL SV. MARTINA

Kostel sv. Martina - Řepy - byl postaven v polovině 12. století. Kolem roku 1225 byla pak na západní straně přistavěna věž a tribuna. Ve 2. polovině 18. století byl barokně upraven a zaklenut a počátkem 19. století byla v klasicistním slohu upravena věž. Kostel byl od poloviny 14. století kostelem filiálním, spadajícím pod farní správu kostela v Liboci.

KLÁŠTER ŘEPY

Klášter Řepy - Přesný název: klášter Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Boromejky daly vystavět budovu kláštera v letech 1859 - 61 jako výchovný ústav, v němž pečovaly o nalezence. V roce 1865 byla budova pronajata státu, který zde zřídil ženskou trestnici, jež byla zrušena v roce 1948. Po sametové revoluci 1989 byl klášter boromejkám navrácen. Je zde ošetrovatelský ústav pro dlouhodobě nemocné starší občany a ženská věznice pro vězenkyně s lehčím proviněním.

HOSTIVICKÝ ZÁMEK

Hostivický zámek - Původní historie stavby spadá do let 1689–1697, ale již v první polovině 18. století byl zámek rozšířen a upraven. Po roce 1948 byl zámek užíván zemědělským družstvem a stavba chátrala. Budova byla naštěstí v letech 1977–83 rekonstruována a dnes je sídlem městského úřadu s možností kulturního využití.

LITOVICKÁ TVRZ

Litovická tvrz - první písemná zmínka o Litovicích a majiteli tvrze pochází z roku 1266. Po té byla tvrz několikrát přestavěna. V 17. století byla přebudována barokně a postupně se začala měnit v sýpku. V 19. století byla část stavby používána dokonce jako byty. Současný majitel společnost Litos provádí alespoň nejnútnejší opravy. Umožňuje též občasné prohlídky a konání společenských akcí.

LORETA

Pražská Loreta či krátce Loreta je soubor barokních staveb na východní straně Loretánského náměstí v Praze na Hradčanech. Hlavní reprezentativní fasáda do náměstí má věž se zvonkohrou, za ní se nachází nádvoří lemované poutními ambity a kostelem Narození Páně, které obklopují ústřední loretánskou kapli Panny Marie. Areál je krytou chodbou spojen s klášteřem kapucínů u kostela Panny Marie Andělské, který je správcem Lorety.

PRAŽSKÝ HRAD

Pražský hrad je nejvýznamnější český hrad (původně raně středověké hradiště) stojící na skalnatém ostrohu nad řekou Vltavou v centru Prahy, na vrchu Opyš. Od 9. století býval sídlem českých knížat, později králů a od roku 1918 je sídlem prezidenta republiky. Dvakrát v dějinách se stal hlavní rezidencí císaře Svaté říše římské.

SVATÝ MIKULÁŠ

Kostel svatého Mikuláše, nazývaný též chrám svatého Mikuláše, je barokní kostel nacházející se v Praze na Malostranském náměstí. Chrám je někdy díky své monumentalitě a náročnému architektonickému i uměleckému zpracování považován za umělecky nejvýznamnější barokní stavbu Prahy. Na místě stál původně gotický farní kostel ze 13. století zasvěcený také Mikuláši z Myry. V druhé polovině 17. století začali jezuité uprostřed náměstí dle projektu G. D. Orsiho budovat nový komplex budov, kterému ustoupila také nedaleko stojící románská rotunda sv. Václava. Kostel byl postaven ve dvou etapách v průběhu 18. století.

KARLŮV MOST

Karlův most je nejstarší stojící most přes řeku Vltavu v Praze a druhý nejstarší dochovaný most v České republice. V Čechách to byla v pořadí čtvrtá kamenná mostní stavba, po mostu Juditině, Píseckém a Roudnickém. Karlův most nahradil předchozí Juditin most, stržený roku 1342 při jarním tání ledů. Stavba nového mostu začala v roce 1357 pod záštitou krále Karla IV. a byla dokončena v roce 1402. Praha se stala i díky kamennému mostu významnou zastávkou na evropských obchodních stezkách. Od konce 17. století bylo postupně na most umístěno 30 převážně barokních soch a sousoší. Původně se mu říkalo jen „kamenný“ nebo „pražský“ most. Název „Karlův most“ se vžil až kolem roku 1870 na základě dřívějšího podnětu Karla Havlíčka Borovského.

NEJSVĚTĚJŠÍ SALVÁTOR

Kostel Nejsvětějšího Salvátora (Salvátor znamená latinsky Spasitel, Nejsvětějším Salvátorem je tedy míněn Ježíš) je chrámem největšího někdejšího pražského sídla jezuitů, Klementina. Je považován za jednu z nejcennějších raně barokních památek staveb v Praze. Dřív se též jednalo o hlavní jezuitský chrám v Čechách.

SVATÝ MIKULÁŠ

Kostel svatého Mikuláše se nachází v Praze na Staroměstském náměstí. Byl postaven v barokním slohu v letech 1732–1737 stavitelem Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem. V interiéru kostela stojí za pozornost varhany a nástropní fresky zobrazující životy světců sv. Mikuláše, sv. Benedikta a motivy ze Starého zákona. V letech 1735–1736 je vytvořil bavorský malíř Kosma Damián Assam. Hlavní oltář z umělého mramoru pochází z roku 1737. Štukovou výzdobu kostela provedl Bernardo Spinetti, sochařskou výzdobu vstupního průčelí a interiéru obstaral Antonín Braun.

SV.FRANTIŠEK Z ASSISSI

Kostel svatého Františka z Assisi (neboli sv. Františka Serafinského) se nachází v Praze na Křižovnickém náměstí. Byl postaven v barokním slohu v letech 1679–1685 staviteli Gaudenzio Casanovou a Domenico Canevallem podle plánů Jeana Baptisty Matheye. Vysvěcen byl v r. 1688 pražským arcibiskupem Janem Bedřichem z Valdštejna.

SOCHA JANA HUSA

Pomník mistra Jana Husa od Ladislava Šalouna stojí v Praze na Staroměstském náměstí. Byl odhalen roku 1915, k pětistému výročí Husova upálení. Od roku 1962 je chráněn jako národní kulturní památka v rámci celého Staroměstského náměstí.

ORLOJ

Staroměstský orloj nebo také Pražský orloj jsou středověké astronomické hodiny, umístěné na jižní straně věže Staroměstské radnice v Praze. Orloj je poprvé doložen v listině z 9. října 1410. Orloji uprostřed dominuje astronomický ciferník a pod ním kalendářní deska. Na astronomickém ciferníku, odvozeném od astrolábu, lze odečíst různé časy, astronomické cykly, polohu Slunce a kterým souhvězdím zvířetníku právě prochází, polohu Měsíce nad nebo pod horizontem, jeho fázi a postavení vzhledem ke Slunci. Z kalendářní desky lze odečíst aktuální měsíc, den a nepohyblivé svátky křesťanského kalendáře. Nad astronomickým ciferníkem jsou dvě okna, v nichž se pohybují apoštolové. Orloj je dále doplněn sochami, bustou anděla mezi okny apoštolů a ozvučeným kohoutem.

TÝNSKÝ CHRÁM

Kostel Matky Boží před Týnem (lidově Týnský chrám, nebo kostel Panny Marie před Týnem) se nachází na Starém Městě pražském v blízkosti Staroměstského náměstí. Jeho stavba probíhala od poloviny 14. století do prvních desetiletí 16. století. Patří mezi umělecky nejvýznamnější pražské kostely a to jak po stránce architektonické, tak svým dochovaným vnitřním mobiliářem. Jeho západní průčelí uplatňující se směrem do náměstí tvoří jednu z nejznámějších dominant Prahy.

poutní dům

FUNKCE POUTNÍHO DOMU

ubytovací :

ubytování poutníků během pouti,

ubytování studentů a katolické mládeže během konání exercicií a jiných seminářů,

nízkonákladová rekreace s duchovním prvkem,

mimo konání akcí katolický hostel

společenská :

setkávání věřících,

pořádání společenských a kulturních akcí v obci,

setkávání a interakce s nevěřícími

edukativní :

pořádání seminářů, kurzů, exercicií, hudebních vystoupení, promítání a projekcí, výstav...

EXERCICIE

Exercicie, duchovní cvičení (latinsky Exercitia spiritualia) neboli rekolekce jsou formou duchovní formace. Jejich účelem je dojít prostřednictvím ztišení (někdy mlčení během celých exercicií), meditace (kontemplace) a modliteb prohloubení duchovního života jedince. Nejstarší duchovní cvičení jsou známa z dob mystiky 14.–15. století, v dnešní době jsou nejvíce provozována jezuity.

Svatý Ignác, zakladatel jezuitského řádu, zavedl tzv. velké (30denní) a malé exercicie (často týdenní). Pro kněze, řeholníky a řeholnice je povinnost konat tzv. malé exercicie jednou za rok. Pro konání exercicií byly zřizovány tzv. exerciční domy. První v Československu byl dům u sv. Apolináře v Praze, dodnes funguje například exerciční dům Stojanov na Velehradě nebo exerciční dům na Svaté Hoře.

Vedoucí exercicií se označuje jako exercitátor, bývá jím zpravidla kněz nebo jiný církevní hodnostář

poutní domy v ČR

Bozkov

kapacita: 30 míst, 5 pokojů

pokoj: palandy, umyvadlo s teplou vodou, vlastní spacák, lůžkoviny za poplatek k zapůjčení

WC a sprchy společné na patře

V objektu: kaple, malá kuchyň a společenský sál (= jídelna), ping-pong

pro: skupiny, rodiny, jednotlivce

duchovní program: lze zajistit, kostel blízko, kněz na místě

ostatní: jeskyně, turistické stezky, lyžařský vlek

cena: dohodou

správa: misionáři Saletini

Ubytovací hostinec Ovčárna, Svatý Hostýn

kapacita: 3 domy, 153 lůžek

pokoj: částečně s příslušenstvím, některé bezbariérové

V objektu: herna, TV, společen.místnost

pro: rodiny s dětmi, skupiny, mládež

duchovní program: exercicie

ostatní: restaurace, výlety

cena: průměrně 200 Kč/noc, spacák 50Kč - dle vybavenosti pokoje

správa: soukromá osoba

Poutní dům sv.Josefa - Cvilín

kapacita: ?

pokoj: ?

V objektu: parkoviště, sociální zařízení, občerstvení

pro: skupiny

duchovní program: mše svatá nebo adorace

ostatní: krásná příroda, Krnov

cena: ?

správa: minorité

Králíky

kapacita: 93 lůžek

pokoj: některé s příslušenstvím, i s TV/SAT, palandy, dvojlůžka

V objektu: velký sál, herna (kulečnick, fotbálek, šipky, miniknihovna, hračky pro děti, TV/SAT), zasedací místnost (kapacita 12os), fitness, hřiště, pískoviště, trampolína, ohniště, letní terasa, parkoviště.

pro: skupiny, rodiny, jednotlivce

duchovní program: adorační kaplička v objektu

ostatní: lyžařský vlek

cena: 180 - 420 Kč/noc/dospělý (žádná - polo - plná penze)

správa: rekonstrukce částečně financována redeptoristy (dříve působili)

Poutní dům Engedi

kapacita: 25 míst, možno přistýlky, stany, spaní v sále

pokoj: rodiny a senioři ve vedlejším objektu

WC a sprchy (pouze 2) společné

V objektu: vybavená kuchyň, společenská místnost s kamny, terasa s letní kuchyní, fotbálek, ping pong, gril, hřiště, bazén v létě

pro: skupiny, rodiny, jednotlivce, senioři

duchovní program: duchovní vzdělávací seance

ostatní: výlety, skiareál

cena: objekt 2000Kč noc + poplatky za energie

správa: církve bratrská v Bystrém

Stojanov - Velehrad

kapacita: 30 míst, 5 pokojů

pokoj: 1 - 2 lůžkový s/bez příslušenství; zákaz zvířat a nemocných

V objektu: kaple, knihovna, přednáškové sály;

zákaz kouření, alkoholu, nevhodného odívání

pro: skupiny, rodiny, jednotlivce

duchovní program: exercicie, semináře, kurzy duch.obnovy,

ostatní: Velehrad

cena: 240 - 350 Kč/noc podle standardu pokoje a bez jídla

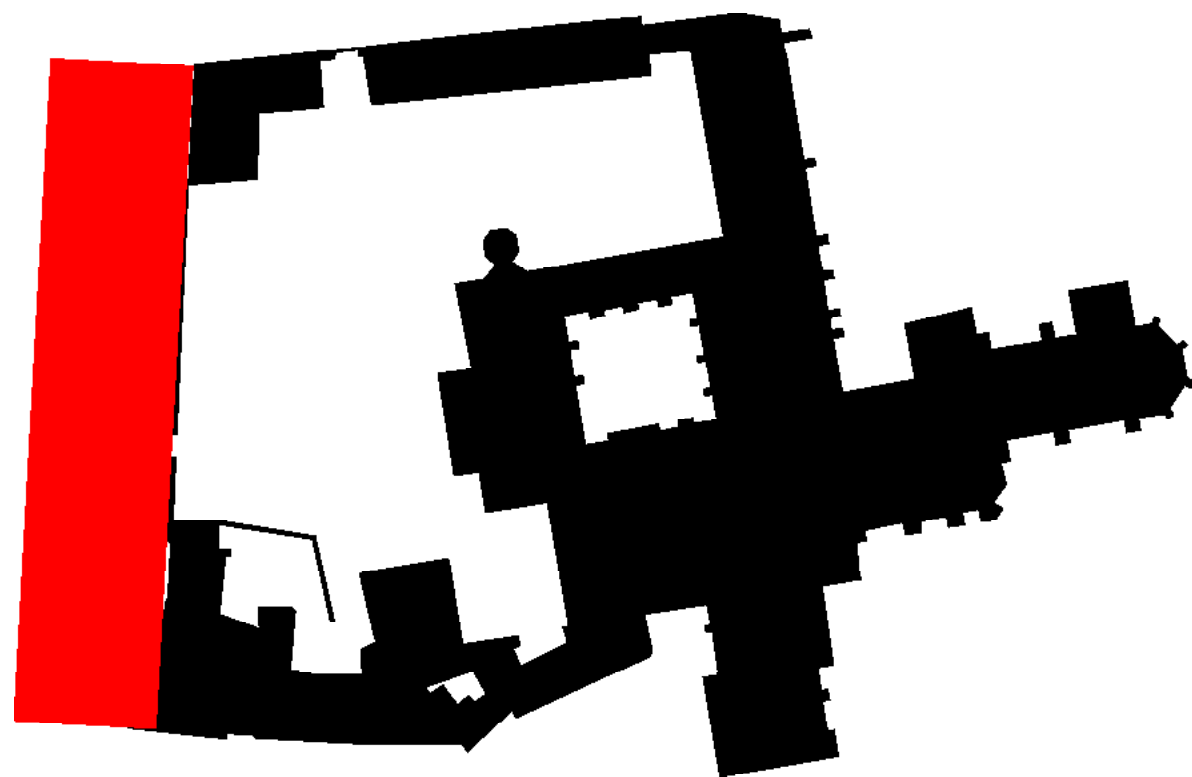
správa: Římskokatolická duchovní správa Stojanov

situace

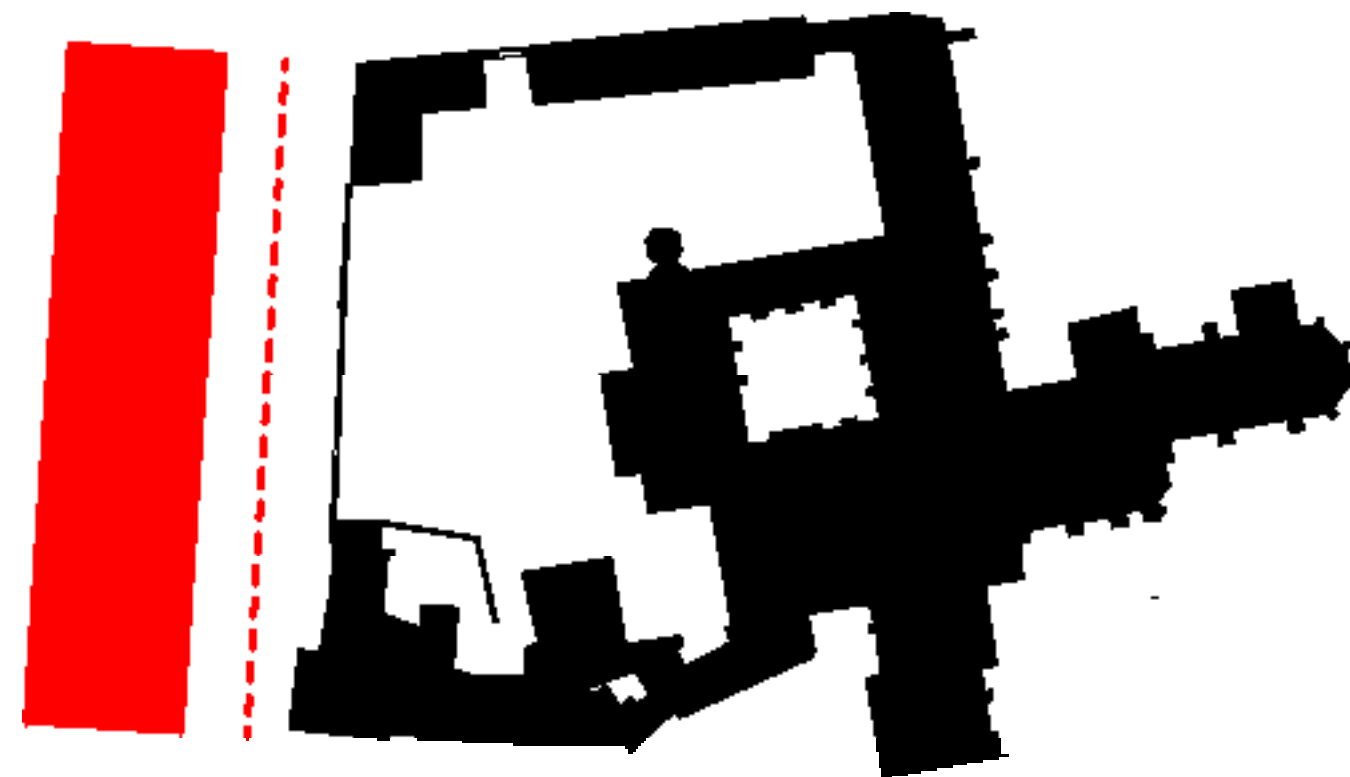

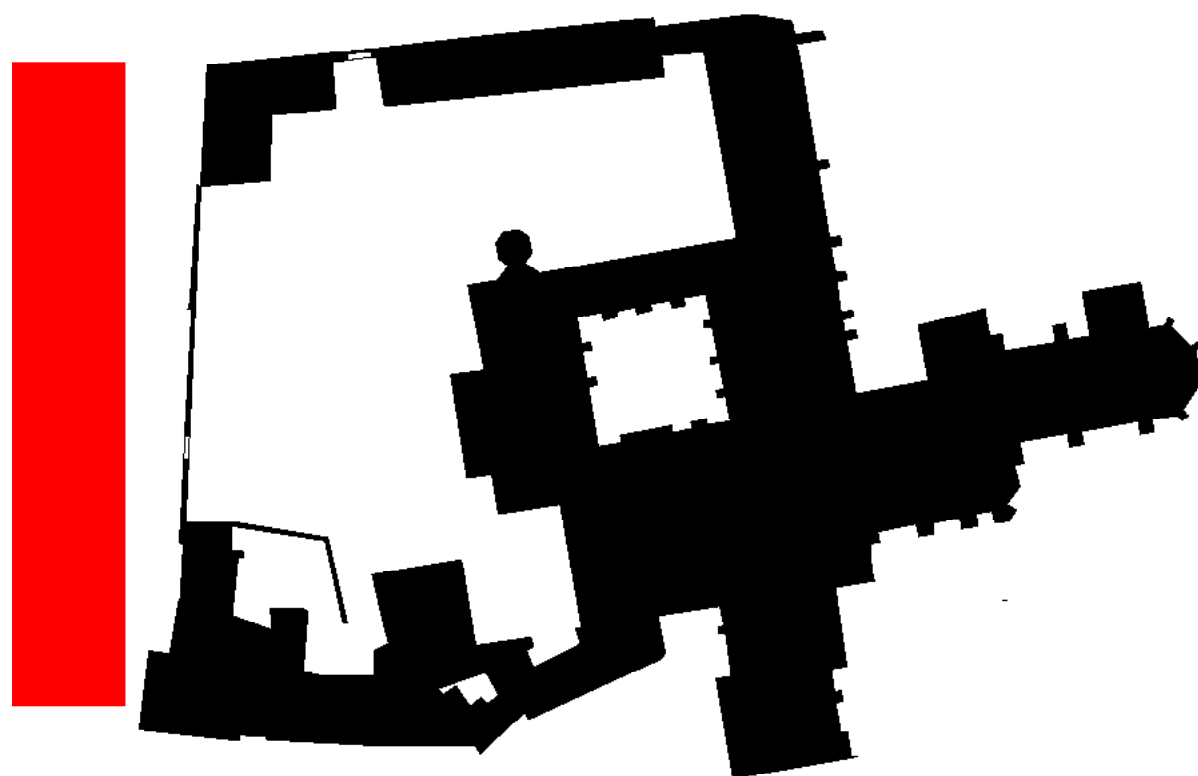
schemata

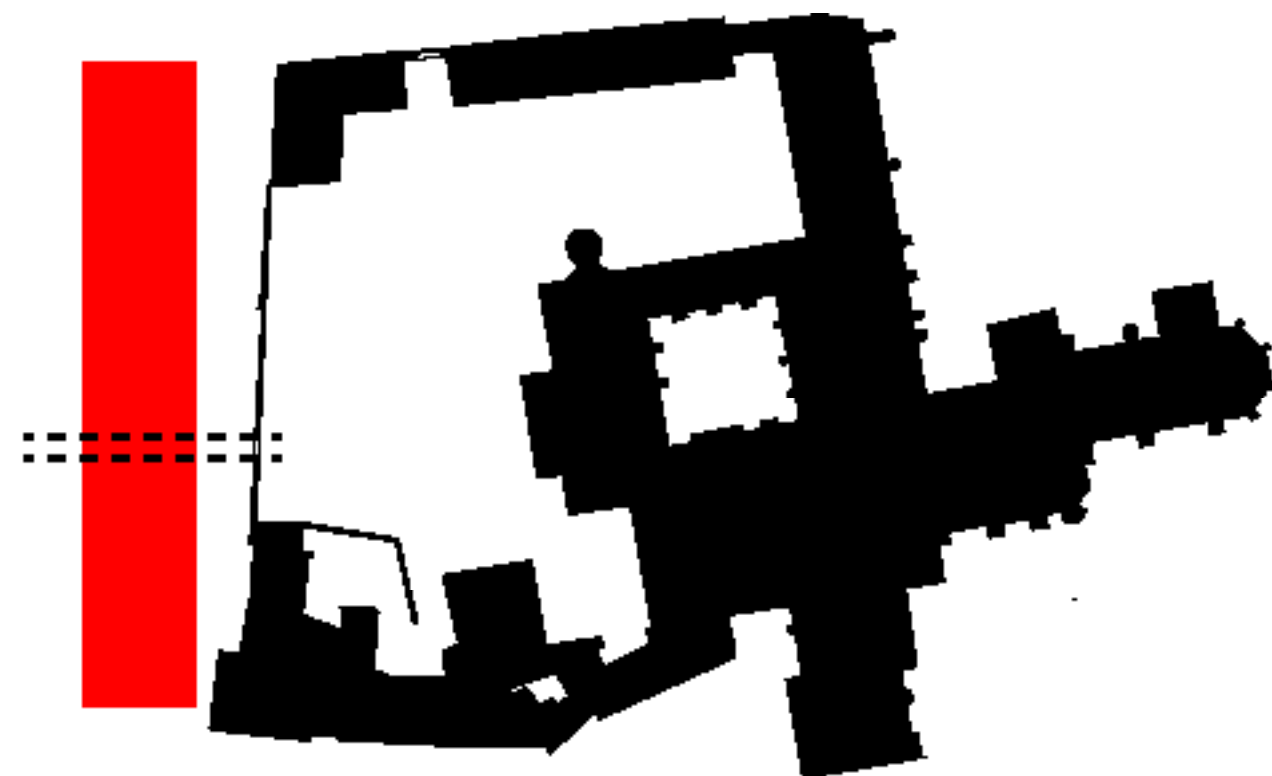
UZAVŘENÍ_hmotové uzavření klášterního komplexu

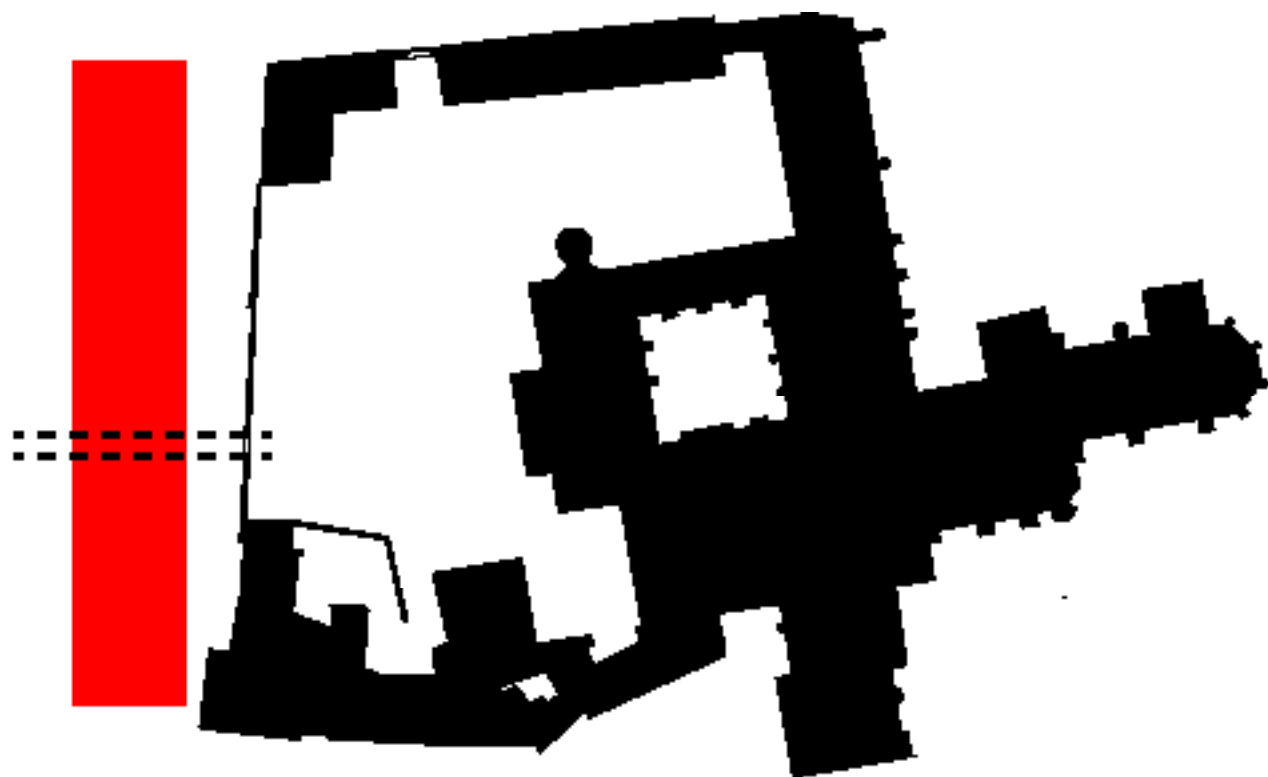
SEPARACE_odtrhnutí hmoty_staré x nové_světské x duchovní

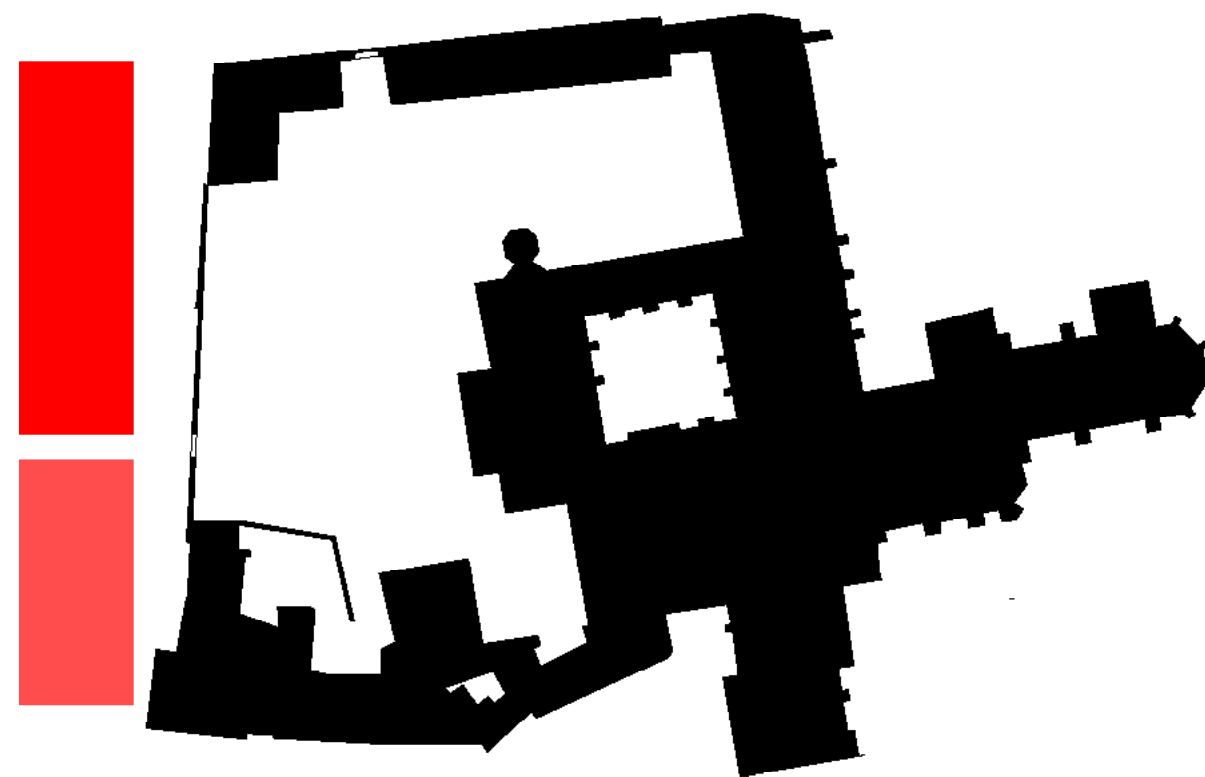
ROTACE_adjustace hmoty , vytvoření nové ulice

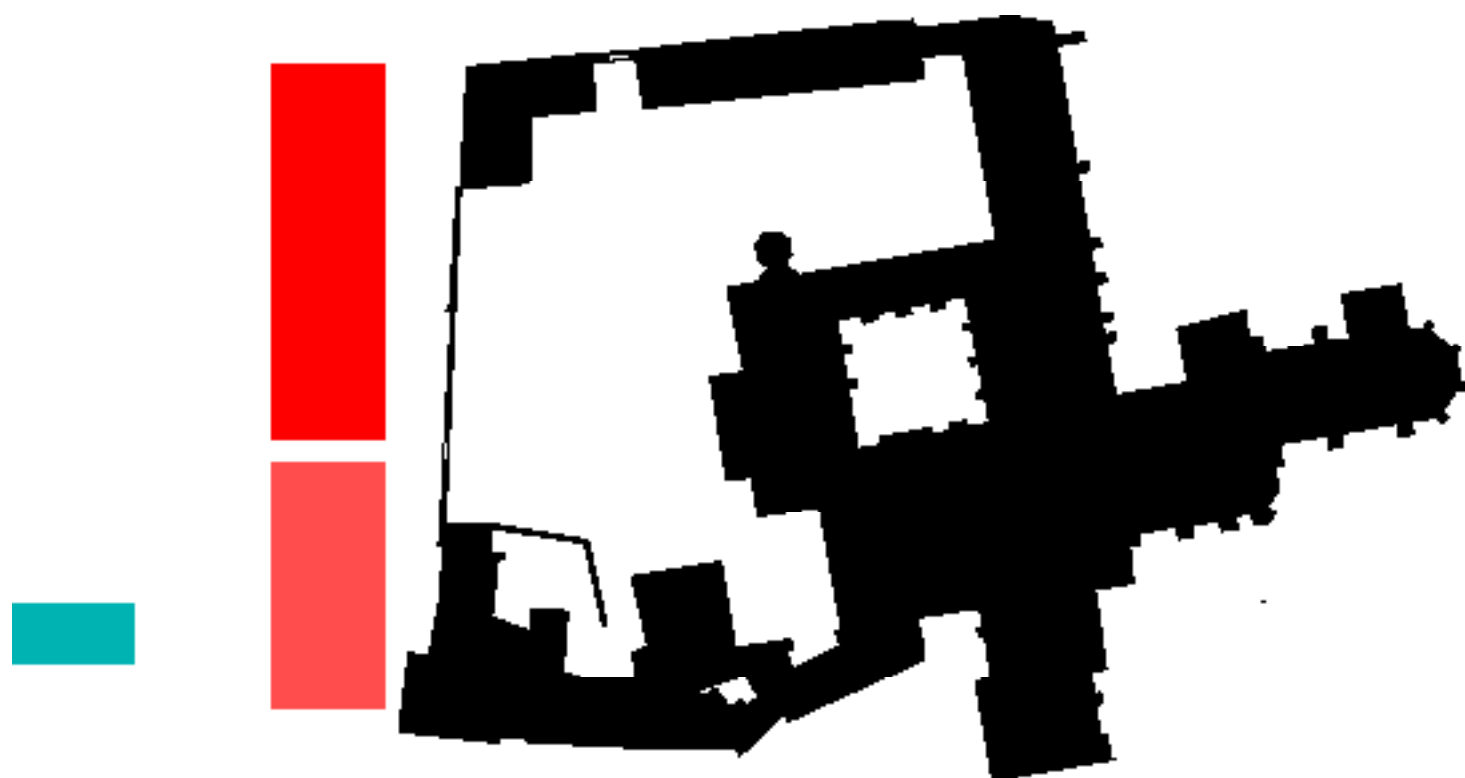
PROPOJENÍ_vazba na zahradu a klášter

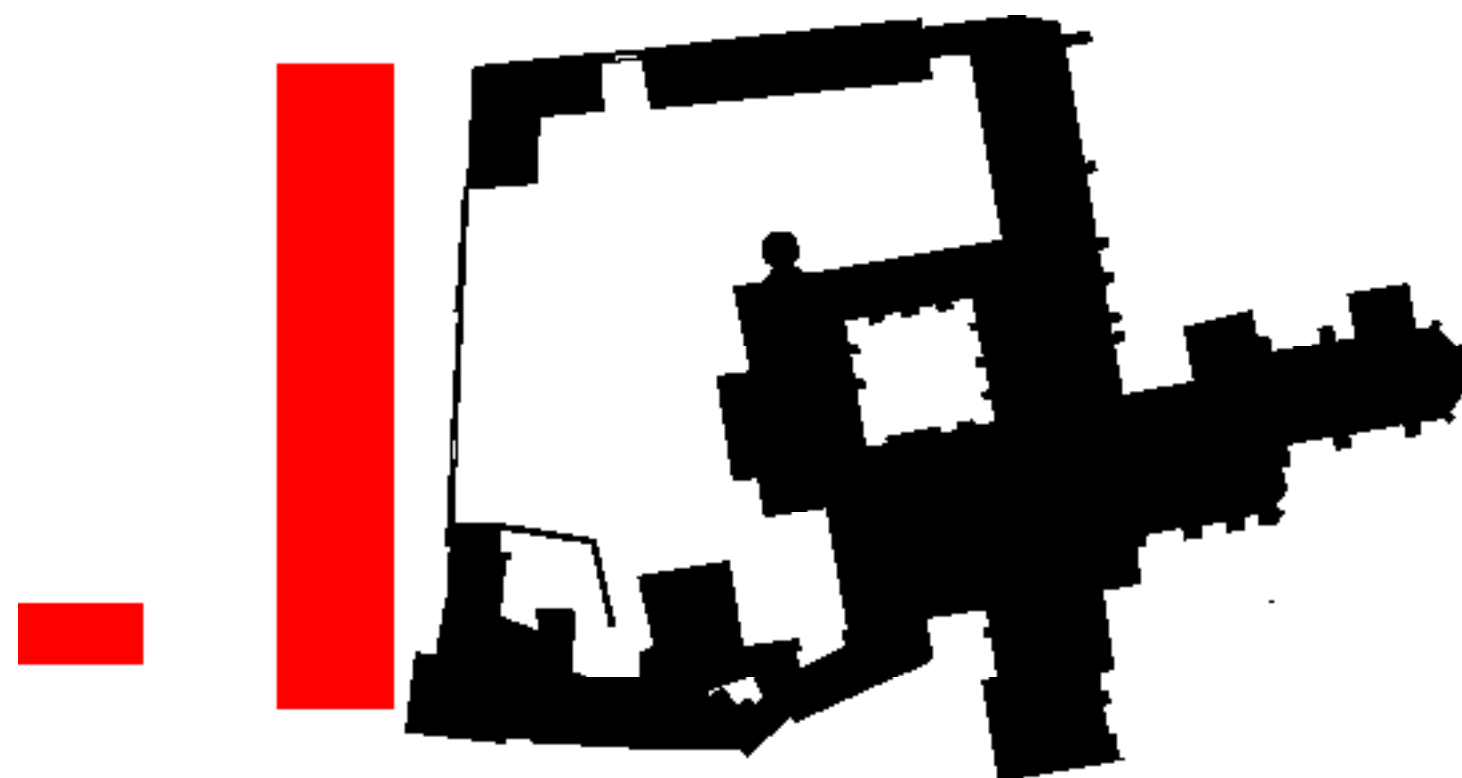
ODDĚLENÍ_dvou funkcí domu

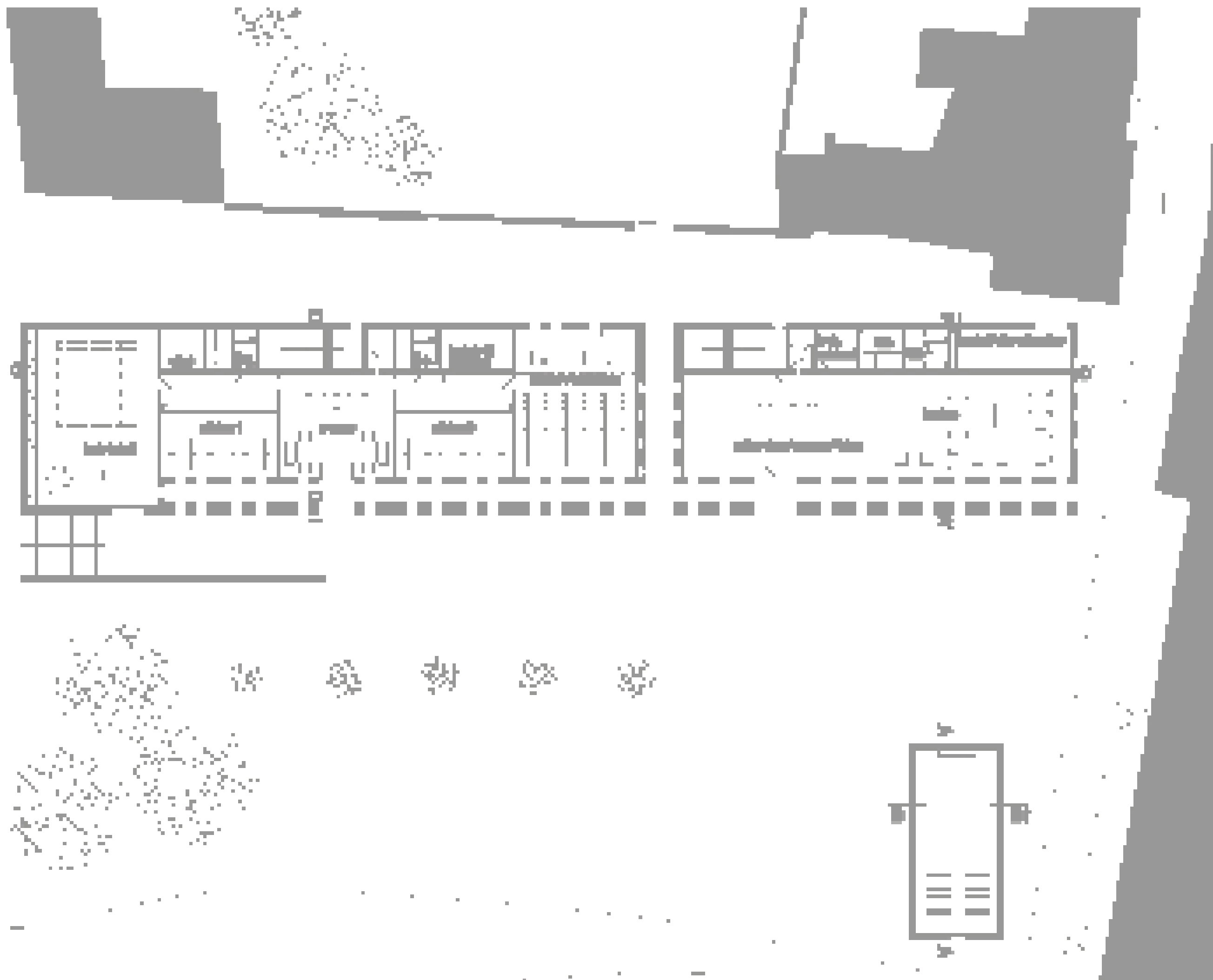
DVĚ FUNKCE = poutní dům + galerie

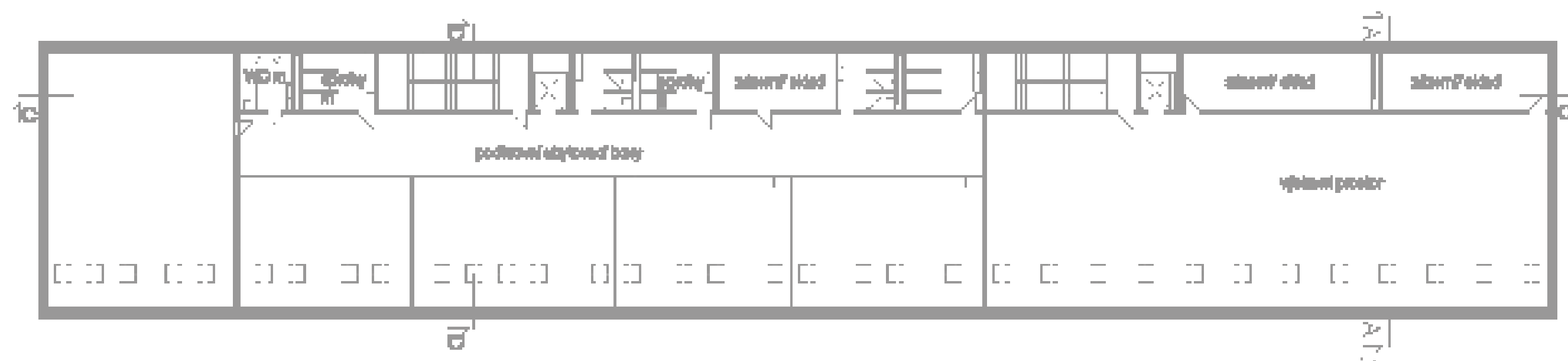
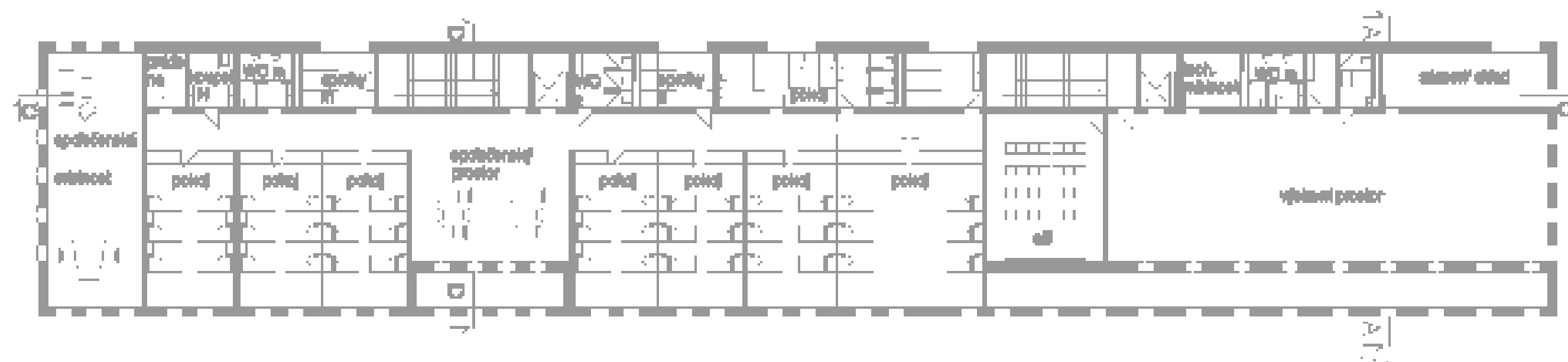
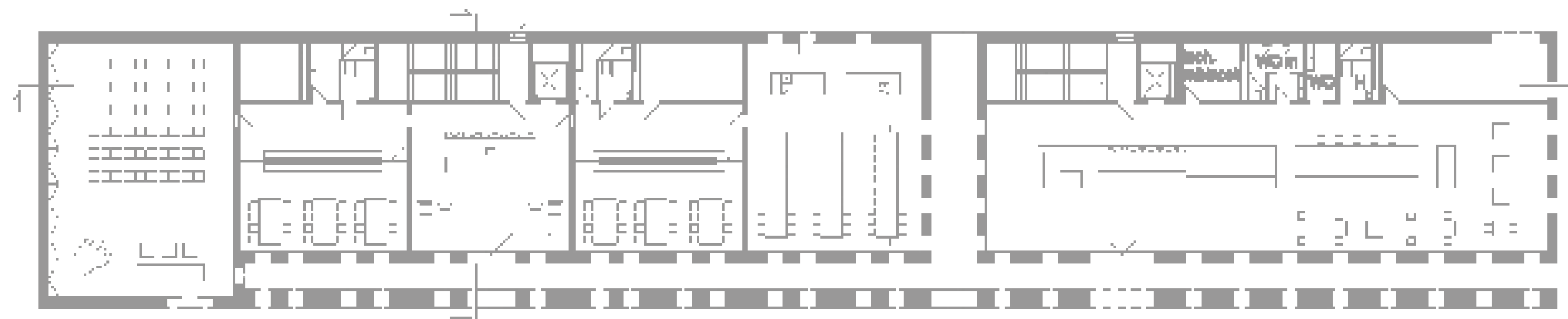

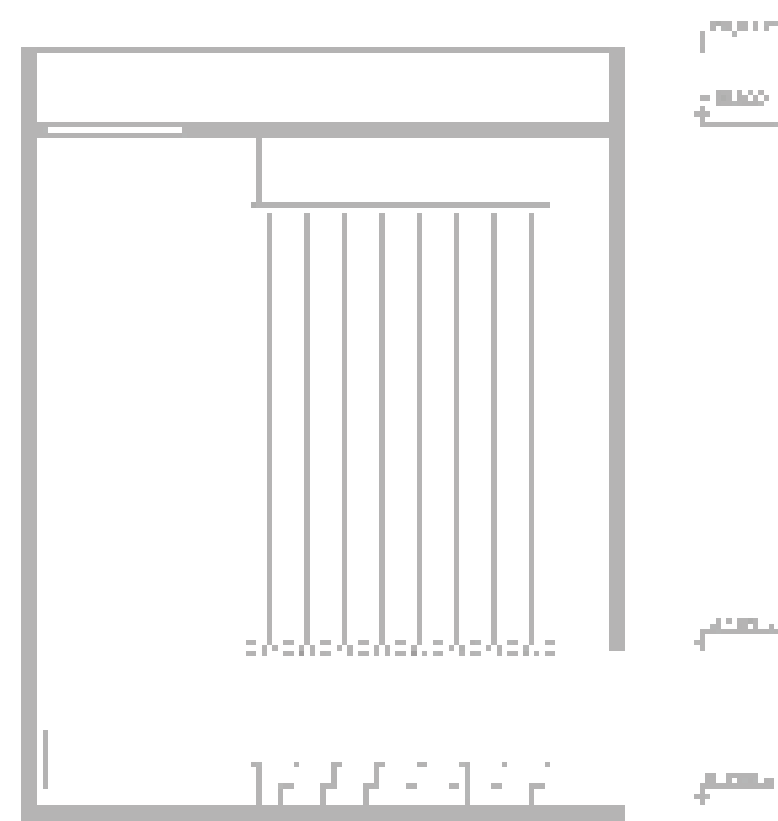
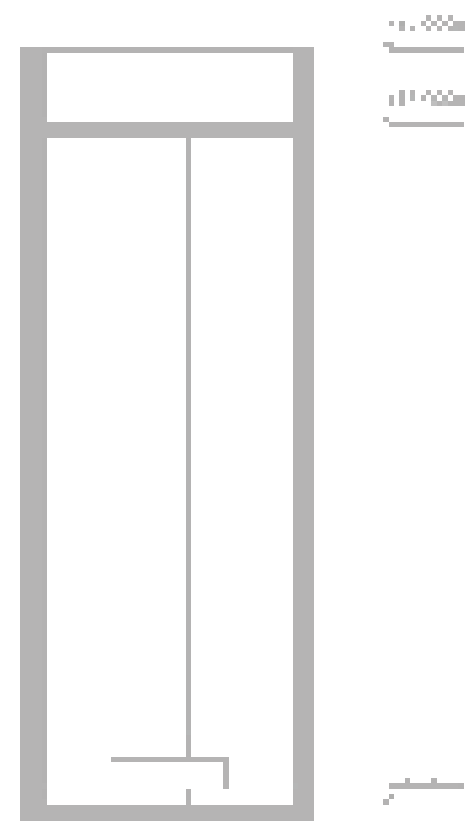
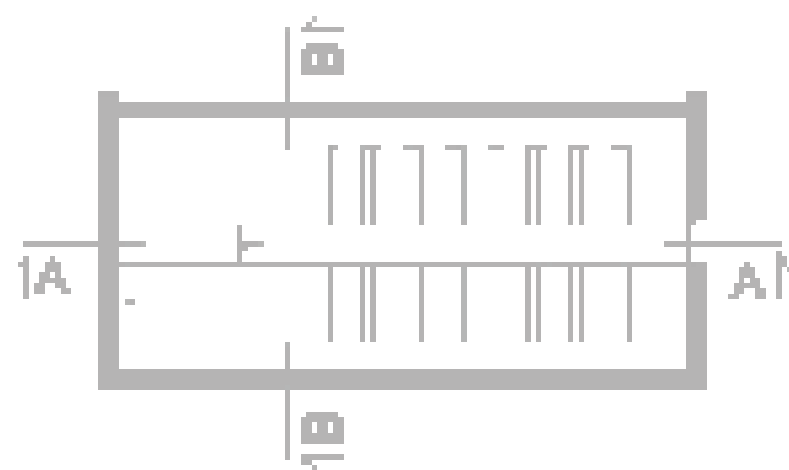
POUTNÍ DŮM - KAPLE

VÝSLEDEK

půdorys a řezy kaple 1:200

TECHNICKÉ VLASTNOSTI PRŮSVITNÉHO BETONU LiTraCon™

Kromě schopnosti propouštět světlo jsou výrobky z průhledného betonu široce použitelné i díky mimořádně příznivým fyzikálně-technickým vlastnostem:

Forma: prefabrikované panely/bloky
 Složky: beton, optická vlákna
 Podíl vláken: 3 až 5 objemových %
 Průsvitnost při 4 objemových % optického vlákna: 3 %
 Objemová hmotnost: 2400 kg/m³
 Pevnost v tlaku: 32 až 49 MPa (v závislosti na směru tlaku)
 Pevnost v ohybu: 7,7 MPa (při použití např. jako pochozí dlažba)
 Tloušťka: 20 až 3000 mm
 Současná max. velikost bloků: 300 x 600 mm
 Povrch: leštěný
 Tepelná izolace: možná

LITRACON

LiTraCon je nový stavební materiál z betonu a skla, který propouští světlo. Základními složkami průsvitného betonu jsou skleněná vlákna a jemnozrnný beton. Při dosavadních pokusech vyrobit průsvitný nebo průhledný beton byly do vlastního betonu mechanicky vkládány průsvitné prvky ze skla, příp. z jiných materiálů. V případě materiálu LiTraCon jsou drobná skleněná vlákna dokonale smísená s betonovou kaší a stávají se tak její součástí podobně jako drobné kamenivo. Výsledným produktem není pouze směs vzniklá smícháním dvou materiálů, betonu a skla, ale materiál nový s harmonickou homogenní vnitřní strukturou i povrchem. Průsvitnost materiálu vytváří skleněná vlákna, která vedou světlo hmotou betonu mezi protilehlými povrchy prvků. Protože jsou vlákna uspořádána paralelně, je světelná informace na tmavší straně stejná jako na osvětlené straně, tzn. na odvrácené straně jsou zobrazeny ostré obrysy stínů dopadající na protilehlou osvětlenou stranu. Zároveň zůstává zachována i barva světla.

Podle vynálezce Árona Losoncziho je teoreticky možné vytvořit z průsvitného betonu i několik metrů silnou zeď, vlákna jsou schopna přenášet světlo bez výrazných ztrát až do tloušťky 20 m.

Mezi dvěma hlavními povrchy každého bloku z průsvitného betonu vedou tisíce paralelně uspořádaných optických skleněných vláken a vytvářejí matrici. Nízký obsah vláken v materiálu - cca 4 % celkového objemu materiálu a jejich malý rozměr umožňují dokonalé smísení s betonem a povrch bloků proto zůstává homogenní.

Z nového typu betonu lze vyrábět především prefabrikované stavební dílce a panely o různých velikostech, případně je možné do nich zapustit i tepelnou izolaci. Skleněná vlákna nemají žádný negativní vliv na pevnost v tlaku, a proto je možné beton se skleněnými vlákny použít i na nosné konstrukce. U prvních sériově vyráběných prefabrikovaných bloků a panelů byla dosahována pevnost v tlaku 32 až 49 MPa.

Kombinací samozhutňujících betonových či sklocementových směsí s optickými vlákny lze dosáhnout mnoha efektů, které závisí pouze na způsobu kladení vláken do bednění. Mohou nést konkrétní figurální, abstraktní geometrické až dekorativní motivy.

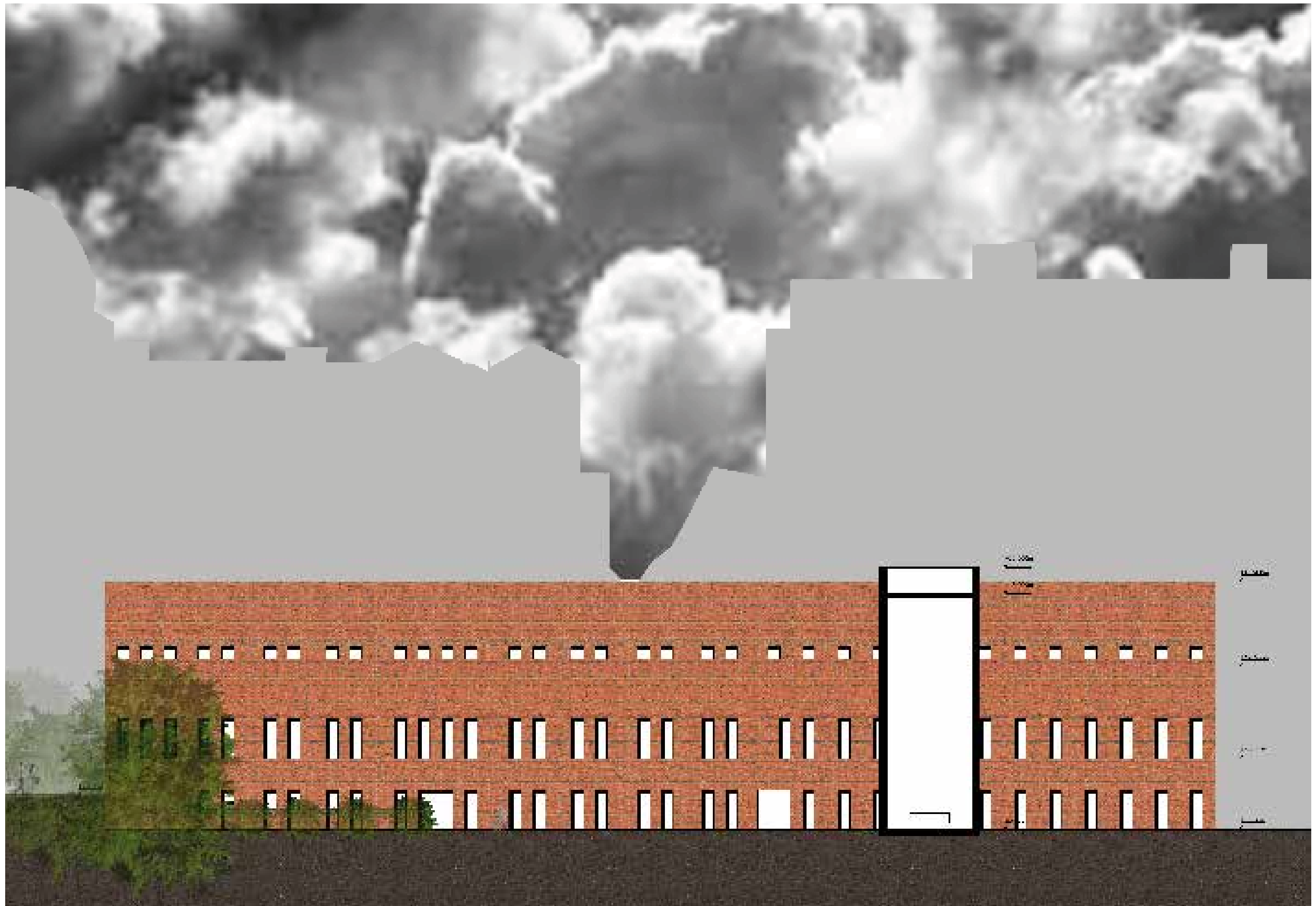
Poprvé byl průsvitný beton použit v roce 2002 pro pochozí povrch náměstí ve vnitřní části Stockholmu. Bloky o rozměrech 350 x 350 x 50 mm tvoří během dne zdánlivě prostý typ betonové dlažby, ale po západu slunce se díky zdrojům světla, které jsou umístěny pod nimi, rozzáří. Když se zcela setmí, vytvoří se kolem centra náměstí zajímavý světelný obrazec.

TECHNICKÉ VLASTNOSTI PRŮSVITNÉHO BETONU LiTraCon™

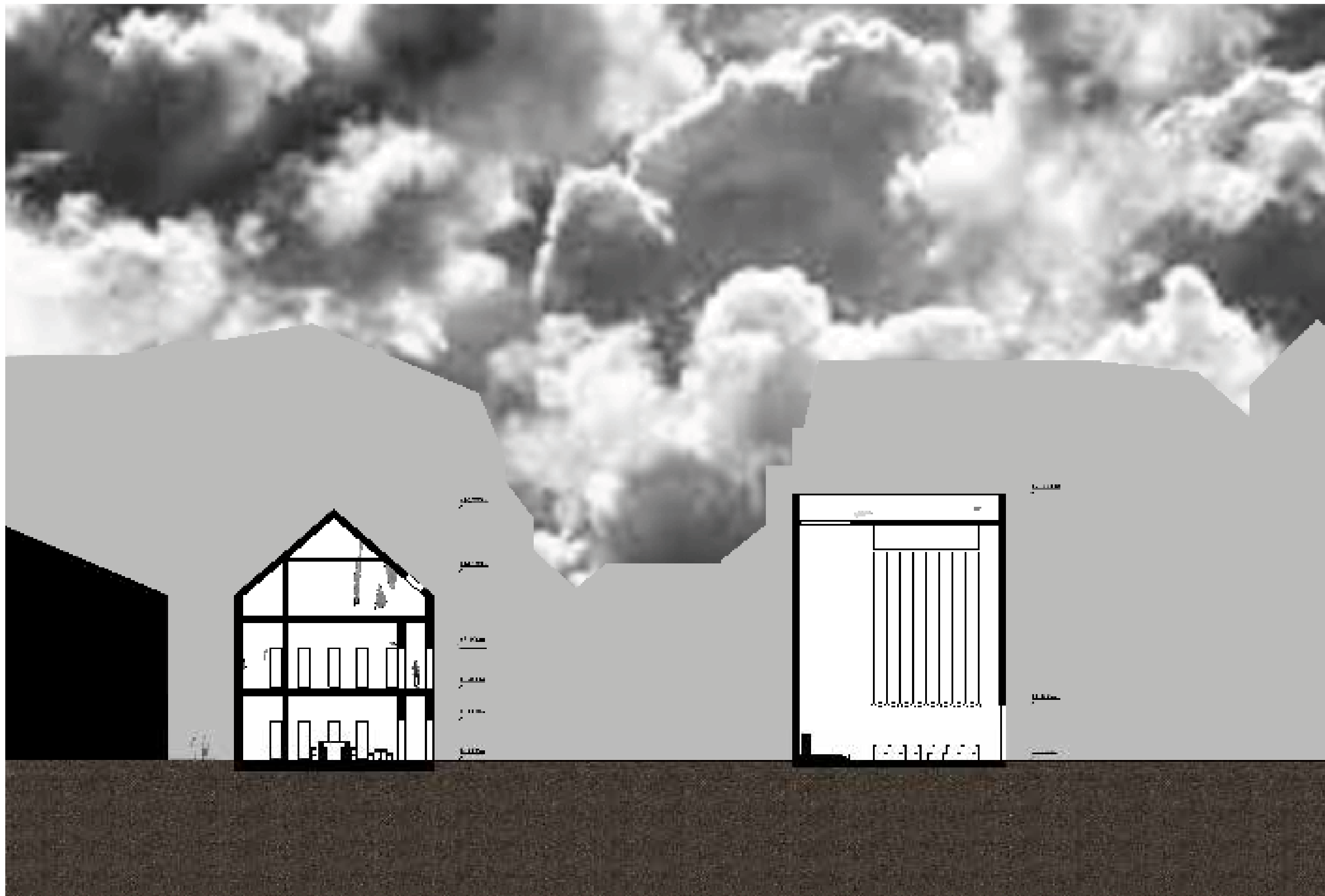
Kromě schopnosti propouštět světlo jsou výrobky z průhledného betonu široce použitelné i díky mimořádně příznivým fyzikálně-technickým vlastnostem.

Na vývoji nového stavebního materiálu se neustále pracuje, ale již nyní je dostupný v různých barvách a velikostech prefabrikovaných prvků.

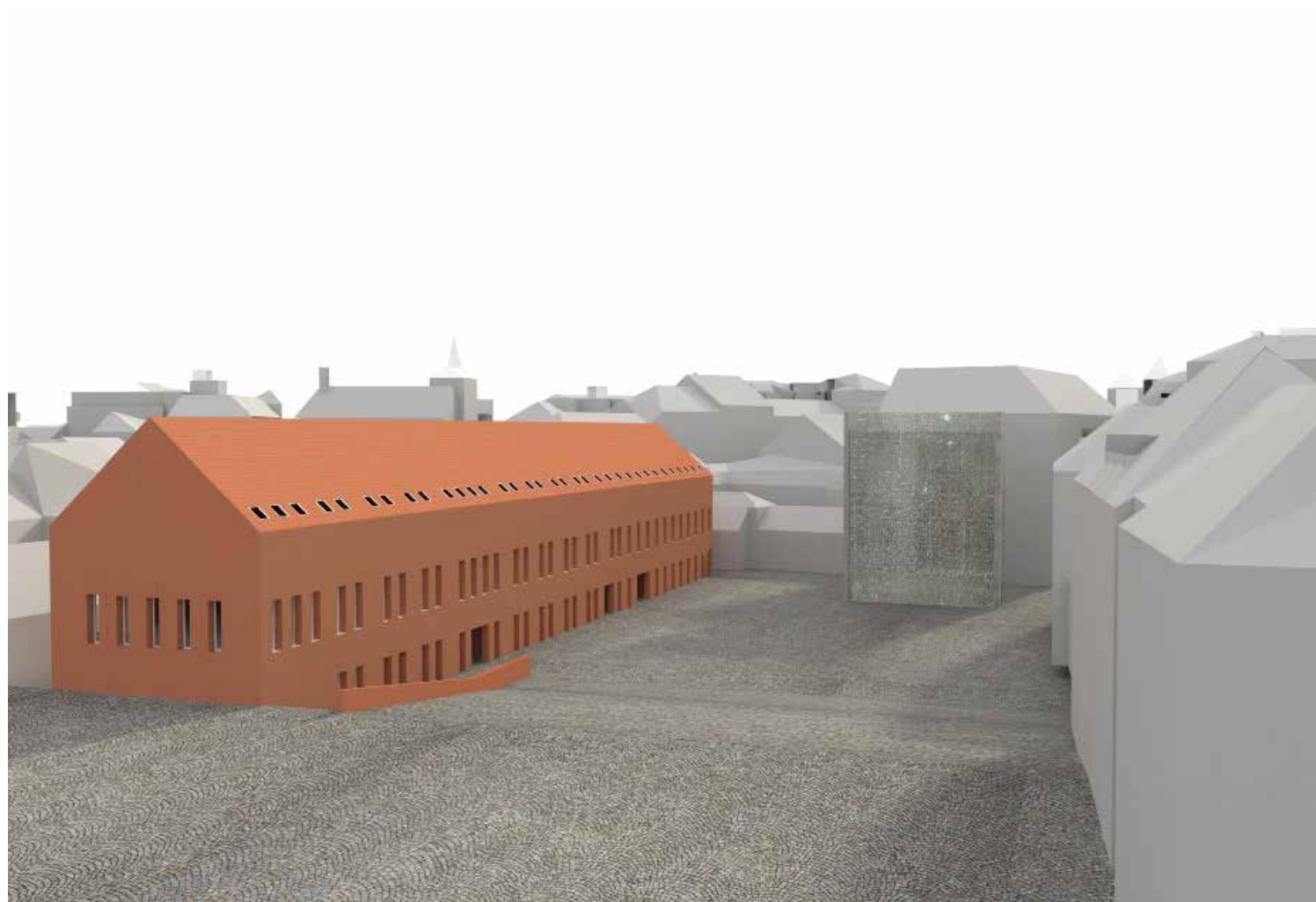
zdroj: asb-portal.cz

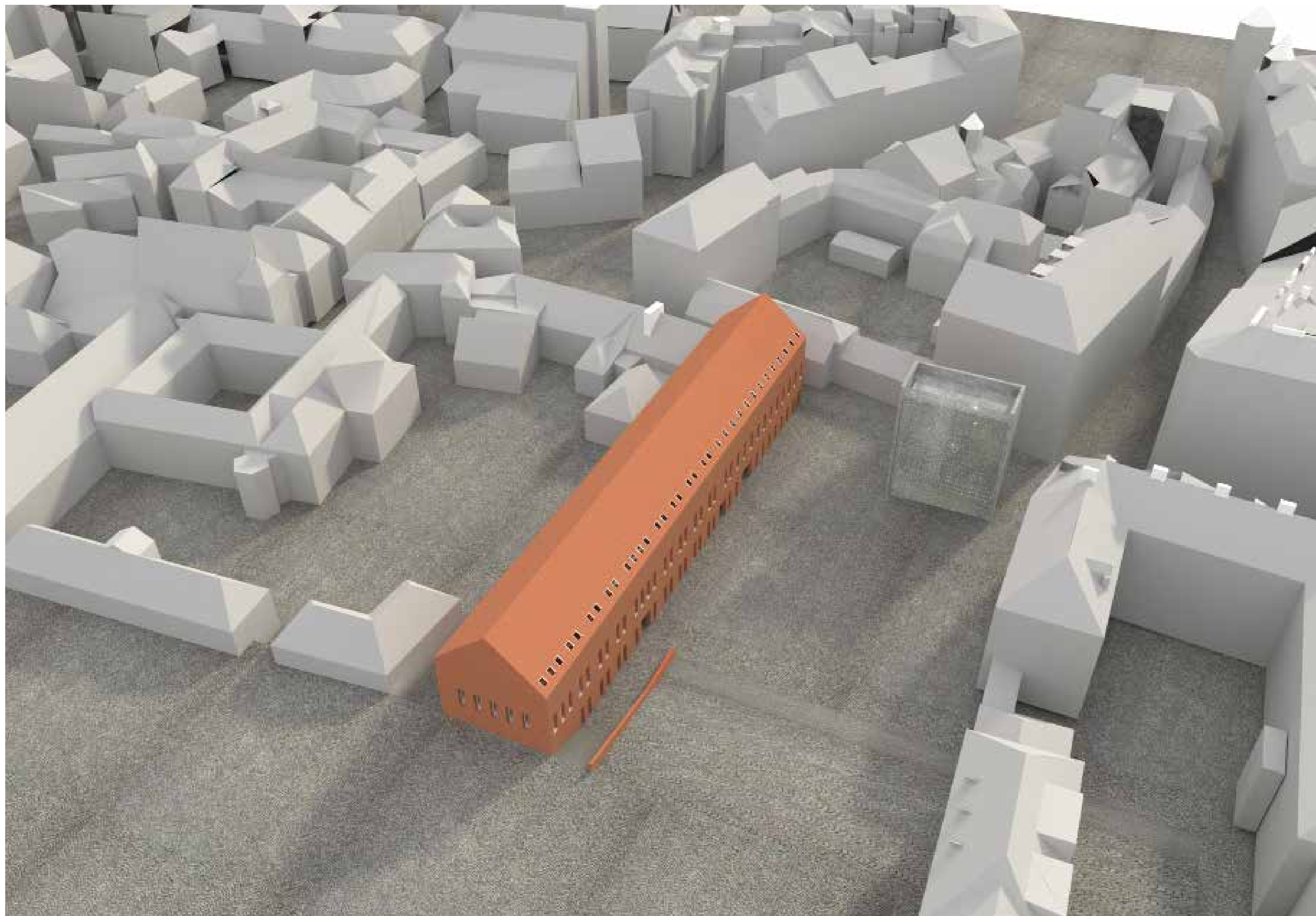

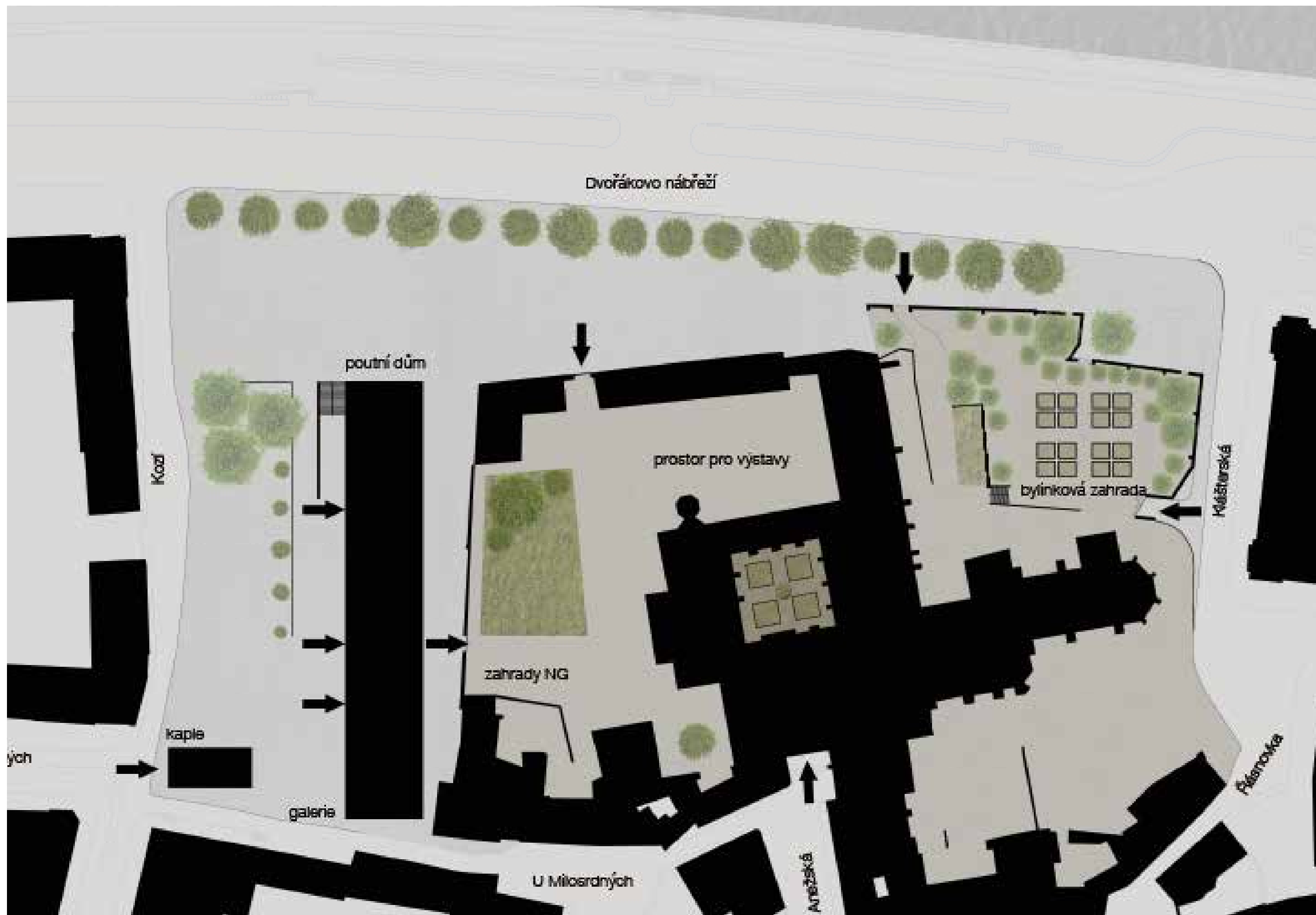

interiér kaple

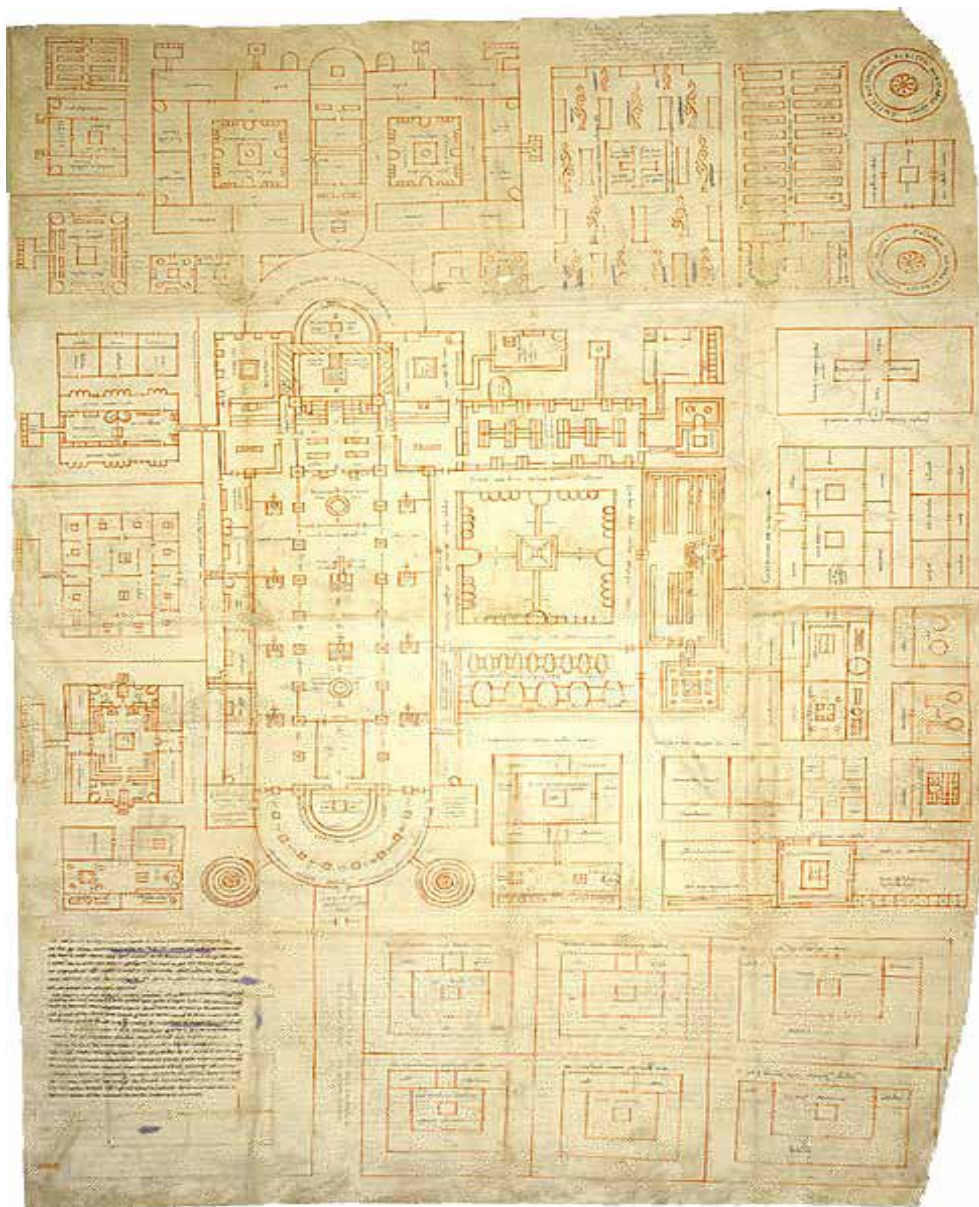
revitalizace zahrad Anežského kláštera

KLÁŠTERNÍ ZAHRADY

Inspirace - Plán ze St. Gallen - slavná středověká kresba ideálního modelu kláštera, která vznikla na počátku 9. století. Je to jediná zachovaná architektonická kresba z doby mezi pádem západořímské říše v 5. století a 13. stoletím v obvodu latinské Evropy. Plán je považován za švýcarskou národní památku. Zobrazuje benediktinský klášter se všemi budovami, které by měl obsahovat (kostely, domy, stáje, kuchyně, dílny, pivovar, špitály a další). Plán nezobrazuje nějaký konkrétní klášter, jak se dříve domnívalo; některé detaily, jak jsou zobrazeny v plánu, vyjadřují pouze vztah mezi jednotlivými stavbami a v praxi by odporovaly dobovým architektonickým zásadám.

Plán byl nakreslen ve skriptoriu v Reichenau, okolo roku 8201 a věnován opatu v St. Gallen Gozbertovi (816–836) a vznikl na pěti sešitých pergamenech (113×78 cm), budovy byly namalovány červeným inkoustem, popisky inkoustem hnědým (jedná se o 350 částečně se rýmujících popisů zhotovených dvojím písmem). Na straně je věnování opatu Gozbertovi. Plán je vytvořen v neobvyklém měřítku 1 : 192. Na zadní stranu plánu byl ve 12. století vepsán „Život svatého Martina“ od Sulpicia Severa.

IDEÁLNÍ ZAHRADA DLE PLÁNU ZE ST.GALLEN

RAJSKÝ DVŮR
klášterní chvojka

ZAHRADA LÉČIVÝCH BYLIN
rozmarýn, saturejka, maří list, pískavice, máta, polej, šalvěj, ruta, kmín
římský, libeček, fenýkl, hulevník, fazole, růže, lilie, kosatec

OVOCNÝ SAD SE HŘBITOVEM
jabloň, hrušeň, moruše, líska, slivoň, kaštanovník, mišpule, kdoule, jeřáb, ořešák, mandloň, fíkovník, vavříň, třešeň

ZELINÁŘSKÁ ZAHRADA
Saturejka, cibule, pórek, celer, koriandr, kopr, anýz, mák, ředkev, řepa, šalotka, česnek, mrkev, petržel, řepka, kerblík, černucha, pastinák

ZÁSADY STŘEDOVĚKÉ ZAHRADY

- pravidelně vymezené záhony (cihly, kameny, prkna, plůtky z proutí)
- každý druh svůj záhon;
- travnaté kvetoucí louky,
- nádoby na rostliny
- stromy (každý druh svou řadu) – drobné, řídké řady, rastry
- plůtky a ploty (dřevěné, kovové, proutěné, zděné)
- drnová sedátka a lavice
- kamenné stolky
- voda – kašna, studna, bazén, pramínek, piscina
- loubí, voliéry, věžové pavilony, gloriety

ROSTLINNÉ ATRIBUTY SVATÝCH

Sv. František z Assisi - lilie
Sv. Klára z Assisi - lilie
Maria (matka Ježíšova) - lilie, růže, oliva, cedr

SYMBOLIKA ROSTLIN

Kaštan - Symbolika kaštanu je dána vlastnostmi jeho plodu. Ten se skládá ze slupky s ostny, která chrání vlastní jádro plodu. Slupka s ostny symbolizovala pokušení. Plod je symbolem člověka uchráněného před pokušením.

Kosatec (Iris) - Díky svým listům, připomínajícím dýku, ve středověku ho užívali jako mariánský symbol. Stalo se to na základě slov Simeonových, který řekl při příležitosti obřezání Ježíška "i tvou vlastní duši pronikne meč". (Lk 2,35); Iris je slovo řeckého původu a znamená duhu. Dle knihy Genesis (Gn 9,13) znamená smír, novou smlouvu po potopě (v podobě duhy položené na oblak), kterou ustanovil Bůh v době starozákonní mezi sebou a člověkem.

Ořech - Na obrazech, jenž znázorňují Krista a Marii občas se najde i Salvie, šalvěj - Ve středověku bylo znamením léčivé moci P. Marie v duchovním smyly.

Thuje - Rajský strom života.

V rámci projektu navrhuji:

- revitalizaci ambitu: rozdělení křížem na 4 sektory/ trávníky, doprostřed umístit tuji

- klášterní - "galerijní" zahrada: primárně zpevněné plochy (pro pořádání výstav, happeningů a workshopů). V blízkosti velké zdi vytvořit travnatý plácek se třemi vzrostlými kaštany (symbolika tří, symbolika ořešáku jakožto "ovocného" stromu - viz inspirace "Ovocný sad se hřbitovem"). Trávník slouží pro pikniky, hry (zejména pro děti) a "válení se" v teplých dnech.

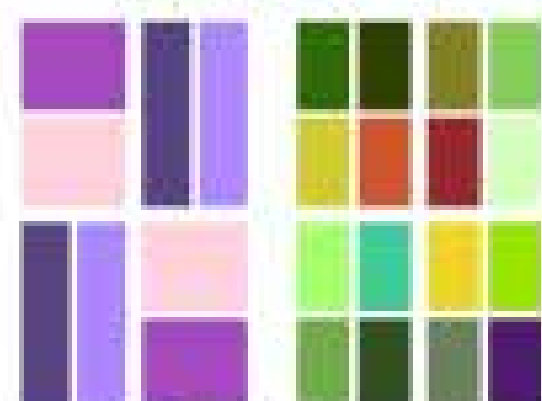
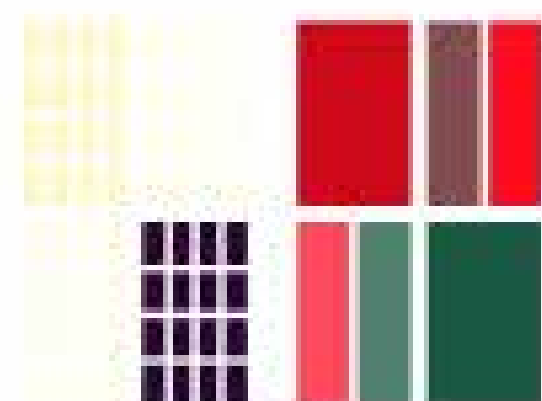
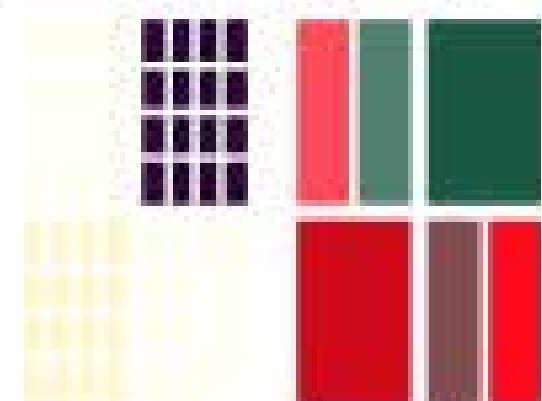
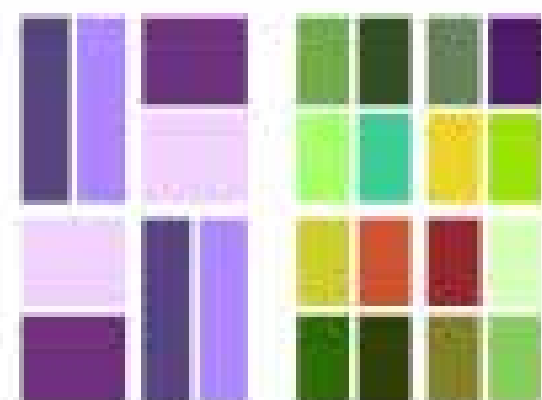
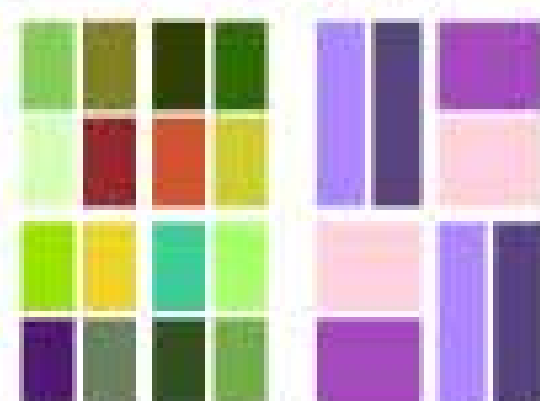
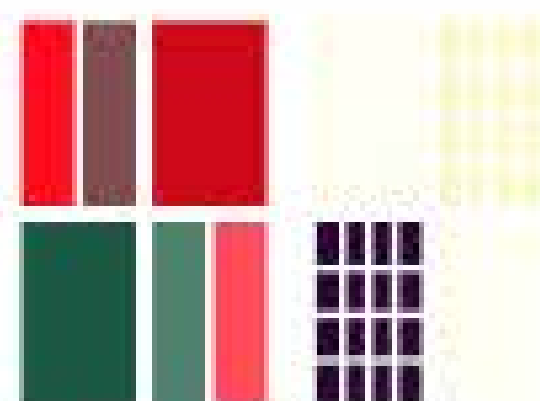
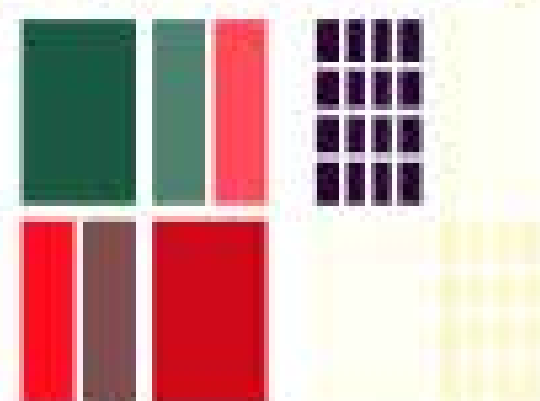
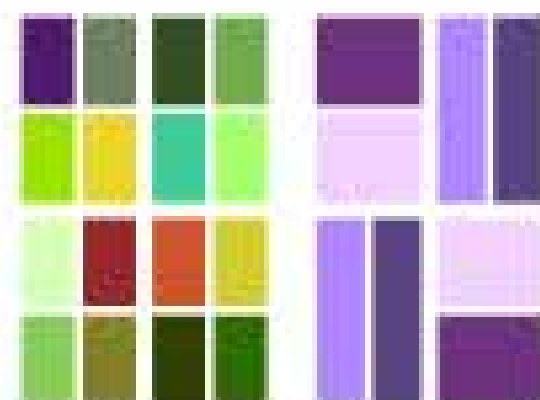
Galerie plánuje reorganizaci vnitřních prostor, konání dílen pro děti a částečné otevření zahrad veřejnosti. Zpevněné i zatravněné plochy uspokojí nároky provozu pro chystané aktivity.

- bylinková zahrada = "zahrada léčivých bylin": bylinková zahrada otevřená veřejnosti fungující jako malý městský park, zákoutí, kde je možno v klidu spočinout, relaxovat, číst si nebo si sníst svačinu, setkat se s přáteli. Ozazené rostliny - viz schéma na další straně.

- maliniková zahrada: mimo návrh, NG ji plánuje umístit do prostor za kostelem sv.Salvátora. V návaznosti na plán St.Gallen by ji vzdáleně šlo označit jako "zelinářskou zahradu".

Inspirace: Musée du Moyen Age, Paříž

STYLING: JENNIFER VANDY

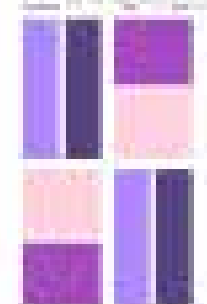
LYNHOMY ZAHONI

LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI

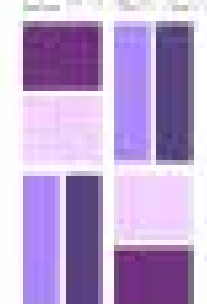
LYNHOMY ZAHONI

LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI

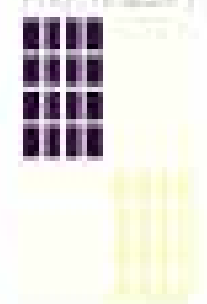
LYNHOMY ZAHONI

LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI

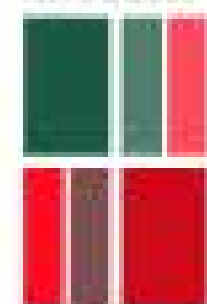
LYNHOMY ZAHONI

LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI

LYNHOMY ZAHONI

LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI
LYNHOMY ZAHONI

zdroje

KONZULTACE:

prof.ing.arch. Irena Šestáková
ing.arch. Ondřej Dvořák, Ph.D.
Ing. arch. Pavel Lupač
Ing. arch. Jan Tomandl
ing. Radmila Fingerová
ing. Jiří Mráz
ing. Daniela Bošová
ing. Martin Pospíšil, PhD.
referenti ÚMČ Praha 1
P. Lukáš Lipenský, O.Cr.

LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE:

cs.wikipedia.org
en.wikipedia.org
www.geoportalpraha.cz
www.iprpraha.cz
www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/urban-atlas/
mpp.praha.eu
labs.strava.com
www.dveprahy.cz
virtualni.praha.eu
www.prahamestoliteratury.cz
www.mlp.cz
www.poutnimistacr.cz
www.ngprague.cz/objekt.../klaster-sv-anezky-ceske
www.krizovnici.eu
www.poutnicestahajek.cz
www.hajek.ofm.cz
Skrůžná, Jarmila, Mgr., Botanická zahrada hl. m. Prahy, článek pdf
www.asb-portal.cz
litracon.hu

Rožánková Kristýna, Šváb Ondřej, Diplomní seminář - portfolio

poděkování

Děkuji vedoucí práce, paní profesorce Ireně Šestákové a odbornému asistentu panu architektu Ondřeji Dvořákovi za konzultace diplomního projektu.

Děkuji Clémentovi, rodině, Brunovi a přátelům za podporu při odevzdávání práce.

Kristýna Rožánková

V Praze dne 29.května 2015